

TOMIS

Anul VII, nr. 2 (68), februarie 1972

24 pagini, 3 lei

DOBROGEA

de

VASILE VÎLCU

prim secretar al
Comitetului județean Constanța
al P.C.R.

Oricine vine astăzi în Dobrogea nu intră numai într-un spațiu geografic impresionant prin ineditul și varietatea sa, nu întâlnește doar vestigiile unei istorii frământate, dovezi ale permanenței noastre de milenii pe acest pământ, ci pătrunde în plinul unei civilizații superioare, civilizația socialistă, așezată pe temelii de granit. Transformările structurale petrecute aici, în toate domeniile, în industrie, în agricultură, în viața socială și culturală, înfăptuirile mărețe, patosul energiilor creatoare, iată realitățile care se arată astăzi oricui ar veni în Dobrogea. Ca pretutindeni pe meleagurile patriei, aici au fost înfăptuite, rînd pe rînd, cu participarea însuflețită a maselor, toate marile însemnuri ale Partidului Comunist Român, toate directivele sale, roade ale unei gândiri clarvăzătoare.

Dobrogea, n-o spunem doar noi, dobrogenii, doar cei care au trăit și luptat aici cu dîrzenie, din generație în generație, o știe oricine, cum a fost, cenușăreasă a istoriei, și cum a devenit, cum s-a transformat, uimitor de repede și de frumos, într-un ținut al rodniceiei, al unei civilizații înaintate. În însăși geografia Dobrogei s-au petrecut substanțiale modificări. Ca nicodată, pe acest pământ dintre Dunăre și mare s-au înălțat siluetele puternice ale unor uzine și fabrici, la Medgidia, la Năvodari, la Constanța și la Tulcea. În ultimii zece ani industria Dobrogei a cunoscut ritmuri superioare de dezvoltare față de media pe țară. Astfel, în perioada 1961-1970, în județul Constanța, ritmul mediu anual a fost de 15,1 la sută, față de 12,8 la sută pe total țară. Semnificativă ne apare ponderea pe care o dețin unele produse industriale față de totalul producțiilor pe țară: acid sulfuric 32,4 la sută; îngrășăminte fosfatice 49,6 la sută; ciment 22,9 la sută; țesături tip lînă 10,3 la sută. Și dacă județul Constanța se situează pe primul loc pe țară la ovine, județul Tulcea ocupă același loc la producția de peste. Iată numai cîteva date care reliefează noua geografie economică a Dobrogei. În acest ținut se practică astăzi o agricultură modernă, răspunzînd tuturor cerințelor indicate la Congresele al IX-lea și al X-lea ale Partidului Comunist Român: prin culturi pe mari suprafețe, prin desecări și îndiguiri, prin terasări, și, mai ales, prin mecanizare, chimizare și irigare. Numai sistemul Carasu irigă irigare, prin canale și conducte, a 187.000 de hectare. Toate acestea înseamnă recolte sporite de mai multe ori față de anii de dinaintea transformării socialiste a agriculturii.

Terasele cu podgorii și livezi au schimbat fața dealurilor și movilelor Dobrogei. Sînt binecunoscute amenajările pe sute și mii de hectare de la Murfatlar, de la Ostrov sau de la Niculițel. Șosele și drumuri asfaltate stră-

(Continuare în pag. 2)

VIRGIL TEODORESCU

drumul spre mare

În bastionul lutului roșu au apărut mlaștinile sărate, copita centaurului istovit tîrindu-se zile și nopți prin sirmele ghimpate ale stepei, Somnolența băltoacelor sărate, miriapod devorînd balcoanele ruginite ale adîncului, Acel triplu salt geologic pentru ajustarea dimineților născute din topirea zăpezilor și din metamorfozele focului central, Gigantice ateliere nomade galopînd în urma prafului care le arăta calea,

Imense măcelării și subtile laboratoare, Apoi iluzia optică a mărăcinilor nerăbdători acoperînd parțial ovalul Dobrogei cu atrăgătoare specii fantomă care favorizau dezvoltarea fenomenelor carstice, Geometria atelajului nupțial se prăbuși din înaltul cerului ca o țiară de mitropolit, izbindu-se cu zgomot de muchile apelor,

(Continuare în pag. 8)

● FLORICA CORDESCU

maternitate

DRAGOSTE ȘI LIBERTATE

TAȘCU
GHEORGHIU

„Cu cîteva mîle marine, ai cel mai direct senzația infinitului“, nota în jurnalul său Baudelaire. E una din marile arcane ale acestui oraș, cel mai frumos, cel mai fascinant din lume, nu numai pentru că e orașul copilăriei și al adolescenței mele : Constanța e o stîncă ieșită ca un promontoriu în mare și scăldată din trei părți de valurile ei; o stradă pornită din cîmpie o taie în două jumătăți egale și sfîrșește trifurcată în mare ; toate străzile deusează paralele și perpendiculare la un capăt în marea arteră și la celălalt, de asemenea, în mare. Concepția, euclidă, închide în scumpa ei geometrie „săbiile trase la Alexandria“. Născut într-un palat de pe țîrm, casele toate în care am stat apoi se aflau la cîțiva pași de el. Dacă deschideam fereastra vedeam marea, dacă o închideam aveam o draperie înaltă de azur marin în pervaz, dacă spărgeam fereastra vedeam, și atunci, pînă la orizont, o enormă piatră prețioasă de safir, de cobalt sau de agată ultramarină. Simțeam, cum

(Continuare în pag. 14)

NUMĂR

ANCHETA :

cum
definim
dobrogea ?

semnează:

NINA CASSIAN
TRAIAN COȘOVEI
ION FRUNZETTI
OCTAVIAN GEORGESCU
NICOLAE IASCU
Prof. univ. dr. ION LUNGU
ALEXANDRU MARINESCU
NICOLAE MOTOC
ROMUL MUNTEANU
IOANICHIE OLTEANU
MARIN PORUMBESCU
AL. PROTOPOESCU
M. ROZNOVEANU
ALEX. ȘTEFĂNESCU
CARMEN TUDORA
ROMULUS VULPESCU

principii critice

ADEVĂRATA CRITICĂ E AFIRMAȚIE

Critica este pentru mine o activitate egală dacă nu identică celeia de poet, prozator sau dramaturg. Observ și recunosc valori literare după un model mintal, construit a posteriori, prin frecventarea marii creații din toate timpurile și locurile. Mă călăuzesc, nici vorbă, de niște principii generale, nu urmăresc însă cu dinadinsul aceste principii în opere, pentru că nici operele n-au fost scrise după un sistem de reguli sau, în tot cazul, nu toate operele au fost scrise după aceleași reguli. Îmi displace literatura ca și critica făcută după rețetă, iată un principiu la care țin.

Sentimentul valorii îl am atunci cînd mă regăsesc în opera pe care o citesc, în sensul că îmi creează convingerea că, dacă aș fi scris-o

AL. PIRU

(Continuare în pag. 4)

DOBROGEA

(Urmare din pag. 1)

bat Dobrogea în toate sensurile. Dacă adăugăm la acestea nenumăratele construcții ce s-au înălțat în orașe și sate, edificiile și amenajările în evantai, pe mai bine de 60 de kilometri, ale litoralului, vom avea imaginea impunătoare a unei noi geografii a Dobrogei.

Nu trebuie să uităm documentele în piatră ale acestui pământ strămoșesc, bogatele vestigii pe care arheologii le-au scos la lumină, ca și acelea care așteaptă să fie descoperite, măturii ale continuității poporului român de-a lungul mileniilor.

Și dacă în trecut am iubit Dobrogea și cei mai buni fii ai săi s-au jertfit pentru ea, pentru viitorul ei care astăzi îl trăim ca prezent plin de sevă, cu atât mai mult o iubim acum, cu atât mai mare trebuie să ne fie strădania de a o face mai prosperă, mai dinamică, mai înfloritoare. Un călător legendar a căutat poate și aici, pe țărmul Dobrogei, lina de aur. Nu este nici o exagerare, cred, dacă afirm că abia în zilele noastre am făcut adevărata lină de aur. Nu numai prin marile turme de oi merinos. Avem holde bogate, care arată în plinul verii ca niște mări de aur. Avem podgorii de viță nobilă, cu boabe de aur. Avem liveze de piersici ca aurul. Dar, mai presus decât toate, avem oameni cu mâini de aur. Ca fiu al acestui pământ, vreau să spun că mă mindresc cu oamenii săi, dobrogenii. Sint harnici și omenoși, deschiși noului, plini de avânt. Mai greu de cîntărit și de o importanță incalculabilă sint transformările petrecute în conștiința acestor oameni. Care se reflectă în viața și realizările lor. În uzinele și fabricile cunoscute astăzi prin produsele lor nu numai în toată țara, dar și în multe țări ale lumii. În lucrările de extindere ale portului maritim Constanța, poartă a țării către mările și oceanele lumii, al cărui trafic a crescut de patru ori numai în ultimii ani. Transporturile de mărfuri au crescut de 22 de ori. Avem o flotă comercială puternică, dotată cu nave de mare capacitate, mineraliere de 25.000 tdw, petroliere de 36.000 tdw. Avem cooperative agricole multimilionare, ferme de mare productivitate, întreprinderi de tractoare și mașini agricole. Și avem școli, cămine culturale, biblioteci, cinematografe, creșe și dispensare în mai toate comunele și satele. Dar mai presus de orice, avem o clasă muncitoare tină și viguroasă, o țărănime cooperatistă și o intelectualitate nouă.

Am chemat deseori pe artiști, pe oamenii condeiului, să-i cunoască, să scrie despre muncitorii și țărani noștri, despre marinari, despre intelectuali, să-i zugrăvească în muncă și viață, sint mulți cei care merită renumele de eroi ai muncii pașnice, creatoare, care pot fi dați drept exemplu generațiilor tinere. În fața noastră, a tuturor, stau perspective mărețe. Actualul cincinal a deschis și va deschide porțile unor mari șantiere, cum este Șantierul uzinei de alumina din Tulcea, lucrările de extindere ale Șantierului naval Constanța, șantier de performanță al țării, unde vor fi construite nave de la 60.000 tdw. ajungînd în final pînă la 150.000 tdw, marile lucrări de extindere ale portului fluvial Tulcea și altele. Toate acestea merită cu prisosință să fie cîntate de poeți, să fie zugrăvite de artiștii plastici, să intre în poemele și cîntecele noastre. Oamenii Dobrogei, creatori ai atîtor frumuseți, așteaptă de la scriitori și artiști acele fresce care să cuprindă năzuințele și frămîntările lor. Scriitorii și artiștii noștri au datoria să se inspire din viață. să-și nutrească operele din fîntînile vieții, din realitățile societății noastre socialiste multilateral dezvoltate. Sintem cu toții datori să facem mai mult pentru ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii de la orașe și de la sate, așa cum ne îndeamnă partidul, personal tovarășul Nicolae Ceaușescu, să fim comuniști de omenie, activiști ai partidului în munca și viața noastră de zi cu zi. Programul P.C.R., aprobat unanim în înaltul for al Plenarei din 3-5 noiembrie anul trecut, cartă a voinței și demnității întregului nostru popor, dobindește zi de zi semnificații sporite, valori tot mai pregnante în activitatea noastră. El ne îndeamnă să facem din județul Constanța, din întreaga Dobroge, din țara noastră, o țară de aur.

METAMORFOZELE DOBROGEI

pământ al soarelui

M-am îndreptat spre soare din pământul Dobrogei. I-am băut apa și lumina. Am urmărit cu ochii copilăriei nălucile și norii care alergau peste fața sa, Dobrogea e prima mea iubire. Aici am văzut cum răsare iarba. Pe izlazurile Dobrogei am trăit beția galopului.

Port în suflet peisaje solare împodobite de fuga cailor. Tristețea dispariției lor nu-mi oprește lauda pentru tractor, pentru belșugul combinelor. Pitorescul secetei oferea subiecte cutremurătoare pictorilor. Nu uit imaginea pământului crăpat de sete. Mă fascinează însă geometria nouă, generoasă, a noilor apeducte care împinzese grădina dobrogeană. Dobrogea a răbdat de sete și de cărți.

Acum învață minunile științei, organizează stagii permanente de teatru, înalță palate pe malul mării, se industrializează, îngustează cu fiecare an diferența dintre sat și oraș, crește suprafața livezilor de piersici și a viilor, sporește bucuria, scade distanța dintre vis și realitate, înflorește în spațiul ei de aripi poezia îndrăzelii.

Dobrogea este un pământ cu o memorie vie, nealterată de timp. Statuile de piatră, coifurile de aur, zidurile cetăților reconstituite epocile de altă dată. Dobrogea este un imens muzeu care tezaurizează piese de valoarea lui Trophaeum Traiani de la Adamclisi, a Ginditorului neolitic de la Hamangia sau a ruinelor de la Histria.

Dobrogea este pământul aflat de la începuturi cu pieptul gol în furtună. A învățat pe vremea lui Heraclit să respecte schimbarea lucrurilor, a jumii, a materiei. Poate și din această pricină oamenii acestui pământ sint cei dinții care au hotărît într-un gînd să-și schimbe viața.

Dobrogea este prima regiune cooperativizată în întregime din România. Iată o propozițiune istorică! Pasul acesta a fost hotărît, el echivalează cu nașterea unui fluviu într-un pustiu, cu deschiderea unui drum nou. Dacă ar vedea călătorii din alte vre-

muri, această grădină în care cărțile de piatră ale vechimii sint așezate în lumină pentru a fi citite de oameni sosiți de pe toate meridianele globului... Mamaia, Mangalia, Constanța, Mihail Kogălniceanu sint nume rostite azi în toate limbile. Ovidiu se simțea ostracizat, surghiunit, nerficat la Pontul Euxin. Locurile care-l înspăimîntau pe răsăfatul poet al Romei sint căutate azi de îndrăgostiții de soare de pretutindeni. Socialismul a descoperit și a pus în lumină virtuțile de esență ale Dobrogei. El a ridicat litoralul Mării Negre în constelația marilor stațiuni balneoclimaterice ale planetei.

În Dobrogea am auzit pentru prima dată Miorița. O zicea bunul meu dinspre tată. Celălat bunic mi-a arătat flăcările comorilor răsărind în nopțile de legendă ale Dobrogei. Acum amindoi dorm lingă mare. Doi frați s-au jucat într-o zi de-a v-ați ascunselea și de atunci nu i-am mai văzut. S-au preschimbât în maci. Poate și din această cauză imi este mereu dor de pământul dintre Dunăre și mare.

Dobrogea este pentru mine și o femeie cu părul de zăpadă, care iese în fiecare zi în poartă să mă zărească venind, cu toate că știe că nu mai ajung acasă decât o dată pe an.

Dobrogeanul nu se trădează prin limbaj. El n-are nici moliciuni moldovenești, nici nu-și conjugă faptele la perfectul simplu. Amintirile graiurilor se cristalizează în diamantul unui limbaj suplu, plin de vervă, aproape identic cu limba literară. Într-un singur caz izbucnește fără rezerve, impetuoasă, esența dobrogeanului. În fața Mării, Marea este hirtia de turnesol care poate descoperi fără greș un dobrogean. În fața mării devine de un subiectivism fără margini. Întinde brațele și o îmbrățișează, se dăruiește imensității și bucuriei lichide. Așadar, specificul dobrogean e de natură cosmică.

CONSTANTIN VIȘAN

prestigiul roadelor

Sint ani de cînd bat drumurile Dobrogei socotindu-mă un descoperitor al sufletului ei. Mi-au rămas în adîncul memoriei chipuri sculptate parcă în piatră, cu ochi fierbinți, contopite cu respirația mării, cu zborul pescărușilor, cu un concert de păsări în pădurea Letea, cu imaginea Dunării curgînd către limanul mării. Și ca un reporter al noului m-am strădui să cuprind arpegiile transformărilor care se înfăptuiesc aici vîzînd cu ochii. Am învățat la școala noilor ei realități, o dată cu oamenii ei destoinici. Sint aproape 15 ani de la acea dată memorabilă din istoria acestor pămînturi cînd, la indemnul partidului, oamenii au așezat brazdă lingă brazdă, brațe vinjoase, încordate bărbătește, conferind Dobrogei o altă înfățișare, odată cu destinuul ei socialist. În acest timp, cite metafore n-au încercat harnicii, entuziaștii reporteri ai presei noastre, mindra grădină, i-au zis, și plai de aur. Cu atât mai semnificativ faptul că metaforele cele mai frumoase le-au găsit pentru aceea care a fost cea mai săracă dintre sărace, pentru această fecioară orientală a plaiurilor strămoșești, pe care o vedem acum cu plete și brațe de aur. Apa de care s-au legat întotdeauna nădejdiile firii, nu mai este adunată cu trudă din lacrimile unor veri fierbinți. Dunărea hrănește astăzi cu apă Dobrogea, fertilizînd, în acest al doilea an al cincinalului, aproape 190.000 hectare. Adică 40 la sută din întreaga suprafață cultivată a

județului, proporție ce va spori în viitor la peste jumătate. Amenajările efectuate înseamnă 50 milioane mc de pământ mișcat. Peste 1.000 km de canale, 420 km jgheaburi și 2.870 km conducte îngropate aduc în glia însetată, o Dunăre potolită și încărcată de rod pe nesfîrșitul „bărăgan“ dobrogean. În Dobrogea există aproape un milion de oi... Exemplarele de marcă ale Palasului, cu vestitul Merinos de Dobrogea, dau cu mult peste 20 kg de lînă. Dintr-o statistică aflăm că Tulcea și Constanța acoperă 50 la sută din întregul export de berbecuți al României. Statisticile mai adaugă: zeci de mii de hectare de vii și livezi, așezate pe terasele Medgidiei și Murfatlarului. Ostrovului, Nazarepei sau Niculițelului, trimiț pînă departe peste hotarele țării nectarul și parfumul vinurilor și poamelor de flăcări ale Dobrogei. A devenit o realitate binecunoscută că Dobrogea este unul din cele mai fertile bazine cerealiere ale țării. Producțiile de grîu, porumb și floarea-soarelui dețin recordul național. Modernele îngrășătorii de bovine, porcine și păsări de la Lumina, Kogălniceanu, Oituz, Pecineaga, Castelul, Chirnogeu, Negru Vodă și Cobadin conferă județului o altă dimensiune spectaculoasă. Și toate acestea, la care s-ar cuveni adăugate și altele, dar mai ales obiectivele pe care ni le-am propus în actualul cincinal, vor spori prestigiul Dobrogei.

EMIL ZĂLOG

O convorbire despre pământ, apă și oameni cu Mircea Georgescu, vicepreședinte al Comitetului de Stat al Planificării, evidențiază cifre și date de sporite semnificații pentru evoluția potențialului economic al Dobrogei.

Reporter: Aruncînd o privire pe harta României, cu deosebire asupra zonei dintre Dunăre și Marea Neagră, ce poate descifra un economist?

Mircea Georgescu: Dobrogea, comparată nu numai cu restul țării, dar chiar cu Europa, reprezintă o zonă foarte interesantă din punct de vedere economic. Culoarele verze și galbene de pe hartă indică un potențial agricol în creștere, la care se adaugă miraculoasa lume a Deltei Dunării. Apoi culoarea albastră, personificată, în special, prin Dunăre și Marca Neagră, presupune posibilități industriale și comerciale, legături cu întreaga lume, comerțul și navigația avînd aici tradiții milenare.

— Propun ca punct de plecare podișul agricol. Ce perspective îi sint rezervate în cincinal?

Mircea Georgescu: Cu pregnanță în acest cincinal agricultura Dobrogei va ocupa o pondere importantă în economia națională. Prin darea completă în exploatare a sistemelor de irigații din zona Carasu, Topalu și Razelm, Dobrogea va insuma, la sfîrșitul lui 1975, o șesime din suprafața agricolă irigată a țării, de 4 ori mai mare decît cea pe care o deținea la finele cincinalului trecut. În consecință, producțiile agricole vor fi cu 47—49 la sută mai mari decît în 1970, agricultura Dobrogei aducînd, proporțional cu numărul ei de locuitori, venituri incomparabil mai mari decît media pe țară.

— Ce ritmuri va înregistra industria, comparativ cu ansamblul țării?

Mircea Georgescu: Ritmul mediu de creștere a producției industriale va fi de 28,1 la sută în județul Tulcea și de 13,5 la sută în jude-

culori și ritmuri

țul Constanța, comparativ cu ritmul mediu pe țară de 11—12 la sută. În același an 1975, producția industrială va consemna creșteri de 88 la sută în Constanța și 264 la sută în Tulcea față de 1970, în proporții de asemenea superioare mediei pe țară. Aceste ritmuri vor fi susținute de un volum de investiții de 25,7 miliarde lei.

— Pornind de la cifre, ce nominalizări putem face pe harta Dobrogei?

Mircea Georgescu: Dezvoltări considerabile vor cunoaște în special cele două orașe-port, municipiile Tulcea și Constanța. Portul Tulcea — racordat mai recent la viața industrială a țării — va spori în capacitate de 6 ori, în 1975 față de 1970. Uzina de alumina de aici va asigura întreg necesarul de alumina al industriei românești, la care se adaugă, în județ, întreprinderea pentru prelucrarea marmurei, Cariera de nisip cuarțos de la Caraorman, construcția aeroportului. Portul Constanța va consemna o dezvoltare cu totul specială. Pe de o parte, prin mărirea lui fizică de două ori față de 1970, paralel cu o sistematizare a lui, menită a-i facilita o exploatare de maximă intensitate, printr-o specializare a danelor; pe de alta, prin construirea șantierului naval unde vor prinde contur nave cu capacități de 100.000 tone și chiar mai mari.

Tot în acest an vor debuta lucrările de construcție a unei autostrăzi pentru viteze sporite, înzestrată cu tot echipamentul modern, autostradă ce va lega Dobrogea de restul țării. Vor continua, de asemenea, lucrările de extindere a aeroportului Constanța.

— Ce implicații va avea dezvoltarea industriei asupra locuitorilor Dobrogei?

Mircea Georgescu: Numărul salariaților va spori în Dobrogea acestui cincinal cu circa 33.000, cea mai sensibilă creștere efectuîndu-se pe seama industriei. Media de salariați la mia de locuitori o va întrece pe cea a țării. Vom asista la lucrări de dotare edilitară corespunzătoare a orașelor, la construirea de obiective social-culturale în proporții ce se vor situa și ele deasupra mediei pe țară.

— Vă rugăm, în încheiere, să punctați evoluția turismului, a acestei noi industrii dobrogene.

Mircea Georgescu: Prin adăugarea unor noi capacități de cazare ce se vor cifra la peste 30.000 noi locuri, prin sporirea gradului de confort și agrement al stațiunilor românești de pe litoral comparabil cu al celor mai bine cotate pe plan mondial, Dobrogea va ocupa primul loc în țară ca importanță turistică. Oaspeții Deltei și litoralului românesc al Mării Negre vor putea lua cunoștință astfel, pe viu, cu realitățile dinamice ale milenarului pământ dobrogean, racordat puternic la viața sistemului economic al României socialiste.

REMUS ANGHEL

orașul — litoral

— Pe ce lungime se întinde orașul vostru? — m-a întrebant vara trecută un prieten.

Răspunsul a intîrziat; era necesară o delimitare între Constanța ca oraș în sine, de mari și profunde dimensiuni economice, sociale, culturale, port al țării la mare, și Orașul-litoral, desfășurat pe circa 60 de kilometri de-a lungul țărmului? Nu numai sentimental, dar și real, parcurgînd stațiunile deschise în evantai de o parte și de alta a Constanței, vîzînd liniile proiective, răspunsul trebuia să cuprindă totul: de la Mamaia la Mangalia. Orașul-litoral, zbor avîntat de albatroși durabil plasmuit din sticlă, oțel și beton, mirific teritoriu al vacanțelor estivale. Au fost, în 1971 — an ce a consemnat creșterea prestigiului turistic al țării noastre — un milion, poate două milioane de turiști, vor fi, în 1972 și mai mulți. Pentru că, Mamaia — temeinic constituită, cu o patină de marcă, rafinată, elegantă — sau genelele Eforiei sint deja înscrise cu majuscule pe toate hărțile turistice internaționale. Li se alătură acele salbe de frumuseți arhitectonice înălțate în sudul jitorialului, în locuri unde pînă recent stăpînea mlaștina și pădurea. Poartă nume desprinse din constelații și din mitologie: Saturn, Venus, Jupiter, Neptun, Olimp (aceasta din urmă, în haine de schele încă) — 50.000 de locuri în hoteluri, vile, căsuțe și campinguri. Obișnuit, vorbim despre aceste stațiuni ca despre niște locuri distincte, separîndu-le astfel. Orașe ale vacanței. Va trebui tot atît de repede să ne dezobișnuim, căci arhitecții au tras pe planșele lor o linie comună. Saturn, Venus, Jupiter, Neptun și Olimp vor deveni o singură, mare stațiune. Și dacă constructorii vor continua în același

ritm (Saturn — stațiune cu o capacitate de 10.000 locuri pe serie — s-a construit numai în 8 luni de zile!), avem convingerea că trebuie să ne gîndim de pe acum la un nume potrivit pentru această planetă sudică a turismului. Același lucru se preconizează și pentru Eforii. În perioada imediat următoare, pe jimba de nisip ce mai desparte încă cele două grădini, vor răsări noi hoteluri impunătoare, restaurante, alte spații destinate agrementului, constituind astfel un singur trunchi. Viitorul probabil va lega Eforie de Mangalia și astfel marea Oraș-litoral se va încheia, de la Capul Midia pînă la Vama Veche. Citeva noutăți, desigur, interesează pe iubitorii litoralului. Anul 1972 va fi, neîndoieînic, un „an al piscinelor“. În această vară, în alte 30 de oglinzi de apă va zîmbi, generos, soarele. Cea mai mare dintre ele — o piscină-club de dimensiuni olimpice, care va găzdui întreceri internaționale de inot sau polo — se află într-un stadiu avansat al construcției, la intrarea în Mamaia. În aceeași stațiune se vor construi un nou camping de 2.000 de locuri, terenuri de minigolf, baschet, tenis și volei, restaurante, noi magazine. Stațiunile din sud vor crește în 1972 cu 6.000 de locuri în hoteluri și moteluri și, tot aici, se vor amenaja noi diguri pentru protejarea și lărgirea plajelor devenite, acum, neîncăpătoare. Nu a fost uitată nici poarta aeriană a litoralului, care va cunoaște o substanțială modernizare. Sint numai citeva din noutățile sezonului estival care va începe peste citeva luni. Cit despre restul surprizelor pe care le rezervă Orașul-litoral 1972, le vom trăi „pe viu“ împreună, în vara ce vine.

C. ISMĂILEANU

FLORICA CORDESCU

Opera Florică Cordescu s-a născut și s-a întrerupt abrupt, închizând în ea un timp interior fără evoluție; nu-i vreo deosebire de maturitate între primele ei desene în tuș, care se puteau vedea la începutul deceniului V, și seria întreruptă prin moarte, în 1965. Opera sa a fost continuu controlată de tensiune, cu toate că în mare parte s-a produs la solicitarea exteroară, a unui text de ilustrat, a unui fapt de actualitate; comanda acționa aici în felul teoretizat de Gombrich, ca grăunțele de nisip necesar perlei pentru a cristaliza în cea mai prețioasă formă. În desenele Florică Cordescu, răspunsul social e imaginea facultății de a participa și definește însăși sursa interioară a stilului său. E aici virtutea oglindită a unei tinereți pecetluite de conștiința politicului, cum a fost tinerețea generației marcată de evenimentele lui 1944. Dacă de atunci liniile desenului ei s-au precizat, formele s-au mlădiat, nu-i vorba decât despre fortificarea fibrelor angajate în fiziologia expresiei. Sursa interioară produce aceeași proiecție a fluidului liric, afirmat drept temă stabilă și suficientă, prelucrată în toate straturile imaginii. Eliminând din amintire o

scurtă perioadă de exercițiu academist, care încerca să răspundă cuminte unei presupuse cerințe de didactică, opera ei ni se înfățișează ca o monografie a sentimentului lunecării prin lume. Participarea la fapte și conștiința lirică se confundă în centrul patetic al atitudinii. Personajele sale, simbolice ori livrești, așadar ancorate în exterior, poartă cifra fizionomic de pronunțat autoportret, figurind, în orice context dat, ubicuitatea eului liric. Personajul trece prin operă într-o continuă mimică a fugii accelerate sau lentă, adecvată ritmului interior mai mult decât mișcării epice. E gestică unei dinamici vitale, sublimată în elogiul himnic al traversării spațiilor, și care caută legitimare livrescă sau alegorică fiindcă se ferește cu decență să pară euforie narcisică. Trauseul acestei fugi descrie un spațiu istoric al prezentului, înregistrează chemările umanității, spasmele Hiroshimei, tipătul de luptă, cel de durere. Diagrama zborului liric e în același timp mătură socială, subiectivitatea se proiectează pe ecranul unde se agită imaginea lumii și se absoarbe în ea, conștiința de sine își impune alteritatea drept mod de existență, drept finalizare a valorii poetice. Comportamentul

(Continuare în pag. 13) ANCA ARGHIR

dialoguri contemporane

dobrogea în circuitul național

Poate cea dintâi caracteristică a **Dialogurilor** pe care revista noastră le întreține de la început cu interlocutori din întreaga țară se identifică în actul raportării frecvente a unei poziții, a unei idei, a unei realități anume comunicate „Tomisului” la spațiul de bogată semnificație dintre Dunăre și mare. Fără a fi solicitat cu obstinație, gestul ca atare se produce spontan și reflex. Pentru că Dobrogea, în climatul contemporan al spiritualității noastre, este resimțită ca un spațiu de autentică sinteză, care încheie o unitate și nu rareori, prin trimiterile la momentele unei geneze unice, succesive și strălucitor revelate, îi întărește acestei unități conștiința propriei sale identități. Dar pământurile dintre Ostrov și Sulina, Grindu și Limanu își sublimă semnificațiile și într-un alt simbol, un simbol al începutului de astăzi, care cel puțin din 1957, când pe aceste meleaguri se desăvârșește procesul cooperativizării agriculturii, deschide aspirațiile spre o nouă unitate, de structură și de idealuri — socialistă. Între momentul consemnării celui mai îndepărtat aspect de viață materială și spirituală și între zilele de față când lucrările Congresului Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole au raportat implicit întregul spațiu al Dobrogei la ceea ce va fi el în viitor, se instituie de fapt adevărata istorie a acestor pământuri și a acestor simboluri, istorie detectabilă în primul rând prin intensitatea circuitului de valori, în desfășurarea și amplitudinea căruia Dobrogea își află și-și confirmă deopotrivă destinul său ales.

„un partener egal în toate legăturile lui economice...”

— **Red.** : Am dori, stimate tovarășe dr. Surpat, să încercați mai întâi delimitarea, fie și general estimativă, a locului și rolului specific atribuit Dobrogei în circuitul economiei naționale; de unde vine, spre ce se îndreaptă economia generală a Dobrogei și ce permanențe de structură economică apreciați că generează evoluția ei?

— **Dr. in economie Gheorghe Surpat**, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. : Dintotdeauna Dobrogea, străvechi pământ românesc, cu însemnate bogății naturale, s-a integrat organic în ansamblul general al economiei naționale. Cu atât mai mult astăzi, în anii epocii noastre socialiste, când întreaga economie se manifestă ca un tot unitar. Și cu atât mai bine cu cât se știe că economia socialistă nu este o sumă mecanică de procese economice rupte unele de altele, ci se manifestă ca un complex economic național, în care procesele și fenomenele respective sînt legate organic între ele. În acest context, specificul Dobrogei cred că nu poate fi bine cunoscut și delimitat decât pornindu-se de la atributele caracteristice întregii economii naționale,

cu care Dobrogea formează o unitate. Cu atât mai mult e valabil acest lucru în anii socialismului când economia Dobrogei, ca și economia întregii țări, s-a dezvoltat în ritm accelerat, a devenit mai complexă, fiind expresia politicii partidului și statului nostru de ridicare la o viață nouă a tuturor zonelor țării pe baza industrializării socialiste.

Este cunoscut că în perioada antebelică trei mari provincii — Moldova, Dobrogea și Oltenia —, care cuprindeau aproape 40 la sută din populație, nu aveau decât o participare de circa 12 la sută la producția industrială a țării. În această provincie istorică valoarea producției industriale pe locuitor era cu mult inferioară mediei pe țară. Numeroase și importante resurse naturale și de muncă erau insuficient sau de loc utilizate. De aceea, Partidul Comunist Român, a legat fătura unei economii complexe de industrializarea țării, iar în cadrul programului construcției socialiste, a acordat o atenție deosebită dezvoltării echilibrată a economiei în profil teritorial. Ținând seama de faptul că numai printr-o amplasare rațională pe teritoriu a activităților industriale se poate înlătura și preîntîmpina apariția unor diferențe zonale în dezvoltarea economică și socială a țării, planurile de dezvoltare a economiei naționale, elaborate sub conducerea directă a partidului, au cuprins în permanență măsuri pentru îmbunătățirea repartizării teritoriale a industriei și a celorlalte ramuri ale producției materiale, precum și a activităților social-culturale, pentru dezvoltarea echilibrată a tuturor zonelor, județelor țării.

— **Red.** : În acest proces complex, de largă perspectivă, cum se corelează nevoile și posibilitățile dobrogene cu cele ale economiei naționale în ansamblul ei. Ce loc revine, după părerea dv., factorilor istorici, tradiției?

— **Dr. Gheorghe Surpat** : În stabilirea amplasamentelor obiectivelor industriale în cadrul economiei naționale se îmbină organic considerentele de eficiență economică cu criteriile sociale. Pe fondul economiei socialiste unitare se are în vedere amplasarea obiectivelor industriale acolo unde sînt asigurate fie materiile prime și alte resurse, fie forța de muncă necesară, fie alte criterii. În zilele noastre însă progresul tehnico-științific creează condiții cu totul noi în ceea ce privește criteriile repartizării teritoriale. Constatăm că soade pînă la anulare, în unele cazuri, dependența relativă a amplasării unităților industriale în funcție de localizarea resurselor naturale. Așa, de pildă, realizarea sistemului electrolit-energetic național, construcția unei întinse rețele de conducte magistrale pentru transportul petrolului, al gazului metan, lărgirea bazei energetice și de materii prime într-o măsură însemnată în toate județele țării — între care Dobrogea ocupă și din acest punct de vedere un loc important —, dezvoltarea transporturilor și telecomunicațiilor etc. creează posibilitatea practică ca în granițele unor teritorii și proporții bine chibzuite să aibă loc amplasarea unor obiective industriale în zone și localități lipsite de industrie în trecut. În această direcție, experiența țării noastre a demonstrat o dată în plus prin exemplul Dobrogei contribuția pe care o aduce repartizarea teritorială a forțelor de producție la mai bună valorificare a resurselor naturale proprii, la folosirea eficientă

a forței de muncă, la afirmarea plenară a capacității creatoare a tuturor cetățenilor indiferent de naționalitate, la asigurarea premiselor pentru dezvoltarea multilaterală a tuturor zonelor și localităților țării. De pildă, accelerarea ritmului de dezvoltare industrială a acționat în direcția creșterii contribuției Dobrogei la sporirea producției industriale a țării. Industria ei realizează însemnate cantități de produse; peste 67 la sută din îngrășămintele fosfatice, 22 la sută din producția de ciment, peste 25 la sută din producția de acid sulfuric, 8 la sută din valoarea industriei extractive a minereurilor nemetalifere, 6 la sută din producția de țesături de lînă și tip lînă, circa 14 la sută din producția de brînzetură, peste 10 la sută din producția de cereale, cantități importante de struguri, vin etc. Un loc însemnat îl ocupă sectorul zootehnic, Dobrogea avînd vechi tradiții în acest domeniu. O largă dezvoltare a luat industria de prelucrare a peștelui datorită existenței celei mai importante baze piscicole a țării, exploatarea stufului și a altor bogății ale Deltei.

Noua geografie economică a Dobrogei demonstrează altfel pregnant că numai datorită socialismului, această zonă a fost scoasă din starea de inapoiere în care se afla. Ea reflectă profunde transformări ce au avut loc în structura social-economică a Dobrogei și, pe această bază, calitatea ei de partener egal în toate legăturile ei economice. Dezvoltarea ei continuă a contribuit și contribuie la crearea unei structuri naționale și eficiente a economiei naționale. Și ce e mai important pentru înțelegerea exactă a răspunsului oferit întrebării dv. este faptul că noul reprezentant aici nu discontinuează și renunțare totală la ceea ce numim moștenire, ci din contră, pe elementele existente, „moștenite”, se așează cele noi, în așa fel încît să însemne și corectare și perfecționare, paralel cu ridicarea din temelii a altor și altor elemente constitutive.

— **Red.** : Vă rugăm să-i definiți câteva linii de perspectivă economică, așa cum ar putea ele rezulta din atributele specifice spațiului social-economic plasat între Dunăre, Delta și Marea Neagră.

— **Dr. Gheorghe Surpat** : Cunoaștem programul complex adoptat de Congresul al X-lea al partidului pentru fătura socialismului multilateral dezvoltat în țara noastră. Traducerea în viață a acestui program, a studiilor prospective va asigura folosirea mai rațională și eficientă a resurselor naturale ale Dobrogei, dezvoltarea ei într-o viziune modernă. Continuarea procesului de industrializare a Dobrogei, pe baza tehnicii celei mai înalte, intensificarea valorificării resurselor naturale de care dispune, diversificarea producției industriale, dezvoltarea activității portuare corespunzător cu cerințele mereu sporite ale traficului maritim, modernizarea continuă a agriculturii, dezvoltarea bazei turistice prin amenajarea la un înalt nivel a stațiunilor de pe litoral și din Delta — iată doar câteva dintre principalele linii de perspectivă economică a Dobrogei. În acest context, aș dori să subliniez, totodată, ampla perspectivă de muncă și înfăptuirii ce se deschide în fața tineretului muncitoresc, fărânesc și studios din Dobrogea, de afirmare creatoare a acestuia în cele mai diferite ramuri de activitate. Pornind de la rolul important pe care îl joacă

tineretului în dezvoltarea fiecărei zone geografice și ținînd seama de faptul că el este chemat nu numai să producă la cei mai înalți parametri, ci să ducă mai departe opera începută de înaintași și să realizeze edificarea comunismului în țara noastră, Partidul Comunist Român acordă tot mai de aceea o atenție deosebită viitorilor constructori ai socialismului și comunismului. Formarea multilaterală și educarea tineretului în spiritul idealurilor înaintate ale umanismului socialist, al patriotismului socialist, al patriotizmului socialist, al solidarității cu lupta popoarelor pentru independență și suveranitate, libertate și progres social, al atașamentului profund față de cauza socialismului, constituie una din premisele esențiale ale dezvoltării unei regiuni economice și tocmai de aceea, după părerea mea, sarcina asigurării acestei premise se cuvine să figureze la loc de frunte printre preocupările consacrate unei asemenea dezvoltări.

„cultura dobrogeană are posibilitatea să iradieze !”

— **Red.** : Cum vă apare cultura dobrogeană în climatul nostru spiritual de astăzi? Ce valențe i-ați surprins în ultima vreme?

— **Valeriu Răpeanu**, critic și istoric literar, vicepreședinte al Consiliului Național al Radioteleviziunii Române : Trebuie precizat de la început că prin noțiunea de cultură nu înțelegem doar literatura. De altfel și revista care găzduiește aceste însemnări nu dedică spațiu doar prozei, poeziei și criticii. Dimpotrivă — și aceasta cred că e meritoriu pentru ea — o bună parte din coloanele sale sînt consacrate arheologiei și problemelor culturii în general. Deci cultura dobrogeană eu aș vedea-o ca un tot unitar care, prin situația ei geografică, ar avea rădăcinile foarte adînc înfipte într-un trecut redescoperit în ultimele decenii cu mare umire. Și aceasta datorită eforturilor și pasiunii unor oameni deosebiți de inezestrați ce ne-au relevat plenar nu doar tezaure de frumuseți, ci și anume constanțe spirituale asupra cărora se cuvine să medităm mai mult. Fără îndoială, nu exclud din cultura dobrogeană nici mișcarea literară de aici, din ce în ce mai interesantă în ultima vreme, și nici pe cea teatrală. Dar prin însăși situația ei geografică, cultura dobrogeană comportă trăsături specifice, însă totodată poate fi amenințată și de pericole specifice.

— **Red.** : Și ce pericole ar putea să-i pîndească dezvoltarea?

— **Valeriu Răpeanu** : După părerea mea, faptul că aproape 6 luni pe an Dobrogea este în primul rînd o regiune turistică, ar putea determina ca fenomenul cultural de aici să dobindească o pondere estivalo-turistică. Am deplins nu o dată lipsa albumelor

consacrate monumentelor noastre, lipsa cărților poștale, a pliantelor, dar mi se pare că ceea ce descoperim în Dobrogea din punct de vedere arheologic și istoric nu trebuie să rămînă doar la acest stadiu ci, dimpotrivă, trebuie să iradieze cu multă putere în viața noastră spirituală, iar contribuțiile remarcabile de natură științifică să fie mai bine cunoscute de publicul larg. Apoi estivalismul repertoriului teatral și muzical nu trebuie să ducă la sărăcie și unilateralitate, ci la întronarea unei anumite gravități, nu plictisitoare, ci înălțătoare.

— **Red.** : Concret, cum credeți că pot fi atinse asemenea deciderate?

— **Valeriu Răpeanu** : Am pledat și cu alte prilejuri pentru neesitatea înființării la Constanța a unei **Orchestrai filarmonice**, cu un program adecvat pe timpul verii. Stagiunea de operă bucureșteană de anul trecut e doar un început, dar nu e totul. Adică mie mi se pare că în raport cu ținuta modernă a arhitecturii și cu tot ceea ce se realizează acum pe litoral, mișcarea artistică e ținută la un stil „fin du siècle”, iar descoperirile arheologice nu sînt „speculate” la dimensiunile importanței lor. Apoi eu nu cred, în același timp, că o cultură se dezvoltă în conformitate cu sezonul turistic, ea trebuie să aibă propriul său ritm, propria sa respirație care să se impună ca un dat obiectiv.

— **Red.** : Citeva aprecieri, vă rugăm, asupra folclorului dobrogean : găsiți că, în spațiul de puternice interferențe în care el s-a dezvoltat de-a lungul secolelor, are o valoare de reprezentare mai largă, eventual pentru întreg sud-estul european?

— **Valeriu Răpeanu** : Doru Popovici a scris un foarte bun articol despre Dobrogea în muzica românească. Aproape nimic n-ar mai fi de adăugat la acest capitol. Ceea ce aș vrea să spun eu este faptul că folclorul dobrogean are caracteristicile pe care, în prima perioadă a activității lui, George Enescu le considera reprezentative pentru folclorul românesc și anume : prezența puternică a elementelor orientale. Sigur, că prin folclor nu înțelegem doar muzică, ci trebuie să înțelegem și stil arhitectonic, care din păcate a trebuit să dispară, dar care totuși ar mai trebui să se și păstreze. Poate reconstrucția Mangaliei a ignorat acest factor, și e păcat. În repertoarele noastre se vorbește adeseori despre litoralul românesc ca despre o „salbă de lacuri”; sigur, imaginea e frumoasă, dar la un moment dat, salba aceasta riscă să devină monotonă. Păstrarea a ceea ce era specific din punct de vedere arhitectonic, nu numai ca monument, inserarea firească a acestor permanențe arhitecturale printre construcțiile mai noi n-ar fi fost decât binevenite.

— **Red.** : Dar Dobrogea nu înseamnă doar litoralul...

— **Valeriu Răpeanu** : Dobrogea înseamnă, desigur, mai mult și cînd zicem cultura dobrogeană înțelegem o cultură care are posibilitatea să iradieze, dar tocmai pentru asta ea trebuie să-și afle din ce în ce mai mult rosturile în spațiul românesc de astăzi.

— **Red.** : În ce sens, pe ce căi?

— **Valeriu Răpeanu** : Una din problemele care ar putea să ne preocupe ar fi, de exemplu, problema stabilității individului, care să pună capăt nenumăratelor migrații ce-au avut loc de-a lungul anilor pe-aici. Apoi este problema modului în care oamenii aceștia se adaptează ritmului modern de viață. Aș mai pune problema intelectualului dobrogean, și nu mă gîndesc numai la cel care trăiește pe litoral, ci și la cel din Delta, care ar putea constitui prototipuri de eroi ai unor opere literare dintre cele mai interesante.

prezențe dobrogene

CORNELIU LEU

Într-o mărturisire înregistrată de Constanța Călinescu în „Reprezentanți ai Dobrogei în știința și cultura românească”, Corneliu Leu enunță un adevăr emblematic pentru întreaga sa creație: „Adevărat lucru că realitatea dobrogeană este cea din care se trage în cea mai mare măsură substanța literaturii mele. Aici am simțit întotdeauna nevoia să-mi plasez acțiunile sau măcar să-mi aduc personajele, aici mi-am făcut în înțelesul ei complex de la copilărie pînă la prietenii tîrzii — documentarea”. Romancier, novelist, reporter, dramaturg, scenarist de film, Corneliu Leu s-a născut la 21 iulie 1932 la Medgidia. A debutat, elev fiind la liceul „Mircea cel Bătrîn” din Constanța, în anul 1949 cu poezia programatică **Arta**, publicată în revista **Flacăra**, reluată apoi în **Viața românească**. Debutul editorial este marcat de romanul **Ochiul dracului** (1956) care inaugurează o direcție epică pe cit de rodnică, pe atât de deschisă unor revelații, pe care, nu ne îndoim, viitorul le va confirma. E vorba de o anumită proză de atmosferă balcanică, cu inflexiuni de legendă orientală și implicații istorice, cu rosturi moralizatoare și fast baladesc, trăsături care au adus bruscă faimă universală a literaturii lui Panait Istrati. Din aceeași congenerică spiritualitate se vor naște și volumele **Nopți dobrogene** (1959) și **Balade** (1964) în care găsim reluate, într-o seducătoare evocare, mituri și povești de circulație folclorică în Dobrogea. Ceea ce trebuie subliniat cu precădere e că prozatorul nu urmărește doar simpla valorificare stilistică a legendelor despre lacul Tașaul, despre „Opațul lui Ibrahim” ori „Ahmet cel fericit”. Depășind nivelul pitorescului și al senzaționalului brut, Corneliu Leu cizează materia epică în virtutea unor semnificații existențiale nu o dată dramatice și profund umaniste, așa cum se întâmplă în terifianta **Baladă a ciuimei**. Prozatorul descoperă în versiunile orale ale istoriei, veritabile comori de umanism și înălțime morală pe care le comunică artistic cu meșteșug narativ și autentică voluptate a cuvîntului. Fantasticul apodictic, cu sonoritățile sale levantine, dă baladelor și „asiziilor” luciri de piatră prețioasă, definind un spațiu epic de succes și rezistență, pe care noi cutezăm a-l socoti o sursă încă neepuizată.

Celălalt nucleu al literaturii lui Corneliu Leu îl constituie romanul **Puterea** (1964), apărut de curînd într-o nouă ediție, de geneză căruia se leagă aproape întreaga activitate de novelist a autorului. La baza romanului stau, de altfel, două nuvele apărute autonom, prima, **Singele și apa** în 1959, iar a doua intitulată **Viitorul al doilea**, în 1963 și reeditată în culegerea de nuvele **Dreptul la dragoste**, în 1968. În **Puterea**, episoadele se sudează într-o creație relevantă nu numai pentru scrisul lui Corneliu Leu, ci pentru întregul destin al romanului nostru postbelic. Romanul se ocupă de momentul revoluționar ce succede insurecției armată de la 23 August 1944, cînd destinele țării trec în mîna forțelor progresiste. Acțiunea este plasată în Constanța și surprinde cu veridicitate și ascuțime ideologică dezvoltarea conștiinței revoluționare în rîndurile muncitorilor portuari. Figura centrală a cărții este cea a comunistului Gavrilă Drăgan, personaj complex și statuar, ale cărui uriașe energii spirituale și sufletești sînt investite într-un țel istoric bine clarificat. Toate gesturile și acțiunile sale stau sub

semnul replicii pe care eroul o adresează contemplativului profesor de istorie: „Dacă toți am fi spectatori, cine dracu ar mai face istoria”? Ne întîlnim, așadar, în **Puterea**, cu chipul comunistului activ, exponent al colectivității revoluționare și individ creator de istorie totodată. Valoarea artistică a cărții stă într-o vie dezvoltare epică, cu profunde intuiții psihologice și captivante situații dramatice, ceea ce explică recenta transpunere a romanului pe peliculă sub titlul **Asaltul**, titlu care marchează momentul istoric al preluării puterii politice de către muncitori, scenă de apoteoză a romanului.

Pînă la acest roman, Corneliu Leu a mai publicat, imediat după debut, în 1957, un roman-dezbateri, **Virsta de aur**, a cărui problematică se referă la preocupările și răspunderile angajării în viață a adolescenților. Romanul este intru totul actual prin semnificațiile sale etice. Tot un roman al devenirii și al cristalizărilor psihologice și ideologice este și **Viața particulară a lui Constant Hagiu**, superior **Virstei de aur** prin rafinament analitic și sensibilitate lirică. Stilul curat, firesc, face din biografia tînărului comunist Constant Hagiu, o lectură atrăgătoare și instructivă.

Întrucîtva deosebit ca factură a-pare romanul **Femeia cu ochi albaștri**, tipărit în 1970 la Editura Junimea. Originalitatea lui stă într-o analiză subtilă și polemică a relațiilor individului modern cu istoria și societatea. Plasată într-un timp și un spațiu simbolice, sub care nu e greu de descifrat evenimentul real și imediat, introspecția Adei exprimă în cele din urmă drama înstrăinării ființei sub presiunea unei civilizații moderne și agresive. Bine scris, cu nuanțe de o desăvîrșită consistență analitică, cu armonioase treceri din ficțiune la concretul psihologic, romanul nu s-a bucurat din partea criticii de atenția cuvenită, deși, după părerea noastră, reprezintă cea mai înaltă treaptă a literaturii lui Corneliu Leu.

Din scrupule bibliografice, vom mai nota aici volumul de reportaje **Cu miinile noastre** (1961), stimabil pentru valoarea sa documentară, dar complet depășit ca modalitate literară, și piesa **A doua dragoste**, cu care prozatorul debutează în 1965 ca dramaturg, pe scena Teatrului de stat din Constanța. Critica de specialitate o socotește o realizare teatrală a acelor ani.

Ne aflăm, așadar, în fața unui univers epic pe deplin structurat în asamblu, chiar dacă îl descoperim inegal în elementele sale constitutive. Sensibilă la mișcările istoriei, cu o dezvoltată percepție a realului, cu pasiunea disecției factorilor psiho-sociali și cu o sesizabilă înclinație lirică, proza lui Corneliu Leu se înscrie între contribuțiile certe pe care Dobrogea le aduce literaturii noastre socialiste.

AL. PROTOPODESCU

Acceptînd Frumosul măcar ca o însumare de simetrie și ordine, vom vedea cum pretutindeni în poezia lui Al. Philippide, el, Frumosul, ordonează materialul dual și haotic al realului sau irealului poetic, și prin tehnica proprie versului reușește să raporteze mișcarea de culori, forme și sensuri la un simbol central permanent și obsedant — cel al Soarelui.

Soarele, în viziunea poetului Al. Philippide, apare ca foc central omniprezent și permanent, monadă perfectă, principiu al căldurii și progresului, evoluției. În cosmos soarele poetului este: miez, rost, destin. El este acela ce: „sprijină pe stîlpi de flăcări largi tot golul, / să nu se surpe, coplesind pămîntul...” (Cîntecul citorva), el poate aduce lumina, descătușarea spiritului, de aceea este invocat într-o manieră amintind pe romanticii germani: „O, soare, cu aripa ta alungă / cit mai departe noaptea noastră lungă...” (poezia cit.).

Astrul produce revelații, el împărtășie „fîndările albastre” și printr-o secerare de vid generoasă coboară spiritului uman îndemnul său: „de aur și lumină”. Philippide cere soarelui să purifice sufletele prin incendiu sacral, pentru ca ele să „ardă bine”, în-tocmai ca niște „jertfe”.

În amplul poem „Izgonirea lui Prometeu”, soarele devine edén și loc al tinereții veșnice, rege-naratoare de vieți, de viziuni: „mă voi urca spre soarele puternic / să-nțîmpin vremea nouă-n drumul meu...”, sau ca eventuală cale de difuzare în univers: „Bulboana soarelui clocotitor / Pe veșnicie să mă soarbă!”.

Viziunile cosmologice destul de rare ca frecvență în logoss-ul poetic al lui Al. Philippide se structurează pe somuri eminesciene și hōlderliniene: „Sori stinși și-au stors cenușa din hăuri să închege / Năprasnicele așchii de mii de ani pribege...” (Frontispiciu). Poate n-ar fi exagerat să depistăm și un ecou din Goethe aici. Ceea ce poetul „aude”, adică „ecourile adunate din haosul astral”, ceea ce simte, înțelege, este desigur în continuarea provocării pe care cosmosul i-o aruncă. Sentimentul lucid al paralelismului între existența sa și cea a lumi-

motivul soarelui la al. philippide

lor, marea mișcare perpetuă, marea armonie pe care o întrevede potențiază grav metaforele. Foc inteligent, forță perfectă, soarele poate căpăta valențe totale, de la presentiment și intuiție pînă la Adevăr Absolut. Sau, par-că personificat, soarele e generos, e scormonitor și capabil să transfigureze, să salveze. Inconștiența și arbitrarul dispar înaintea lui, căci avem de-a face cu un soare rațional, oferind libertatea plăcerii, a visului, a siguranței și toate facultățile cunoașterii, adică acel mod suprem de a fi spre care tindem, după care tinjește poetul: „Sau... poate aș fi vrut să mă fi născut soare...” (Schiță pentru un autoportret).

Cînd prezidează peisajul, soarele devine cauză și materie matrice a belșugului, a frumuseții, a Binelui: „Ziua de azi e ca o dumbravă de mesteceni, / Soarele-i lîngă voi, aur și piine...” (Proclamație).

Tratat pictural, soarele de amurg conchide și se arată ca o împlinire a efortului uman al unei zile: „Arc de triumf din piatră-albastră cerul / Înaltă peste soarele-asfințit” (Feerie).

Rar, ca în „Spovedanii”, Philippide își recunoaște motivul și simbolul atins de morbul perisabilității universale, căci prin sugestie, ori vremelnice, nici soarele însuși nu evită alterarea: „Omizile pe soare s-au cățărat șiroaie...”. Dar teama de năruire a simbolului regenerator și ordonator se destramă treptat și visul ferit de îndoieli și erori, visul stenic pătrunde din nou în cuget și în ochi, purificîndu-le, purtînd: „pîrtii de azur”.

Cel puțin la nivelul imaginii, în volumul: „Visuri în vuietul vremii” (1939), desenul se întunecă în parte, tonul devine mai sceptic, așa cum se decupează pe fondul poeziei „Mărturisire”, unde autorul, hotărnicit în maturitate, exclamă: „Dar nu știam în faptul dimineții / Că visule se sfarmă și dorurile dor / Cînd la zenit

e soarele vieții...” Aici, astrul simbolic reconstituie etapele etice, confruntările ontice ale poetului, ale individului în general. Aici, astrul simbolic devine sferă matură, neexcluzînd liberul arbitru cu toate riscurile sale și amintirea lor, cu întreaga tristă măreție a cunoașterii prin experiență de viață. Fiindcă, însă, în adîncul poetului mai vibrează încă „o zăpadă cu străfulgerări de soare...”, atunci „alba spumă trecătoare” a faptei și a visului de fiecare zi trebuie să încremenească: „statornic în gerul unui gînd”.

Veșnic, statornic și invariabil în esență, soarele își exercită „supravegherea” asupra vieții însăși, adică asupra a ceea ce este la rîndul său veșnic, statornic și invariabil în esență.

Poetul — considerîndu-se printr-o elegantă imagine: „naufra-giat al somnului” sau un înșingurat: „Un Robinson cu insula în suflet” (Cîntec din ani blestemăți), stăpînit, aproape terorizat de: „Orașul mare”, ori imaginîndu-și ritmic: „libera natură creatoare” — se simte egalizat în cele din urmă cu timpul mecanic, omogen, cu fluxul singelui, cu toate trăirile sale și ale speței sale sub soarele ce trece: „solemn și pașnic”.

Exploatată mai departe, comunicarea cu un soare ce dirijează și apropie rațiunea și afectul uman, Philippide se observă smuls din menghinea gravitației și pormit: „Cu soarele prieten pe mările astrale...”, într-un impuls de comunism cosmică.

Aspirația sa către „azur”, către universal și nemărginit, cu erudite rădăcini în acel: „soare cald de miazăzi”, mediteranean prin limpezire, probabil „attic”, retrăitor, renăscător de mari mituri ale culturii, lasă să se pătrundă ca printr-un ocean de: „văzduhul încețat în cîngi de soare...”.

DAN MUTAȘCU

Desen de FLORICA CORDESCU

adevărata critică e afirmație

(Urmare din pag. 1)

eu, aș fi gîndit-o și exprimat-o la fel. Demonstrația critică are în vedere acest principiu. Arăt ce corespunde și ce nu corespunde viziunii mele, adaug ceea ce mi se pare că lipsește, elimin ceea ce cred că e de prisos.

Adevărata critică e afirmație, nu negare. Toată dificultatea în critică constă în a face palpabilă valoarea, în a evoca opera, în a o proiecta în spațiu ca pe o ființă vie. Este facultatea de a construi în critică, facultatea pe care o au foarte puțini. Vreau să văd, după

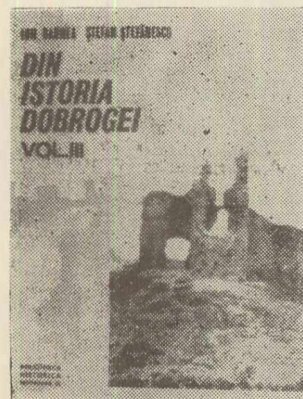
ce citesc un articol, un eseu sau un studiu critic, opera, să am imaginea ei concretă. Dacă, după lectura unui studiu, imaginea operei nu se constituie, e un semn fie că nu există, fie că autorul care a vorbit despre ea n-a înțeles-o. Este adevărat că în ultima vreme evocarea critică devine din ce în ce mai anevoioasă. Comunicarea poezilor e incifrată, romancierii nu mai pot fi înțeleși printr-o singură lectură, piesele de teatru își ascund sensul. Criticul inițiat și exersat nu renunță să caute semnificația, explorînd conținutul în formă cu riscul de a nu găsi pînă

la urmă nimic. Atunci afirmația se transformă în negație. Criticul construiește imaginea sa cu mijloace proprii sau, pentru a fi mai sugestiv, cu mijloace imprumutate operei despre care scrie. Dacă opera supusă examenului nu e excelentă, imaginea construită de critic poate avea aerul unei parodii. Călinescu nu disprețuia formula criticului ca „humorist”. S-a vorbit mult de necesitatea metaforei, de convergența procedeelelor artistice în critică. Natural, nu putem împinge lucrurile pînă acolo încît granițele între poezie, proză, teatru și critică să dispară, deși într-o vreme s-a făcut poezie critică sau critică poetică, deși există pagini de critică echivalînd cea mai bună proză, deși avem critică dialogică sau monologică interesantă în spațiul însuși al literaturii române. Spre a evita totuși hibridul, critica tre-

buie să rămînă critică și nimic altceva. „Literatură” îmi displace în critică, prefer analizele și sinteza, observația, descripția, expunerea de idei. Confuzia, obscuritatea, cînd sînt voite, sînt cele mai reprobabile în critică. Respectînd un număr de principii generale, încerc să mă adaptez la regimul particular al fiecărei opere, s-o înțeleg pe cit posibil în spiritul și genul ei. Metoda mea de interpretare diferă de la operă la operă, fug de rigidități, nu am prejudecăți. Nu țin seama de opinia creată la un moment dat asupra unei opere noi, citesc ce se scrie despre ea numai dacă am scris și eu și numai după ce scriu. Nu caut să mă deosebesc neapărat de opinia cui-va, să spun cu orice preț nu cînd se spune da și da cînd se spune nu.

Deoarece practic în primul rînd critica de afirmare și n-am contestat, după opinia mea, nici o valoare cînd am descoperit-o, expresia relațiilor mele cu lumea literară este cordialitatea. Sînt afectat numai cînd nu reușesc să conving un scriitor de toată prețuirea mea. Bineînțeles, sufăr cînd, cu toată bunăvoința, n-am putut să afirm, ci am fost nevoit să neg. Prietenii mele sînt în funcție de opinia pe care mi-am făcut-o despre operă, dar sînt incapabil de ură, fiindcă o operă rea nu e pentru mine prilej de indignare, ci de amuzament. Critici sau „cercetători” ca Virgil Ardeleanu, M. N. Rusu, Mihai Drăgan ș.a. îmi sînt simpatici prin iritația disproporționată și de aceea comică pe care le-a provocat-o notele mele de insectar cu privire la ei.

din istoria dobrogei

Strădania de a înmănușia toa-tele datele privitoare la istoria teritoriului dintre Dunăre și mare (vol. I, în 1965, vol. II, în 1968, vol. III, în 1971) se constituie într-un act de știință și de cultură deosebit de însemnat pentru toți cei care se interesează de Dobrogea, prin sintetizarea la înalt nivel, asigurată de eminenți profesori și cercetători, a celor mai semnificative date, încheindu-se astfel un fir istoric neîntrerupt, bogat și divers în fenomene social-economice și evenimente. Subliniem, din primul volum („Geți și greci la Dunărea de Jos din cele mai vechi timpuri până la cucerirea romană”), multitudinea problemelor dezbătute în prima parte („Băstinașii”), semnată de D. Berciu, cum sint apariția primelor semne de locuire omenească, relațiile culturilor neolitice din Dobrogea cu cele din ținuturile învecinate, dezvoltarea societății băștinașe getice etc., deși mai rămân încă perioade slab ilustrate arheologic (mezoliticul, epoca bronzului), care așteaptă completarea lacunelor de la viitoarele cercetări. În partea a doua a aceluiași volum, „Străinii de peste mări” (autor: D. M. Pippidi), apare remarcabilă folosirea exhaustivă a datelor literare, arheologice și epigrafice pentru încheierea firului istoric al coloniilor grecești și al relațiilor lor cu populația autohtonă, pentru încadrarea fenomenelor din Dobrogea în istoria generală a lumii antice. Radu Vulpe, autorul primei părți („Perioada principatului, sec. I-II”) din volumul al II-lea („Romanii la Dunărea de Jos”) reușește, exact la 30 de ani după apariția cunoscutei sale cărți „Histoire ancienne de la Dobroudja” (1938), o nouă sinteză, restrinsă la perioada de început și de maximă înflorire a stăpînirii romane, explicînd locul Dobrogei în fenomenul roman și realizînd din paginile scrise un instrument de mare utilitate documentară. În partea a doua („Perioada Dominatului, sec. IV-VII”) din acest volum, Ion Barnea folosește un bogat și variat material informativ pentru sintetizarea istoriei unei perioade mai frământate, la a cărei cunoaștere contribuie în mod fericit și cu un capitol rezervat culturii Științei Minore în secolele IV-VII. Autorii ultimului volum apărut — Ion Barnea și Ștefan Ștefănescu — s-au aflat în fața unei misiuni foarte dificile. Ei au avut de tratat perioada cuprinsă între anii 681-1417, adesea obscură din cauza neclarității izvoarelor literare și din lipsa cercetărilor și descoperirilor arheologice. Primele trei capitole ale volumului, care privesc Dobrogea între anii 681-1185, semnate de Ion Barnea, se leagă organic de sfîrșitul părții a doua („Perioada Domina-

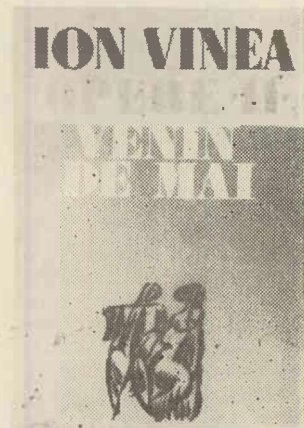
tului, sec. IV-VII”) din volumul anterior („Romanii la Dunărea de Jos”), redactată de același autor. Dacă pentru perioada tratată în primul capitol (anii 681-971), sărăcia supărătoare a documentelor arheologice nu poate aduce prea multe lumini în discutarea și selecționarea știrilor izvoarelor scrise, întortocheate și uneori contradictorii, în schimb, pentru perioada următoare (anii 971-1185), tratată în capitolul al 2-lea, documentația arheologică este mult mai bogată, existînd cercetări ample făcute anume pentru cunoașterea acestor vremuri (Păcuiul lui Soare) sau altele determinate de suprapunerea stratului de cultură materială feudală timpuriu peste ruinele romane, care constituiesc scopul inițial al investigațiilor (Capidava, Dinogeția). Așa se explică și întinderea mai mare pe care o ocupă în economia volumului capitolul al 3-lea, referitor la cultura pe teritoriul Dobrogei în secolele X-XII (pag. 169-335), ilustrat prin numeroasele descoperiri arheologice de diferite categorii din această perioadă: locuințe, monumente rupestre, ceramică, unelte, podoabe, monede etc. Dificultăți mai mari a avut de depășit autorul istoriei Dobrogei între anii 1186-1417 (Ștefan Ștefănescu), deoarece a trebuit să se bazeze aproape în exclusivitate pe izvoarele scrise, adesea obscure, descoperirile arheologice

ANDREI ARICESCU

(Continuare în pag. 18)

ION VINEA :

venin de mai

Romanul **Venin de mai** (reconstituit, din manuscrise abandonate, de către Mircea Vaida și Gh. Sprințeroiu și publicat în volumul **O-pere**, II, ed. Dacia, 1971) nu se deosebește, ca informație epică, de romanele senzaționale ale lui Liviu Rebreanu. Evoluția personajelor, de la adolescență pînă la cea mai deplină maturitate, este urmărită pe scena relațiilor sociale și reperată prin evenimente spectaculoase. Lui Andrei Mile, protagonistul romanului, i se atribuie, de exemplu, dragostea pentru o prostituată, complicitatea, de o noapte, cu un spîrgător, participarea la boema pariziană, concomitența unor relații erotice, calitatea de martor la asasinarea fostei sale iubite și aceea de detectiv preocupat de împrejurările morții fratelui său, duelul cu un prinț ș.a.m.d. Celelalte personaje trăiesc, de asemenea, o viață agitată, dramatică, intersectîndu-și destinele și înlocuind treptat generația precedentă. Ca și la Liviu Rebreanu, întîmplările sint relatate din unghiul unui observator obiectiv, căruia Vinea îi dă identitate și îi pune

la dispoziție surse concrete de informare : scrisori, file de jurnal, întrevederi cu colportori sau cu participanți direcți la acțiune. În mod surprinzător, însă, Vinea nu se confundă cu povestitorul romanului. Iar acesta, în fond, nici nu este un adevărat povestitor, deoarece trebuie să facă eforturi pentru a înțelege anumite reacții sau pentru a pătrunde în intimitatea personajelor evocate. Încercarea sa de a-l vizita pe Andrei Mile, claustrat în locuință, pentru mai multe zile, împreună cu pianista Magdalena Pabst, și eșecul acestei încercări constituie un episod revelator. Un romancier de tipul lui Liviu Rebreanu nu sună disperat la ușa celui mai important personaj și nu apelează la presupunerile unor cunoștințe comune pentru a elucida un moment epic confuz. Prezența sa nevăzută, suverană, rezolvă totul. Povestitorul romanului lui Vinea se comportă, în privința aceasta, ciudat, ca și cum povestirea nu i-ar aparține, ca și cum altcineva i-ar relația întîmplările. El se află în condiția unui cititor, a cititorului tipic pe care autorul l-a introdus în roman pentru a verifica prompt efectul operei sale. Cel cu care autorul se confundă și care se dovedește adevăratul povestitor al romanului este Andrei Mile.

Andrei Mile are un mod aparte de „a povesti”. Limbajul său îl reprezintă faptele din a căror înlănțuire se construiește, ireversibil, romanul. Fiecare gest al lui Andrei Mile, fiecare inițiativă a sa se transmite ca printr-un angrenaj de roți zimțate. Personaje autoritare și personaje pasive, farse fără urmări și conflicte tragice, totul gravitează în jurul protagonistului care, după ce a declanșat funcționarea enormului mecanism, nu mai poate interveni.

Andrei Mile este povestitorul romanului în sensul că el creează tot ceea ce se petrece în roman. Viața sa este implicată în povestire așa cum poetul este implicat în poemele sale. Ion Vinea, care în mod evident i se substituie, își trădează și aici fondul liric. Energia care îl propulsează pe Andrei Mile pe o traiectorie atât de riscantă și a cărei irradiație contaminează lumea din jur este de natură erotică. Ca și Lucu Silion din **Lunaticii**, dar lipsit de rafinament, Andrei Mile impune, în prezența oricărei femei, o tensiune virilă. Favorizat de un a-nume dezechilibr sentimental, care dă iluzia marilor arderi romantice, el concurează pe bărbații perfecți și, în definitiv, mediocri, O victimă memorabilă rămîne, în acest sens, Dinu Pleșa.

Spre deosebire de Andrei Mile, Dinu Pleșa este previzibil pînă și în violență. Femeile care se apropie de Mile sint chemate, dimpotrivă, de promițătoarea lui duplicitate, de straniu amestec între dorință și nepăsare. Abia după ce legătura se consumă, regizată sumar, ele au revelația rolului banal pe care l-au interpretat. Numeroase alte personaje, a căror complexitate face imposibilă o descriere succintă, îmbogățesc tipologia romanului **Venin de mai**. Și mai interesantă se dovedește însă perspectiva din care le-a fost consemnată evoluția. De obicei, romancierii văd în manifestările infantile anticipări ale unor preocupări mature. În viziunea lor, copilul realizează stingaci și rudimentar ceea ce maturul va face desăvîrșit. Pentru Ion Vinea raportul se inversează. În romanul său, personajele trăiesc adolescența ca unică secvență biografică autentică. O dată cu trecerea anilor, înclinațiile native, gesturile pure de altădată se pun în slujba unor interese oprimate, își pierd grațuitatea, se degradează. Personaje-

le lui Ion Vinea cunosc plenitudinea la vîrsta la care personajele altor romancieri abia își descoperă existența. Trăsăturile li-ceanilor săi nu reprezintă schițe care se vor completa pe parcurs, ci portrete care își vor pierde treptat strălucirea. Andrei Mile, care traduce, pînă la sfîrșit, prin fapte, optica autorului, o și comentează prin fapte. Gesturile sale devin din ce în ce mai obosite și mai exasperate, dragostea însăși îi pare cu timpul o preocupare sărăcită de sens.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

GELLU NAUM :

copacul - animal

Copacul-animal îl arată pe Gellu Naum același neostenit poet ce se războiește cu șabloanele poetice, vrînd să impună însă, prin fatalitate, altele ca și o anume concepție asupra poeziei. Fronda lui, cu sorginta în suprarealismul anilor '45, depășind momentul respectiv ce a adus o înnoire în poezie cu fertilizări din cele mai diverse, se permanentizează într-o modalitate ce-și supraviețuiește istoric. **Copacul-animal** voiește să spargă tipare sparte de mult, să teoretizeze idei asimilate deja, cu patosul nealterat al unei sensibilități excepționale. Foarte inteligent și întristător de lucid în zelul cu care se supraveghează pentru a-și aplica în practică principiile teoretice ce cer, pe lîngă revoluționarea într-un anume fel a expresiei, Gellu Naum se cenzurează înlocuind liricul sau epicul prin construcții raționalizate, discontinui și ușor absurde. Complexul lui este complexul originalității. Lucrurile cele mai banale sint spuse cu un ceremonial apăsător ce antrenează infinite precauții și perifrize adeseori futille : „Gardienii memoriei sint alături / degetele lor scriu două cite două cu un cărbune pe marginea mesei / ...varul începe să fiarbă / Parcă ar necheza parcă și-ar cere iertare pentru aluzia lui la aburii înepuțiului”, sau : „Să mergem la oraș ii spuneam la un cinema să vezi un film muzical / să căutăm localul unde se bea apa aceea roșie”... etc. Și de asta în poezie este poate tot atît de disimulat — am zice — ca și Emil Botta care se ascunde de însă pudic sub o veselie bizară și sub nepăsarea princiară cu care tratează cuvintele. Gellu Naum încearcă de altfel, nu de puține ori, să se explice : „am scris un poem în care spuneam cu totul altceva dar care exprima exact sufletul și carnea mea jignite”. În cea mai mare parte, poezia lui Gellu Naum este o poezie ce se referă mai mult la propriul ei obiect, o atitudine în genere fără un orizont creator și condamnată — cu toată utilitatea ei reală în ceea ce privește indicațiile asupra

formației teoretice a poetului — să facă delicia unui cerc restrîns de cititori. Se pot cita multe asemenea indicații de artă poetică ce n-ar avea nimic condamabil în sine, atîta vreme cît n-ar arăta o preocupare susținută.

Gellu Naum își situează poezia într-un centru de greutate al tuturor esențelor, „între bine și rece, între negru și clar, între opac și lichid / între incert și salubru” în care se petrec alchimii ce vorbesc de la sine „despre nevoia noastră fi-rească de oculțizare”. În afară de valoarea unor repere asupra propriei poezii, ele ascund destule subtilități ambițioase pe marginea cărora s-ar putea glosa copios. Izvorăsc însă, indiscutabil, dintr-un entuziasm umanitar a cărui deviză proprie omului modern, îl consacră pe acesta drept o individualitate capabilă să se suprapună umanității : „cercul meu cu centrul pretutindeni”, spune poetul într-o lansare generoasă. El suferă pentru o umanitate în pietrificare sau pentru posibilitatea mai mult sau mai puțin probabilă a unui asemenea proces, îndemnînd-o la luciditate : „Nu mai știam să lecuim / sau poate nu ne mai interesa / nici gustul destrămării nici sărăcia lor comuniune / cei fără somn băteau la porți din pură curtoazie / îndrăgostiții închiseseră de mult ferestre / nu se vedeau decît luminile premeditate / și pilniile lor deasupra treptelor // Noi ne culcam pe crengi Dar nu dormeam / știam că ne pindesc primejdiile unui somn fără trezire / ne odihneam Și cit dura odihna ca să rămînem trezi săpam adînc / în visele noastre de sare”.

Aspirația secretă ce constituie materia adevărată disimulată, este aceea de a atinge locurile comune în care sint sedimentate valori inestimabile de simplitate și puritate am zice, cosmică, a trăirilor. Acele „migrări spre labirinturi blinde în care gemetele pot să aibă valori inestimabile” rămîn în general, prin paradox, locurile cele mai surghiunite. Ca și rarele stări de beatitudine și de comunicare cu sublimul, ele sint degradate prin digresiuni prozaice sau colaje de imagini violente în care acționează ironia amară, sau umorul rece. Poemele conțin imagini sau formulări memorabile dar rareori pot supraviețui în întregime. Reținem printre altele ca deosebit poemul „Ah cit o iubeam” pe care am fi dorit să-l reproducem integral : „Oh, cit o iubeam în golful Anxious / ca un copil inecat în praf / ea își acoperea cu palma sinii de fin șperia totul / stătea acolo neclintită și se uita la mine // ...ea stătea înfrunzea avea o pasăre pe umeri creștea acolo nu se putea / cîntă / să mergem spuneam la o cafenea la prietenii mei cei mai buni / muzicienii sau poheți putem săpa acolo putem îngropa în podea lingurițele zahărului... // Ea avea un izvor la picioare stătea la marginea lui / trecea cite unu căra lîntîță nuiile unde nu mai știi cu ce disperare pînă / la moarte / era o viață orice s-ar zice crengile ei erau ude / golful era liniștit șlepurile pline de saci oboșiți / ...aici pe cîmp e frig ne scutură vîntul / ne ciugulesc păsările și gata / să mergem sint sincer pot să te plimb cu șalupa / am să cumpăr o poșetă ca un curtezan ordinar / e foarte urît și acolo dar e o viață / și ciinii au niște hăinuțe de pluș pe spinare / am să cumpăr una pentru izvorul tău să-l plimbi pe străzi jecat cu o curelușă de gît / și pentru crengile tale niște mănuni albe să nu mai zgirie”...

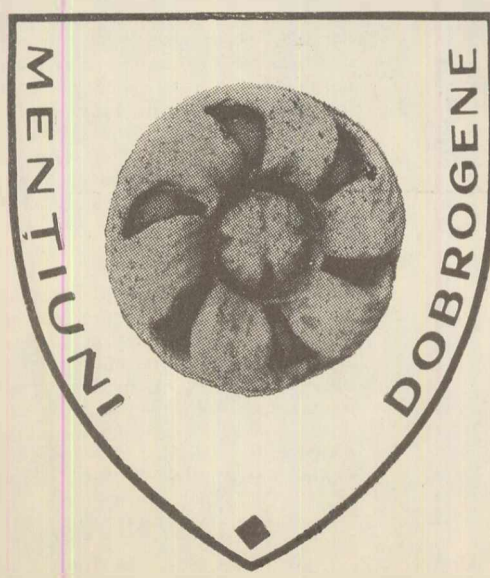
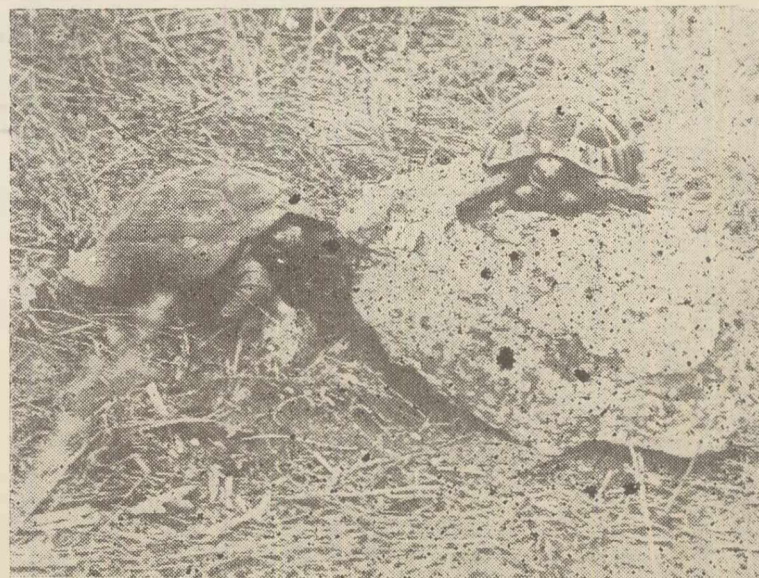
M. ROZNOVEANU

MONUMENTE ALE NATURII DOBROGENE

scurtă introducere (I)

Nu vom putea descrie, în acest spațiu sever, pădurile, plantele, rocile, peșterile, animalele și păsările din Dobrogea, declarate, pentru raritatea, insolitul și farmecul lor, „monumente ale naturii”. Vom spune însă că fără aceste comori ale naturii sale, fără aceste minuni ale unor vîrste uitate ale materiei, Dobrogea ar pierde o dimensiune. Acea „fară a vechimii” care e Dobrogea n-ar putea fi înțeleasă fără aceste fastuoase vestigii minerale sau vegetale, fără aceste relicve animaliere, care conturează în ochii oricui un tărîm al fabulosului. Pentru cei care cunosc stîncile fosilifere de o bizară frumusețe de la Aliman, grotlele uriașe ale peșterilor de la Gura Dobrogei sau Tîrgușor, vegetația sălbatică, variat colorată, de pe calcarele cuaternare de la Hagieni, ca și

(Continuare în pag. 9)

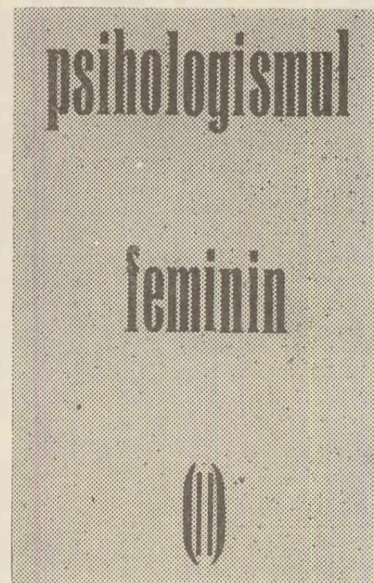
Sigur că cele mai multe dintre răspunsuri privesc direct literatura engleză, poate cea mai „masculină” din Europa. Dar nu numai epoca elisabetană este eminentă virilă. Atari dispariții ale femeii-literat pot fi urmărite nu numai în timp ci și în spațiu. Până în secolul nostru, al „feminismului integral”, prezența femeii în cultură (nu și în istorie) constituia un fenomen extraordinar. El presupunea adesea factori psihosociali ieșiți din ordinea comună, și, în această privință, revoluționarul salon parizian este poate singurul care poate concura în progresismul lui paradisul antic al lui Sapho. În epocile premoderne, femeia-scriitor era ea însăși o femeie extraordinară, care adeseori abdica de la condițiile primordiale ale sexului. În acest sens, Virginia Woolf găsește semnificativ faptul că dintre cele patru mari romaniere, Jane Austen, Emily Brontë, Charlotte Brontë și George Eliot, nici una n-a avut copii, iar două dintre ele au rămas necăsătorite. Acestor observații de cu totul alt ordin, li se pot adăuga însă și explicații ce țin direct de condiția literaturii și a prozei în special. Romanul este, sau mai bine-zis a fost prin excelență, un gen al experienței. Chiar prin descoperirea „camerei de plută” și o dată cu aceasta a infernului interior, romanul continuă să-și apere prestigiul său practic. Lipsit de experiența exterioară, romanul feminin se refugiază într-o viață eminamente sentimentală, de unde adeseori mărturisește propriul său complex de viață. Chiar plasată într-o acțiune concretă, într-o experiență determinată social și istoric, cum se întâmplă cu Laura din **Balaurul Hortensiei** Papadat-Bengescu, femeia continuă să existe mai mult ca sensibilitate și mai puțin ca forță dinamică, fiindcă puterea sa de acțiune este eminamente senzorială și suflutească. E ceea ce demonstrează de fapt romanele **Sentiment și sensibilitate** ori **Orgoliu și prejudecată** ale lui Jean Austen care ignorează cu desăvîrșire revolta romantică pentru care se pregătea veacul. Prozatoarea povestește cu afecțiune și tihnă aspirația la mariaj a fecioarei de provincie, aproape furtivă la zgometele din afară ale lumii. Romanul său este mai degrabă un album desuet în care unica apariție masculină, Darcy, ne lasă impresia că autoarea nici nu a văzut vreodată un bărbat, într-atît de neverosimil este portretul său.

Și în **Jane Eyre** a lui C. Brontë ca și în **Middlemarch** ori **Moara de pe Floss** ale lui George Eliot, adevăratul subiect devine ridicolul, blamul, acuzația de inferioritate sub o formă sau alta, pe care femeia o însinuează cu propriul ei destin. Mai cu seamă George Eliot, pe numele ei adevărat Mary-Ana Evans, liberă gînditoare, cunoscută atît pentru admirația ce-o purta lui Darwin cît și pentru însoțirea cu jurnalistul Lewes, devine un prototip al semnării protestatare ce anunță marea manifestație feministă. Virginia Woolf recunoaște însă că nu numai dificultățile de ordin psihosocial stăvilesc expansiunea romanului feminin. Timpul și istoria au adus oarecare liniște și securitate în sufletul femeii. Femeia-scriitor nu se mai tînguie, nu mai pledează, nu mai protestează cu orice preț, atunci cînd scrie. Dar o dată cu aceasta ea pierde dreptul de a-și mai distila epic sinceritatea. Îndatorită noi apasă asupra scrisului său. În fața romanului stau multiple chestiuni umane, naturale, politice etc.; tentativa cea mai grea e de a le pune pe unele în raport cu altele. „În orice roman de valoare — scrie Virginia Woolf — aceste elemente diferite sînt puse la locul lor prin forța de viziune a scriitorului.

Dar ele ascultă încă de un alt ordin, de acela pe care li-l impune convenția. Și cum bărbații sînt arbitrii acestei convenții, cum ei au stabilit în viață o scară de valori, și fiindcă romanul este în mare parte bazat pe viață, de aceste valori se prevalează tot ei într-o mare măsură” (art. cit., p. 87).

Idealul feminist aplicat artei cedează, iată, recunoscînd primatul viziunii masculine asupra vieții și faptul trebuie memorat cu atît mai mult cu cît vine de la o înversunată agitatoare a mișcării. De fapt, evitînd termenii, Virginia Woolf nu face altceva decît să recunoască dificultățile de obiectivare ale scrisului feminin. Autoarea găsește însă imediat circumstanțe. În viața ca și în artă, valorile nu sînt aceleași pentru o femeie ca și pentru un bărbat. Cînd o femeie se așează să scrie un roman, ea constată neîncetat că e pe cale să schimbe valorile stabile și nu o dată critica protestează la încercarea ei de a schimba cursul normal al valorilor. Viziunea feminină riscă în permanență să fie acuzată de slăbiciune, de banalitate sau sentimentalism, pentru că nu respectă

GLOSE

sau nu poate percepe dimensiunile exacte ale realului.

Dar contradicția nu este ireconciliabilă. Respectînd cu îndrăgire propria scară de valori, romanul feminin acceptă să facă și concesii: „S-ar părea că femeile care scriu sînt mai puțin interesate de ele însele; în schimb, sînt mai mult interesate de alte femei” (ibid). Observația merită subliniată fiindcă ea divulgă în esență cea mai de seamă servitute a feminismului literar. Neputînd ajunge la gradul maxim de obiectivitate artistică, accesibil romanului scris de bărbați, romanul feminin recurge la un subterfugiu prin care senzația de obiectivare să nu poată fi pusă la îndoială, dar mai ales să dispară impresia de sentimentalism brut, autobiografic, care stigmatizează indeobște creația feminină. La începutul secolului al XIX-lea, înepulul femeilor erau în mare parte autobiografice. Ele se nășteau dintr-o intimitate suferindă și din nevoia de a pleda cauze proprii. De îndată ce aceste cauze au încetat să mai fie presante, scriitoarele au descoperit plăcerea și eficacitatea de a explora din afară caracterul feminin. Un gest de solidaritate și o soluție în același timp.

Am văzut pînă aici, cum se explică aristocratismul sentimental din proza feminină: prin inaccesul femeii la experiență, prin constrîngerea sa la viața de alcov și la palpațiile inimii. Am văzut apoi, cum neputînd trece vama obiectivității absolute, romanul feminin recurge cu mijloace proprii la o obiectivare ad-hoc, fixîndu-și obiectul de investigație în afara eului flexibil și inconsistent, dar în vecinătatea nemijlocită — femeia.

Așa se explică disproporția numerică dintre personajele feminine și cele masculine, în favoarea celor dintii, în aproape orice roman scris de o femeie.

Rămîne de văzut care este zona cea mai fertilă a acestei investigații feministe, care este punctul cel mai „saillant” pentru o romancieră? Prin răspunsul la această întrebare, Virginia Woolf ajunge cu pledoaria sa la esența romanului modern, la obîrșia căreia aflăm însăși opera sa: „Viața unei femei are un caracter anonim care este seducător, extrem de deconcertant. Pentru prima oară acest ținut obscur începe să fie explorat în roman, și în același timp romancierul trebuie să țină cont de schimbările pe care accesul la profesiunile libere le-a adus în spiritul și în obiceiurile femeilor. Ea trebuie să observe cum viața lor a înecat de a mai decurge subteran: ea trebuie să descopere ce culori noi, ce umbre noi se arată în ele, de vreme ce sînt expuse în plină zi” (art. cit., p. 88).

Ce altceva poate fi acel „ținut obscur” decît „misterul feminin” pentru apărarea căruia pledează și E. Lovinescu, nu de pe pozițiile reformei ca Virginia Woolf, ci din perspectiva estetului. Diferențele de viziune socială se atenuează într-o concluzie artistică comună. Feminismul literar nu se mai confundă nici cu efuziunea lirică, nici cu jetul de senzații aruncat la întîmplare pe hirtie. Atenția, întoarsă altădată în exclusivitate la viața personală, este dirijată acum spre impersonal. Chiar dacă simțul practic al unei scriitoare rămîne în continuare deficitar, romancierul mai puțin preocupat de evenimente se va arăta bucură să cerceteze cu acuitate detaliile și să observe formele exterioare. În trecut virtutea cărților scrise de femei era de găsit în deliciul spontan, în gingășia mărturisirii, fiind prin excelență o virtute a inimii. Aceasta ducea

nu o dată la bavardaj, la locvacitate, la simple broderii de suprafață. Virginia Woolf continuă să creadă că progresul artistic depinde strict de drepturile egalitate ale femeii, încît afirmațiile sale apar de fiecare dată condiționate: „În viitor, odată cu timpul, cu cărțile și cu un mic colț al lor din casă (s. n.), femeile, ca și bărbații, vor vedea în literatură o artă care trebuie studiată. Aptitudinea lor va fi exersată și fortificată. Romanul va înceta să mai fie un depozit pentru emoțiile personale. El va deveni, mai mult decît este în prezent, o operă de artă ca oricare alta; resursele și frontierele sale vor fi explorate” (ibid, p. 89).

Acestea sînt prerogativele reformei feministe europene care, ca principiu, vor funcționa și la noi chiar din primele decenii ale veacului al XX-lea. Particularități specifice naționale vor marca însă fenomenul de îndată ce ne vom adresa literaturii române. Mai tînără decît alte literaturi, literatura noastră va trece aproape brusc la marea experiență modernă, iar în ceea ce privește proza feminină, nu va avea în urmă-i decît câteva palide suspine sămănătoriste. Problema emancipării moderniste apare la noi cu un caracter resurecțional mult mai pronunțat decît aiurea, fiindcă și inerțiile ce trebuiau înfrînte erau mai numeroase. E firesc ca faptul să-l solicităm în primul rînd pe criticul preocupat de problema sincronismului european. Eugen Lovinescu are dreptate să observe că literatura noastră de pînă la 1920 este în mare parte de natură senzorială. Chiar în momentele de apogeu, ea trăiește din simțuri, la Sadoveanu din vîz și din pictural, la Caragiale din auz și din gest. Sămănătorismul și poporanismul au constrîns-o și mai mult la lumea instinctelor primare, agravîndu-i nostalgii intelectualiste. Așa se face că apariția în deceniu al treilea a literaturii Hortensiei Papadat-Bengescu reprezintă mai mult decît o afirmare feministă, un gest de revoluționare spirituală a prozei noastre moderne. Privită în dinamica istoriei literare, **Concertul din muzică de Bach** are o însemnătate mai mare decît orice alt prozator dintre războaie, ceea ce explică și entuziasmul expres al criticului.

Sugestia acestui adevăr transpare limpede dintr-o altă generalizare ce nu are în vedere decît scrierile de pînă în 1920 ale Hortensiei Papadat-Bengescu: „În mijlocul tendinții obștești spre primitivizare, literatura scriitoare se distinge prin rafinare și intelectualizare; pornește de sus și se îndreaptă în sus; e floarea unei civilizații coapte” (E. Lovinescu, op. cit. p. 347).

E un fapt, pe care discuțiile despre proza modernă românească l-au ignorat, poate și pentru că abnegația cu care eseistica noastră de după 1925 descoperă protismul romanului european, întrece în intensitate acest moment de reformă, a cărui însemnătate aparține prozei feminine.

AL. PROTOPODESCU

ÎNSEMĂRI DESPRE PĂDUREA NEBUNĂ

Nimic nu este poate mai important pentru o operă literară decît ca ea să reușească să-și transporte lectorul în spațiul și timpul propriu în care se dezbate ideea și au loc mai mult sau mai puțin conflicte în care sînt antrenate destine. Puterea ei de persuasiune asupra cititorului nu se exercită în actul lecturii atît asupra lucidității acestuia cît asupra centrilor lui de orientare ce se conectează spontan și afectiv, datorită presiunii estetice pe care opera o degajă asupra lor, la alt cadru temporal și spațial, mai puternic, prin natura lucrurilor, decît cel cotidian. Și asta pentru că opera valoroasă este un organism ce are posibilitatea unică de a substitui, fie chiar temporar, realități sociale și intime a lectorului, propria ei realitate. În afara timpului și spațiului obiectiv în care trăiește, ea are — ca nici un alt produs uman — un timp și un spațiu ce aparțin unei conștiințe proprii nesupuse devenirii, prinse într-o formă ce tinde spre perfecțiune. (Tochmai acest aparent statism ce exclude ideea de început și sfîrșit, pentru aceea de a fi pur și simplu, îi acordă calitatea rară a perenității). Unele opere literare și mai ales romanul operează cu mai multe ficțiuni temporare și spațiale. Aflate în succesiune sau orchestrate simultan, acestea realizează o anumită perspectivă ce mărește coeficientul de absorbire al lectorului de către operă. Natural că, și asta, cu atît mai mult cu cît variațiile temporale sau spațiale oferă ficțiunii literare un ascendent incontestabil în fața timpului linear în care trăiește lectorul și în fața imposibilității lui umane de a fi ubicuu. Opera literară acoperă astfel, sau dă iluzia că acoperă un complex — privit pe plan absolut și cosmic, al individului.

Fie-ne iertată metafora, dar o fotografie în parametrii temporali și spațiali cotidiani a unui astfel de lector adaptat la o oarecare realitate literară, n-ar indica decît un spațiu gol și o carte deschisă.

O carte care ne-a sugerat aceste câteva idei este **Pădurea nebună** de Zaharia Stancu. Romanul pe care l-am amintit se bazează mai mult decît s-ar crede în structura lui intimă pe un joc al timpurilor și al spațiilor încărcate de semnificații. Timpul și spațiul capătă valoare estetică în sine. În ansamblu, ele sînt inifinit mai importante decît toată mixtura siluetei prezentate și chiar decît eroul narațiunii, o figură abulică în această rememorare (el este doar un martor) ce suferă presiunea timpului și a spațiului ce se exercită asupra lui. De altfel, după o acumulare lentă, romanul se sfîrșește printr-o explozie: eroul evadează, fuge din cadru. Prin ceea ce spuneam mai înainte, romanul are deci toate

șansele să fie considerat mai întîi documentar și după aceea pitoresc.

Autobiografic, el narează diverse evenimente ce indică o perioadă istorică precisă. Martorul și eroul — Darie — rememorează șederea la Rușii de Vede cînd după primul război mondial el urma liceul. Episodul cu **Uruma** este o rememorare în rememorare ce relatează întîmplări mult mai vechi petrecute în Dobrogea, în cîntunul Sorg. Timpurile esențiale — deși este vorba cum am mai spus de un roman autobiografic — nu sînt nici pe departe limitate. Este interesant de urmărit cum autorul salvează narațiunea, deloc senzorială, de monotonie, variind unghiurile temporale. În afara timpului autorului situat fatal într-o posterioaritate, cu mult după consumarea faptelor, există, printre altele, timpul lui Darie ce povestește din miezul lucrurilor întîmplări reale cu valoare de document, timpul destinului (vocea mamei), timpul pe care l-am numit al Urumei dependent de cel al lui Darie și antitetic ca semnificație cu el (procedeu ce duce la o dublă perspectivă temporală), situat într-o nedeterminare voită ce propulsează idila puberilor într-o atemporalitate specifică basmului etc.

O regresie temporală exemplară (dar lineară și nu simfonică ca aceea de aici), de producere a fantasticului, o găsim, de pildă, în Sărmanul Dionis cînd simplul joc al timpurilor decide programat, mecanica întregii perspective. Fantasticul episodului medieval nu este decis atît de caracteristici de epocă sau de eventuale mutații în psihologia personajului care rămîne, după cum s-a observat, neschimbat, ci de „mișcarea” coordonatelor narațiunii care ajung să-și piardă în fabulosul episod lunar orice determinare terestră devenind entități metafizice. Zaharia Stancu în episodul Urumei uzează, în mare, de această tehnică în producerea iluziei basmului. Efectele țesăturii temporare sînt, în **Pădurea nebună**, cu atît mai interesante cu cît fiecare timp vine cu încărcătura lui unică de semnificații. Există așadar un timp al concluziilor înțelepte, unul al experienței, altul al poveștelor și prevestirilor ce încearcă să lumineze un viitor incert, un altul al idilei dobrogene etc. Iată pe o singură pagină o asemenea demonstrație: Autorul comentează împrejurări din timpul liceului; vocea destinului intervine moralizatoare; Darie localizează episodul. Jocul timpurilor semnificative este singurul care dă de altfel un aer dramatic narațiunii. „Cîntîrindu-le însă pe toate, imi călcasem pe inimă și mă înscrisesem să dau examene particulare la liceu, să trec măcar cîteva clase, să capăt patalama la mină, să muncesc undeva muncă mai ușoară, să citesc, să citesc și iar să citesc, și să intru și eu cumva în rîndul oamenilor. Ha-ha-ha! În rîndul oamenilor! În rîndul căror oameni? Pe pămînt locuiau fel de fel de oameni. Sta în puterea mea să aleg? Poate sta. Dar poate nu sta.

— Ține minte, Darie: ce ursitorile ți-au scris, pe fruntea ți stă scris. „Acum, în starea de istoveală și de aiureală în care mă aflam, căutam liceul... Să tot fi arătat vreo cînd i-am dat de urmă”.

Spațiul în care se petrec evenimentele este evocat liric cu procedeele de rigoare. În șine el cumulează determinări și valori ce-l declară suficient pentru a contura două teritorii antitetice. Culoarea și limbajul mustos sau eterizat-romantic sînt folosite cu prisosință. Nu trebuie să uităm persoanele ce îl populează și care sînt față de el într-o strictă dependență.

Rușii de Vede este mai întîi un oraș dărăpănat și stătut, cu ziduri răpănoase, exaltații mizerabile și vegetație pipernicită. Ploaia, frigul domină, cerul este apăsător. Oamenii sînt, printr-o reală consoanță în cea mai mare parte, rai la suflet și diformi fizic. Unchiul Tone îl alungă pe Darie, fără să-i acorde ospitalitate; Zoie este bortoasă și lingavă; Filipache Arăpaș e ciung etc. Figurile sînt în genere dezgustătoare. De sub cele mai inocente aparențe răzbaț colcăieli murdare (de pildă, portretul Despei și al Valentinei Bulgur). Oamenii viermuiesc fără să aibă demnitatea sentimentelor.

Altfel este Dobrogea. Poate că nicidecum Zaharia Stancu n-a scris pagini mai vibrante și mai luminoase care să evocă plenitudinea trăirilor. „Doamne!.. Doamne!.. (spune într-un loc Darie). Îți mul-

M. ROZNOVEANU

(Continuare în pag. 18)

Desen de FLORICA CORDESCU

COPILII DOBROGEI

PORTRETE DE PIONIERI

un băiat
inimos

„să iubești
știința”

Vreți să-l cunoașteți pe Ghiocel ? La vîrsta în care candoarea și visurile copilăriei încep să se însoțească cu temeritatea și pasiunea cunoașterii specifice adolescenței, Ghiocel este un exemplu pentru tovarășii săi de organizație, pentru toți copiii de la Școala generală nr. 6 din Medgidia, unde este elev în clasa a VII-a. Pe cine vreți să-l alegeți comandant de unitate? au fost întrebați pionierii. Pe Ghiocel Manea, au răspuns ei, în unanimitate, este un băiat inimos, energic, plin de inițiativă, prietenos. Are note numai de 9 și 10, este membru al cercului literar de la Casa pionierilor, se preocupă de pregătirea elevilor din clasele mici pentru a deveni pionieri, iubește munca, e plin de sirguință, ne spun profesorii săi. Sufletul activităților pionierești din școală, Ghiocel Manea este inițiatorul unei acțiuni extinse în județul Constanța și cunoscută în toată țara : „ștafeta generațiilor”. Ce vrei să devii, Ghiocel? îl întrebăm. Vreau să fiu un cetățean de nădejde al patriei mele, răspunde, dînd greutate fiecărui cuvînt.

Cristian Rus este de aceeași vîrstă cu Ghiocel, în clasa a VII-a la Școala generală nr. 28 din Constanța. Reales comandant de unitate în al doilea an, De ce crezi că te-au reales tovarășii tăi ? îl întrebăm. Au avut încredere în mine, le-a plăcut cum am muncit împreună, ce activități am inițiat și înfăptuit în anul școlar trecut, ne răspunde, cu o voce caldă, cu un surîs luminos. Are note de 9 și 10 la toate disciplinele. Ce îți place mai mult? îl întrebăm. Îmi plac științele : matematica, fizica, îmi place electrotehnica, ne răspunde. Și adaugă : să iubești știința, iată ce am învățat și mă străduiesc să învăț pe cei mici. Este membru al cercului de radiotehnică de pe lângă Casa pionierilor din Constanța. Împreună cu colegii săi a realizat un aparat de radio cu 7 tranzistori și alte aparate de demonstrație, atrăgînd la cerc pe mulți elevi din școală. În afara acestor preocupări, citește literatură, mai ales povestiri științifico-fantastice, dezleagă probleme de tehnică din Minitehnicus și alte publicații, scrie versuri. Dorește foarte mult să devină inginer electronist. Pînă atunci : să fie radioamator, să aibă indicatorul lui și să comunice prin graiul undelor cu copiii din țară.

CÎNTARE PĂMINTULUI NATAL

numele tău

Numele tău nu e primul cuvînt ce l-am spus,
Dar ești ca o mamă, iubită și bună nespus.

Ești glia cu holde, cu voioase fîntîni,
Din marea cea mare în munții bătrîni.
Ești cîntecul mîndru și versul duios
Și pasăre-n zbor și vînt mlădios.
Ești cerul cu triluri de ciocirlii
Ești toată lumina cu zimbete mii.
Măicuță iubită cu ochii de cer
Te vād mai bogată din harnice vreri,
Te simt, te iubesc și ești a mea
Măicuță cu numele drag : Dobrogea.

MARIANA CHIRU,
clasa a VII-a

călătorule, care vii

Călătorule, care vii
spre marea cea mare unde voierodul zidi

O cetate cu vise la temelii
aici e pămîntul meu de milenii,
să știi. Unde coloanele-nalte
creșteau pînă la zborul stelelor
coapte.
Acum, cînd blocurile umplură cu
ochi de ferestre orașul,
cînd portul creșcu puternic
ca uriașul din poveste
plin de sirene înfruntînd tempeste
stai, călătorule, și gîndește.
Mîine mașinile vor zbura,
blocurile vor pluti printre ritmuri vii,
străzile vor fi benzi rulante
croite de brațele noastre, să știi.

CONSTANTIN DORIN,
clasa a VII-a

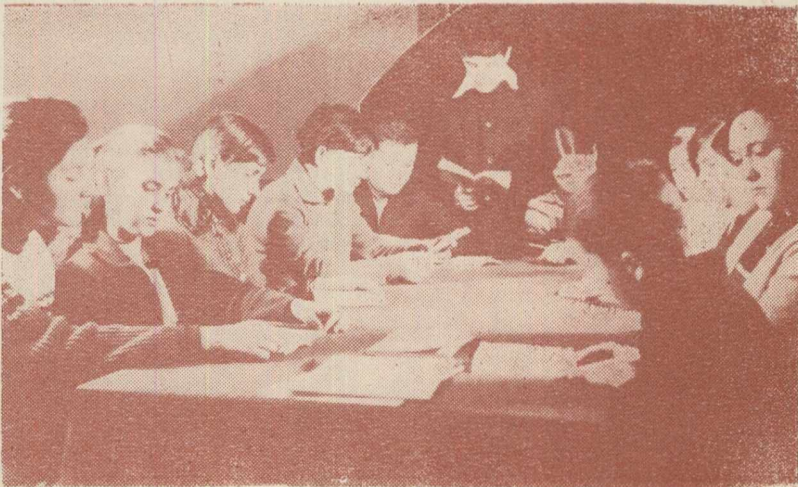
folclor cules de copii

POGON

poveste

De mult, tare de mult, în largul Dobrogei, lângă un lac întins și albastru ca peruzeaua, trăia un bătrîn împovărat de ani, cu o barbă mare, albă ca spuma norilor. Bătrînul avea un nepot pe care-l chema Pogon. Pogon era mic, dar voinic și inimos. Locuiau într-un bordei ridicat din țîțic și cu greu își dobîndeau hrana, din adîncul lacului sau din pădurea de aramă aflată pe un deal de piatră. Cînd Pogon ajunge băietan, bătrînul, simțîndu-și puterile istovite, îl îndemnă să plece în lume. Lacul și pădurea încăpuseră pe mîna unui smeu hain care pusese paznici vînturilor reci și cele fierbinți. Bătrînul își luă un toiogel de salcim și o bucată de mămăligă și porni la drum voinicește. Merse cale lungă pîn-la strungă, cale dreaptă pîn-la apă. Către seară, ajunsese într-un sat. Pe marginea unei derele văzu o cetă de copii care chinuiau un cal

slăbănog, încercînd să-l călărească în batjocură, lovindu-l, împiedicîndu-l să bea apă. Pogon le dădu copiilor un bănuț în schimbul calului și căciula lui țuguiață din oaie scîrliotată. Luă calul și-l duse la o cișmea cu apă limpede și dulce ca laptele. Îl lăsă să pască iarba fragedă de pe dîmburile din jur, apoi îl încercă, urcîndu-se pe spinarea lui. Calul se scutură o dată, sfornăi și trase un nechezat de se cutremurără văile. Pasă-mi-te era un cal năzdrăvan. Ca un fulger o luă la sănătoasa cu Pogon deasupra. Ajunsēră în zori la o tîrlă părăsită. În marginea unui saivan din nișele, la un foc de paie, se veseleau nule hojmalăi. Unul ținea pe sus un berbecuț frumos și alb ca neaua, vroind să-l perpelească la foc de viu. Pogon strîni calul și zise cu toată puterea : dați-mi mieluțul, că vă dau în schimb un arc cu săgeți. Hojmalăii o rupseră de fugă și-i lăsară mielul.

Cu el în brațe și călare pe calul năzdrăvan, Pogon porni înapoi către casă. Nu mică îi fu mirarea cînd mieluțul prinse grai : băiatule, zise el, du-mă la mumă-mea, că te va răsplăti cum se cuvine. Zis și făcut. Ajunsēră pe malul mării, la o stîină cu oi cu lină bogată și strălucitoare ca aurul. O oaie privea cu mîhnire spre drum. Cînd își văzu mieluțul scoase un behăit de bucurie. „Voi-nice, am să te răsplătesc, a zis. La capătul stîinei, în dealul din față se află o peșteră. Acolo, în gura ei, vei găsi un măr roșu. Ia mărul și, de cîte ori vei dori ceva, strînge-l în palmă”.

Pogon alergă cu calul la gura peșterei, luă mărul și-l puse în sîn. Apoi, tuleo, cale întoarsă, către bunicu-său. Dar nu mai găsi nici urmă de bordei. Smeul cel rău pirjolise totul în jur, arseese pînă și iarba. Se roti cu calul prin-prejur. Lîngă o salcie scorburoasă, îl află pe bătrîn. Strînse mărul în palmă și bătrînul se ridică în toiag învesmîntat din creștet pînă-n tălpi în straie de aur. Strînse iarăși mărul și se făcu o casă mare și frumoasă ca un palat. O mulțime de oameni tineri îi înconjurară cu zîmbete și voci prietenoase. Cînd strînse a treia oară mărul, în jur erau livezi și holde și vii pînă sus pe dealul de aramă.

(Poveste culeasă de cercul literar al pionierilor din Cogealac)

Oriunde te-ai afla, pe acest pămînt dintre ape, te înconjoară ritmurile lui, născute din combustiiile uzinelor, din freamătul șantierelor, te impresoează respirația largă a cîmpurilor, imaginile pline de farmec ale podgoriilor crescute în calcarul străvechi, ale livezilor desfășurate pe terase. Între noile realități ale Dobrogei, copiii sînt caratele de lumină ale viitorului. Sînt fiii celor care au înscris pagina de frunte în istoria cooperativizării agriculturii, fiii chimiștilor de la Năvodari, ai podgorenilor de la Murfatlar și Niculițel, ai cimentiştilor de la Medgidia și Cernavoda, ai pescarilor de la Jurilovca și de la Sulina, ai marinarilor care străbat lumea cu navele românești. Zicala „din stejar, stejar răsare” dobîndește noi înțelesuri astăzi, cînd, în uriașul fluviu de energii creatoare al maselor conduse de partid, copiii Dobrogei, pionierii acestui pămînt, își inscriu cu entuziasm numele și strădaniile. Ei se pregătesc să devină oțelari și constructorii de nave de mine, făuritorii recoltelor bogate, oamenii de știință ai viitorului. Ei muncesc cu sirguință, dosfășurîndu-și din plin aptitudinile și inclinațiile, afirmîndu-se încă de pe acum în cadrul școlilor, al activităților pionierești, al cercurilor și atelierelor etc. Ei iubesc noul și-l prețuiesc, ei își apropie diferitele indeletniciri umane prin muncă, ei își conturează zi de zi profilul luminos prin hărnicie și abnegație. Sînt multe exemple convingătoare în acest sens. Bunăoară : micii artizani ai Casei pionierilor din Constanța, vestiți în țară prin originalele lor lucrări din scoicile mării ; pionierii sculptori din Luncavița, ceramiștii de la Școala generală nr. 6 din Medgidia, îndrăzneți în concepție, meșteri pricepuți în culori și în forme ; desenatorii din Hirșova, laureați ai mai multor festivaluri ; harnicii pescari din Crișan, continuatori ai efortului și iscusinței părinților lor ; creatorii de costume naționale din Mereni, Ceamurlia, Cogealac, Băneasa și Olțina ; sticlarii-pionieri din Cumpăna și Techirghiol care redescoperă preocupări milenare pe aceste meleaguri ; micii tehnicieni din Cobadin, Nuntași, Mangalia, Movila Verde, Somova și Măcin, pasionați de minunile chimiei și fizicii, ale agrobiologiei sau electronicii.

Peste tot, pe locul fostelor cetăți antice sau pe pămînturile destelenite nu de mult, în ambianța marilor construcții hidrotehnice, a șantierelor de locuințe sau industriale, micii cetățeni ai Dobrogei imbină utilul cu frumosul, înfăptuind acel echilibru esențial, specific omozelor socialiste. În acest amplu proces de făurire a omului, se impune caracterul conștient al automodelării, al formării comuniste, integrarea în ambianța fertilă, în profunda efervescență a muncii întregului popor. În anul ce a trecut, numai pionierii din județul Constanța au realizat lucrările agricole pe o suprafață de peste 600 ha luate în acord global, au dat statului 30 tone plante medicinale, 4.000 kg gogoși de mătase, au întreținut aproximativ 6.000 ha izlazuri și plantații de pomi fructiferi. Parcul cultural-sportiv construit în Constanța prin contribuția pionierilor — un adevărat oraș al copiilor — evaluat la peste 12 milioane lei, reprezintă o înaltă garanție a responsabilității creatoare a pionierilor și școlarilor. Pasionați, aceștia, de-a lungul a peste 4 ani, au muncit cu elan, înlocuind vechiul cîmp de gunoale al orașului cu un palat al sporturilor, teatru, un bazin de înot acoperit, aflat în construcție, numeroase terenuri și construcții sportive, tehnice și de agrement, dotate la cel mai înalt nivel, spații verzi cu peste 10.000 de pomi și arbuști.

Asemenea realizări prind viață în toate colțurile Dobrogei. Chemarea lansată în întreaga țară de pionierii din Medgidia de a construi obiective diverse în cadrul acțiunii „Ștafeta cravatei roșii” care să rămînă peste ani ca mînturie a hărniciei pionierilor din această generație, adună într-o direcție clară eforturile creatoare ale miilor de copii. La Tulcea, pionierii s-au angajat să contribuie la sistematizarea zonei lacului Ciuperca și amenajarea acesteia ; la Saraiu va fi dat în folosință un bazin de înot și un patinoar (natural) ; la Deleni, Ostrov, Independența, Negrești se vor începe amenajările unor parcuri ; la Cernavodă — o bază nautică a tuturor pionierilor din oraș, iar la Medgidia, inițiativa acțiunii, un patinoar artificial acoperit, Consemnăm, de asemenea, marea acțiune, începută deja din octombrie anul trecut, de amenajare a magistralei Ovidiu-Constanța-Mangalia, pe care, de-a lungul a peste 60 km, pionierii municipiului Constanța vor planta peste 70.000 pomi. În această serioasă competiție a muncii, pînă acum, pionierii Școlii generale nr. 2 Ovidiu, ai școlilor generale nr. 18, 21, 29, 31 din Constanța, ca și pionierii din Agiea și-au adus o mare contribuție.

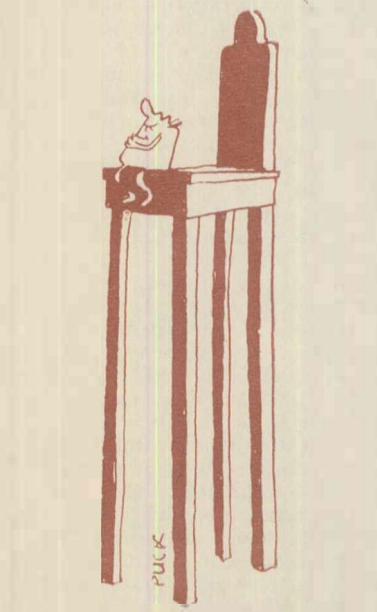
Toate acestea reprezintă, alături de cea mai de seamă răspundere pe care o au — învățătura —, răspunsul copiilor la înalta grijă pe care le-o poartă partidul și statul nostru, personal, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

De aceea, oriunde ai fi, simți în răsuflarea fierbinte a întregului popor gingășia și cutezanța pionierilor, viitori purtători ai ștafetei muncii și progresului neamului nostru.

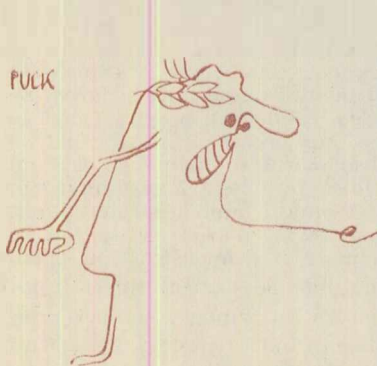
ION IONAȘCU

Am și eu o mică reparație! — de acasă și pînă la birou l-au oprit cel puțin zece persoane. Cum a intrat în birou a și sunat telefonul. Voce de femeie. — Bună dimineața! Cînd vii să-mi vezi soba? — Poftim?... Ce adresă? — Nu spun. Ghicește! Doar ești lup de mare... Iar telefonul — vicepreședintele Sfatului: — Huțupaș! vezi că la atașatul comercial este de reparat și zidit ceva. Rezolvă. Alt telefon, interurban — de Sus: — Huțupaș! vezi că la garajul țovarășului de la minister, nu știu ce-i miroase șoferului. — Ce-i miroase? — Nu știu. — Și ce să-i fac dacă-i miroase. — Vezi ce-i acolo! — Toți oamenii sînt pe teren, plus la atașatul comercial, plus o lucrare specială, plus văruiț fațade, mai am acum și un schimb de experiență. — Nu știu. Orientează-te. Telefonul pentru lucrarea specială: — Huțupaș! Cînd e gata? Mîine

dimineață? — Pof-tim? — Mîine di-mi-nea-ță! — Mîine dimineață. — Sigur. Să nu mă faci de rușine. Terenul îl așteaptă. La drum, deci. Secretara se descurcă; a fost chemat la regiune. Să bată acum uscatorul. Vai ție! lup de mare! S-a terminat cu exploatarea omului de către om și a început exploatarea omului de către telefon. Bună. Am și eu o mică reparație! Îmi plouă în casă! — de la birou și pînă la locuința atașatului comercial l-au oprit cel puțin zece persoane. A luat cu el un ajutor și o echipă fulger. Formele, pe urmă. Soția atașatului este plecată: s-a dus la piață. Ce să facă? Să aștepte. A venit. Nu i-a spus că e ditamai director. — Aici, de reparat ușa că scîrțîie. Aici, de reparat fereastra, că este curent de la mare! Aici fereastra și acolo marea, vedeți? zimbi diplomatic atașata. — Repară-le! dădu comandă el duighetului. — Nici soba nu trage. — Aprinde o hîrtie în sobă, făcu el semn sobarului tînăr. — Soba trage foarte bine, șoptise clar sobarul. — Să o dărîmi pe jumătate. Sau vezi capacul și dopul de la fumuri. — O dărîm acum! zimbi atunci sobarul și își dădu zăpea peste ceafă. Plecară. — De ce toate astea? îl întrebă cu grijă ajutorul. — Așa! ca să se vadă că am făcut ceva. Pentru asta te-am luat cu mine. Învață. Am și eu o mică reparație! Îmi plouă într-un colț în casă! — de la locuința atașatului comercial și pînă la garajul ministerului i-au oprit cel puțin zece per-

lup de mare

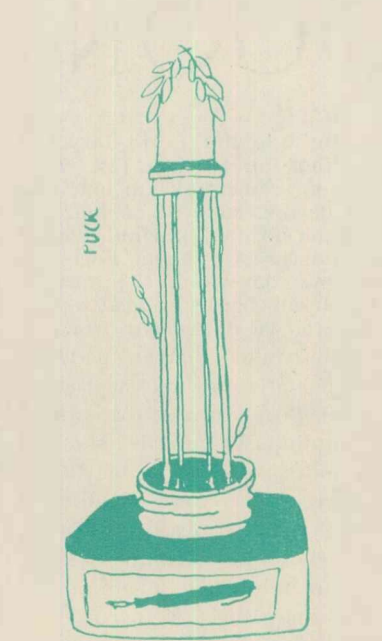
soane. La garaj toți începuseră să miroasă ce-i miroasea șoferului ministerului. Dar ce anume? Pe sub garaj sînt conducte. Să încerce. — Unde e șoferul, să-l întrebăm, ce îi miroase? — Este la meci, cu mașina și cu o „turistă”. — Spargi aici! Scoți o jumătate din porțiunea garajului! dă dispoziții el zidarului și instalatorului. Telefonează să-ți trimită trei zilieri să vă ajute. Plecară. — Păi de ce toate astea? — iar îl întreba ajutorul. — Așa! ca să se vadă că am făcut ceva! Mai întrebi? prostule! — Am și eu o mică reparație! — de la ce-i mirosea șoferului ministerului și pînă la lucrarea specială i-au oprit cel puțin zece persoane. Echipa de acolo — cam slabă. Echipă de șmecheri; zidarii trîndăvesc opt ore, apoi fură din materiale ce pot să fure și îi găsesc vrednicia la particulari — e mai rentabil. Ce să facă oare, cu echipa? S-o desființeze și să-i repartizeze pe fiecare în altă echipă? Mai întîi lucrarea. Nici maistrul zidar nu este mai breaz. Nu s-a terminat programul și ei — e simbătă — cu maistrul în frunte, beți, în circumă... Făcu semn maistrului să vină pînă afară, după colț, să stea cu el de vorbă. Dar maistrul se clătina cam tare și îl propti de zid, și dă-i și dă-i cu prelucrarea. Maistrul s-a smuls, s-a scurs pe lîngă el și pe-aici i-e valea. Maistrul a fugit pe malul mării, la plajă, și ditamai directorul a rămas în mină cu o jumătate de cămașă a maistrului. Am și eu o mică reparație! Îmi plouă în casă! de la lucrarea cu pricina și pînă la birou i-au oprit cel puțin zece persoane. A intrat tip-til în sala de ședință. la schimbul de experiență. — Telefonul! vă rog. — Cine? — Tovarășul președinte. — Alo! — Huțupaș, ai fost la atașatul comercial? — Am fost. — N-ai fost. Văd că ești în ședință. — Eu știu că am fost. Atașata nu era acasă și... — Vechea scuță. Ești diplomat de modă veche. Adică ai fost și nu era acasă... — Adică, am fost și nu era acasă, dar a venit și am aprins și hîrtie și... — Bine. Stăm noi de vorbă. Vrei conflicte diplomatice? că tu — auzi — în loc să se ducă, în loc să îi repare, dă foc la hîrtia atașatei! Ședință fulger la O.B. Meșterul a cerut ca directorul să-i plătească ceasul pe care l-a pierdut cînd l-a „bătut” Lupul de Mare. Ce să facă? Directorul a scos patruzeci de lei pentru cămașă — deși că-

mașa era veche, la fel de veche ca și vechea indeletnicire a meșterului de a înjumătăți materialele; ceas n-a avut; dacă ar fi dat în el, i-ar fi scos vreun dinte, și mai degrabă cel ce bate își pierde ceasul de la mînă; a trăit atîtea și atîtea scandaluri și bă-tăi, în porturi. Măsură, ca mîine meșterul să plece, să-și facă transferul la T. R. C. L., la I.P.S.A.D., că altfel îi desface contractul de muncă cu un articol ce n-o să-i prea convină. Lucrările exterioare la celelalte, la alte case? Au tablă? Au sosit olane? Scinduri? Bile? Da! Grinzi! Șipci! Însă să se calculeze exact — șipcile dispar cu ușurință. Unde-s normatorii? Iar nisip sărat din mare în loc de nisip dulce de la cariera Cuza-Vodă. — Telefonul! vă rog. — Cine? — Tot de Sus. — Alo! — Huțupaș! Iar îi miroase șoferului. — Poftim? Și ce să fac eu dacă îi mai miroase? — Nu știu, orientează-te. Limba i-a fost dată omului ca să-și ascundă gîndurile — zice, i se pare, Solomon. Să parafrazeze. Telefonul i-a fost dat omului

să își... Să își... ...A chemat ajutorul: — Iar îi miroase șoferului. — Și ce dracu să fac eu dacă îi mai miroase? — Nu știu! Astă-noapte. Mîine să fie gata. Parfumează șoferul cu o sticlă de parfum! Așteaptă-l să vină cu „turista” în garaj, o dată cu mașina, și toarnă pe ei o canistră cu apă de colonie! — Sparg dincolo! Scot cealaltă jumătate din porțiunea garajului, vorba dumitale: să se vadă că am mai făcut ceva. Bine, orientează-te. La revedere! Am o mică reparație! O să plouă! Îmi plouă în casă! de la birou pînă acasă l-au oprit cel puțin zece persoane. A ajuns. Dă buzna pe terasă. Oh! Cit de calmă! marea! Mîncarea caldă îl așteaptă. O cămașă fără mineci, tinerească, îl așteaptă pe pat — cadou — vine vara și o să-i trebuiască pe atîta alergătură. Mîinecă. Citește Școiteia. Sportul. Articolele de la Jurnal de bord și Trident din revista Tomis. A uitat să treacă pe la casele vechi de pe strada Tomis. Întorsul olanelor și înlocuirea celor sparte. Telesport. Sună telefonul. — Lasă, că răspund eu, dragă!... — Alo! Doamna Huțupaș? Bună seara. Vă rog, cu soful dumneavoastră. Aștept la telefon. — Este la telesport. Ce doriți?... Dar cine sînteți? — Ah! Ghicește el cine. Doar e „lup de mare”. Vă rog să-l întrebați cînd vine să-mi vadă soba.

MARIN PORUMBESCU

ROMULUS VULPESCU balada asului de pică

Lui R. V.

Mă voi retrage din viața privată în viața civilă, Cum șade bine unui pionezar deblocat, Păstrînd o pioneză de argint la cravată, umilă, Și scîrțîitul cizmelor gloriei, minunat. Devenit pironar tradițional, am să las un bon La casierie, un epitaș impecabil croit și sever În numele căzuților sub lovături de Piron. ¹⁾ Sau o odă celor cu o floare de piron la rever. Seara, considerîndu-mi barba neagră și harnașamentul, Din cufărul de campanie cărțile de joc am să scot. Rică și Bică ²⁾ vor dansa cu vinători de biberi ³⁾ arătîndu-și talentul: Eu am să ridic, din scalpuri de pionezari, ultimul pot ⁴⁾. „Hello, Doc” ⁵⁾, pierzi cu asul de pică Căci eu, pironarul, sunt servit cu dramaticul ful ⁶⁾! Ceapa ⁶⁾ mea cu 13 rubine indică Irevocabila retragere cu banii făcuți sul. Știți că sunt istorie, dar vă refuz clemența; Rămîn cuiul lui Pepelea, dandy și bine dispus. Este momentul să ne aruncăm în joc inteligența, Dar veți pierde, să nu spuneți că nu v-am spus...

- Piron („Cui de oțel, lung și gros”, conform dicționarului Academiei), nu Pyrrhon (filozof sceptic, contemporan cu Teofrast, secolul al IV-lea. Ca și Socrate, el n-a scris nimic. El i-a surprins pe contemporani prin imposibilitatea sa inperturbabilă — ataraxia —. Propovăduia tăcerea — aphasia — și indiferența. Lui i-a fost ușor pentru că nu l-a cunoscut pe R. V. !).
- Rică de la Tudorică. Îl puteți identifica în Tudor(ică) Gheorghe. Bică, cunoscut prozator constănțean.
- Evident, nu e vorba de Ion Biberi!
- Sumă rezultată din mize, la un joc de cărți.
- Doc (doctorul), cum i se mai spune, probabil lui Traian Iancu, directorul Fondului literar.
- Ceapa, adică ceasul, în limbaj argotic.

DARIE NOVĂCEANU

dubla singurătate

Cineva se îmbrăca, dimineața, cu hainele mele Și încerca să mă compromită. Umbra pe străzi Urca în tramvaie, ieșea din ascensoare defecte (Pentru operația asta avea un ciocan și o daltă) Cumpăra revistele care mă-njurau, trecea Pe la editură și se da, în numele meu, Drept autorul unor cărți de mina a doua.

PARODII

de MIRCEA BALDUIN

„Reuni documentos” — adică, am adunat probe: I-am găsit în buzunare „cigarillos y cartas de amor” Două batiste de șters nasul și citeva antinevralgice. Și într-o zi i-am întins o cursă: mi-am dat Toate hainele la o spălătorie chimică de lîngă Colțea.

Rezultatul a fost că a rămas cu mine în casă Bolnav „de tristeza” și nici după ce „un amigo” Mi-a adus „mis vestidos” — hainele mele —, El n-a mai vrut să se împace cu mine Și să iasă pe stradă. De atunci ne împiedicăm unul de altul „por la casa” și nu ne mai găsim locul. Ne-am bătut odată pentru un scaun Și o furculiță și am chemat miliția Care ne-a găsit pe amîndoi „culpables” De dubla noastră „soledad”.

FLORIN MUGUR

GHEORGHE PITUȚ

locul gloriei f u m

Cum să fii rege? întreba cu jumătate de gură și dînd dintr-o jumătate de coadă... Noi, Zeus, vinători de găuri de covrig, noi, rob senin al unor pașnice ardери de gaz, noi, cel ce tragem de urechi iepurii schiopi — cum să fim rege? Intr-adevăr, cum să fim rege? Clama Regele. O jumătate de iepure fript e o iluzie seara cînd revenim la vetrele noastre, vinători cu inima fricoasă. Noi, amantul ușilor care se deschid singure, deși ne plescăie limba de pofta de a le forța. Adoratorul umilit al apei care curge atît de firesc în chiuveță. Intr-adevăr, cum să fii rege? Clama Regele. A muzică ușoară nîngea pe locul gloriei, unde cînd sosim prea devreme sosim prea tîrziu și mai ales pe jumătate... Totul trăznește a fum în preajmă. Totul e oțel și fum. Fum mai ales și nu piatră cum crede George Alboiu. Chiar și inghețata e un fel de fum lăptos și concentrat. Am văzut o pisică mîncînd „polar” și de îndată s-a „topit” exact ca un invadator... Unii însă s-au obișnuit. Manechinii, de pildă. Ei trebuie dezinfecțați periodic de aerul ventilat din vitrine. Armate de sanitari îi spală cînd sunt gata să se asfixieze de dorul gazelor de eșapamente. Unde sunteți voi căprițe și iezi? Nu cumva v-ați apucat și voi de fumat? Ieri s-a descoperit un măgar într-o cutăvă, perfect sterilizat. Trec camioane pline cu funcționari ai fumului care își infulecă mecanic porția lor de funingine. Ingerii au aripile grele de păcură. În cofetării se vind bomboane antigazoase. S-au ieftinit saltcelele de fum. Cazanele spun povești despre o manivclă pe care o iubește un Făt Frumos de Fum. Pe cer trec primii sateliți, lansați de Întreprinderea de Salubritate a orașului, specializați în colectarea fumului public.

concert

Fluierașilor lui Petcu

La Negureni cind luna țese
Brocat de-argint pe-ntreaga fire
Vin cintecele, dulci mirese,
Să ne vorbească de iubire.

Sint douăzeci de cosinzene
Dind glas in ram de vișin crud
Și cintecele dobrogene
Pînă departe se aud...

măcin

Ajungind pe țărături la Măcin
imi aștept spre mare pedestrirea —
vin cu măști de bronz și scut salin
valuri nesfirșite din vechimea...

Cavaleri sarmați, — temut ciorchin —,
sfirtecă în săbii albăstrirea;
ajungind pe țărături la Măcin
imi aștept spre mare pedestrirea.

Cerul moare iar eu sint Cain,
florile învață-aici cruzimea.
Năvăliri se surpă... Opalin
timpul spulberă în lut crăimea.

...Împăcat, la țărnul cu delfini.

murfatlar

Pe umeri toamne cu belșug de poamă
Aduc in coșuri pline rod de jar.
Sub dulci poveri s-apleacă iar și iar
Bătrînul deal cu Dobrogea de-o seamă.

Mereu e tânăr vechiul Murfatlar,
Comori îi ruginesc cu anii-n cramă
Și numele-i ce la libații cheamă
Î-l joacă-n flăcări cupa de nectar.

Și versului meu scris cu pană vie
Și migălit cu trudă și răbdare
Î-aș vrea, spre-a-i fi mai îndrăzneț suișul,

A vinului de Murfatlar tărie
Și-asemeni lui, să mistuie-n dogoare
Prin inimi cînd își trece ascuțișul.

(Urmare din pag. 1)

Și după un lung jaf atroce în care nimeni nu știa ce are de furat, După fabuloasa luptă dintre floretele de calcar și păsările de cocs, dintre peștii amoniți și cîntecul lebedei, dintre efigiile turtite și heraldica recentă a izvoarelor, dintre baletul nichelat al uraganelor și vermina lacomă constituind ultima rezervă parcimonioasă, dintre vulturii întunericului și libelulele otrăvite,

Luci în zare spinarea uriașului chit în burta căruia ne aflam de la-nceputul lumii, străvezia balenă a civilizației păroase. Venea din larg o dată cu pereții verzi ai apei,

Venea zornăind, tropăind, aruncînd pe mări fumul multicolor al faunei pigruite, moluștele ce vor imprumuta umeda vibrație instrumentelor muzicale, de la acordeon pînă la orgile de celofan.

Venea zornăind, tropăind, în spinare cu Deliormanul care se legăna diform și totuși armonios, țestoasă a furiei terestre, țestoasă a tabacului și-a moinei, Și cit era zălucă de mare ne scăldam în palidul sîdef al esofagului prin care treceam dîrdîind, dărimînd, dărimînd, Ca să putem odată construi rampele de lansare ale progresului, Ca să putem odată s-o luăm de la-nceput, pînă la glezne îngropați în lut, cu lectici impletite din porii, de la-nceput pe ușa de din dos, în spatele oribilei fațade, acolo unde-n marea casă a liniștii centrifugale așteaptă caii cu valtrapul roz,

drumul spre mare

acolo unde, ce mai calea-valea, se balansează cel dintîi matroz. Profund de ocazie păstorul mlaștinilor meșteri primul fluier din lemn de soc, și în labirintul cu ieșirea mascată de fanerogame începu înfruntarea dintre sentimentele plauzibile și cele nebulose,

Prudența, mama înțelepciunii, își arătă colții de lup flămînd și în sfîrșit gîndirea, corectînd unghiul de tragere, începu să funcționeze dincolo de necesitățile imediate ale existenței, biziundu-se, totuși, pe cele mai elementare și urgente nevoi.

Ieși pe puncte cel care trebuia să lovească apa în moalele capului. Cel care trebuia să aprindă soarele care încă nu se zărea, Cel care, topînd norii, trebuia să-i transforme în bastimente și în cereale,

Cel care, păsînd oile, trebuia să le transforme în băi termale, stăpînul ghioagei de diamant în care incolțea viteză, fracricidul, rapacitatea, perdeauna geamănă și șorful de măcelar, uleiul rînced al obișnuinței, aparența luxoasă a echilibrului, operațiile curente și viitorul antagonism dintre forțele și raporturile de producție,

Ieși pe puncte cel care trebuia să lovească apa în moalele capului. În timp ce lutul roșu își fortifica fortărețele și lunetele se-ngăl-beneau vîzînd cu ochii.

Se răsucea privirea ca un înecat tîrît de curent, ca un nor lîncead de ploaie,

Soarele începu să fie vinat cu săgeți scurte care se preschimbau în torțe și combustibil peren,

Iarba izbucni de sub sloiurile pînă atunci intacte, zdorbindu-le creierul pietrificat,

Drumul de pămînt înainta spre mare ca o dantelă carnivora. Puternic, convulsiv, avid, trecînd nevătămat prin foc și pară, Armele de uscat se întîlniră cu cele de apă,

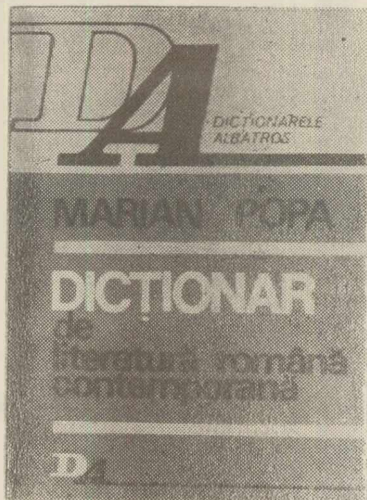
Nori de argilă arămii se fugăreau deasupra ta
O, Dobroge, trofeu al nudității.
Fantastic fulger dormitiv al cerurilor răsturnate.

contrapagină

CRITERIILE UNUI DICȚIONAR

Publicarea unui dicționar al literaturii române contemporane reprezintă, în principiu, nu numai satisfacerea unei necesități reale de informare bibliografică a specialiștilor, ci și un act de impunere a valorilor în conștiința publică. Într-o cultură bogată în apariții editoriale, un asemenea dicționar trebuie să formeze și să informeze concomitent, așezînd fenomenul artistic viu și complex în perspectivă istorică. Marian Popa are meritul de a fi eșuat într-o direcție atât de importantă a culturii, de a fi înăunțurat, prin esecul său generos, o eventuală etapă de conștientizare a literaturii noastre contemporane. Spirit universitar, înclinat spre sistematizarea elementelor constitutive ale operelor literare, M. Popa nu poate, în schimb, sistematiza operele înseși în planul valorii estetice. Modul său de cercetare este analitic, nu sintetic, cantitativ, nu calitativ. Cărțile publicate anterior demonstrează elocvent capacitatea criticului de a clasa, de a glosa, de a fișa, dar și incapacitatea de a surprinde trăsătura specifică. În *Homo fictus*, de exemplu, inventarierea tipurilor de personaj literar, în loc să conducă la concluzii valorice, constituie un scop în sine, o demonstrație de erudiție și de efort cumulativ. Procedoul, științific în sensul pozitivist al cuvîntului, se bazează pe remarcarea, nu pe interpretarea faptelor, care rămîn astfel inerte, nesemnificative, repartizate pe categorii după criterii formale. Tratarea operei literare ca mecanism care poate fi desfășurat în piesele componente este caracteristică și culegerii de eseuri **Modele și exemple**. Pentru M. Popa important este a descoperi că Thomas Pinchon și D. R. Popescu au folosit deopotrivă, pentru romanele lor, titluri reduse la o singură literă, că **Duminica** lucrurilor de Vasile Băran, **Cortegiul** de Viorel Știrbu, **Pentagrama** de Vladimir Colin și **Morometii** (vol. II) de Marin Preda uzează fără excepție de procedoul deoglarărilor narative sau că romanul **Păștele** cailor al lui Dumitru M. Ion, ca „perfect galimatias“, „își găsește anticipări în basmul popular. în romantismul german, și în basmele lui Kafka“. Într-o asemenea culegere, nu ar fi surprins includerea unei clasificări în funcție de prețurile cărților, cu atât mai mult cu cît M. Popa, pentru a face publicitate studiilor sale, inventariază cu predilecție elementele insolite, ignorate de predecesori. Neglijarea modului fundamental de existență a literaturii — valoarea estetică — constituie principalul defect al recentului **Dicționar de literatură română contemporană** (ed. Albatros). În concepția actuală

un dicționar nu este o listă de date, de opere, de mecanisme de funcționare, ci un mijloc de a lua atitudine, de a construi critic. M. Popa consemnează cu tenacitate date privind familia, nașterea, studiile, funcțiile diferiților scriitori, descrie schema operelor lor, dar foarte rar le surprinde configurația artistică unică, locul exact în contextul literaturii de astăzi. Afirmațiile sale sint oarecum plauzibile pentru cineva care cunoaște cărțile discutate, dar lipsite de sugestie pentru un neinițiat. Așa cum din schema munte-pădure-riu nu poate fi reconstituită imaginea originală, înconfundabilă a unui peisaj, din enumerarea unor elemente componente sau a unor raporturi abstracte nu poate fi refăcută o operă literară. Criticului îi lipsește vocația, ilustrează la noi în mod strălucit de G. Călinescu, de a surprinde esențialul printr-o formulă con-

cretă. Cu excepția lui Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Bacovia, G. Călinescu, Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Marin Preda, Zaharia Stancu și Eugen Barbu, a căror interpretare iradiază din intersecția opiniilor consacrate, autorii incluși în dicționarul lui M. Popa sînt privați de timbru diferențiator. Caracterizînd, de exemplu, o anumită operă, autorul dicționarului menționează că în ea „se exteriorizează o spontaneitate excoptională a imaginii prin tehnica unui fragmentarium care nu este mai puțin un galimatias (frecvența cuvîntului trădează, probabil, o obse-sie, n.n.) aspirînd către absolut“, pentru ca, referindu-se la alta, de altă valoare, să afirme în aceeași

manieră mecanică: „Imperiul liric, pe care-l dorește grandios și care este incilcit dar exact la nivelul porțiunilor, este încărcat de simboluri cu valoare idempotentă.“ Fără precizările de rigoare, ar fi foarte greu de aflat că în primul caz trimiterile se fac la volumele *Invocație* și *Eres* de Gheorghe Anca, iar că în al doilea caz este vorba de *elegiile* lui Nichita Stănescu. De altfel, tot atît de greu ar fi de aflat (și de crezut) că debutul ale cărui caracteristici sînt „puritatea de ton remarcabilă și magia cuvintelor“ aparține lui Mircea Ciobanu, că poetul care urmărește și consemnează „devenirea inexorabilă a lumii de la detaliul cosmic la cel erotic“ este Grigore Arbore, că poeziile în care „apar cu străluciri bruste detalii metaforice, asociații de mare forță expresivă, certificînd deja o personalitate“ sînt scrise de Dumitru M. Ion (din nou Dumitru M. Ion!) sau că „interesat mai mult de literatură decît de literatură“ este criticul Marian Popa. Ultima afirmație este contrazisă, de altfel, de unele consecvențe flagrante. Astfel, dacă un critic subtil, remarcabil prin capacitatea de formulare, ca Valeriu Cristea este minimalizat în termenii unei totale neînțelegeri („In cronicile și recenziile sale, criticul se situează într-o prelungire ipotetică ideală a intențiilor autorului: din această poziție el practică intoleranța discreditată de prețiozitate și de confuziile terminologice rezultate din folosirea variabilă a acelorasi termeni.), cercetătorii universitari G.C. Nicolescu, Dimitrie Păcurariu, Vicu Mindra, Ștefan Cazimir, a căror activitate este de importanță didactică, beneficiază în dicționarul lui M. Popa, de un regim preferențial. Activitatea în alte domenii decît în acela al literaturii nu trebuia să constituie — decît, cel mult, în secvențele dedicate biografiei — reperul ierarhizărilor. Atunci cînd un om de cultură nu are opere, M. Popa îi discută însă activitatea pe larg, găsînd o nouă cale de uniformizare a personalităților, de data aceasta prin mărimea spațiului acordat. (Iată cîteva exemple de la litera B: Leon Baconsky, Andrei Băleanu, Ileana Berlogea, Marin Bucur). În mod ideal, un dicționar de literatură română contemporană ar trebui să funcționeze ca o amplă antologie. Consemnarea unui autor care nu a produs nici o operă autentică, dar a publicat cărți, reprezintă o absurditate. Literatura lipsită de valoare nici nu este literatură, în fond, și aici, ca și în orice alt sector al artei, axiologia substituindu-se ontologiei. Criticul ignorează însă acest principiu elementar: „Un criteriu formal, dar

singurul operativ pentru selecția autorilor, a fost realitatea volumelor tipărite“. (*Avertisment*). Criteriul — într-adevăr, formal — nu este și singurul operativ și, de fapt, nici nu este operativ, conducînd evident la o reluare pasivă a erorilor datorate editurilor, ambițiilor, circumstanțelor. Admițînd totuși că realitatea volumelor tipărite, cu excepția aparițiilor „meteorice“, a constituit un mod de selecție, cum se explică faptul că din dicționar lipsesc autori consecvenți în activitatea lor literară? Cu ce sînt mai prejos, cel puțin din acest punct de vedere, Mioara Cremene, N. Dunăreanu, Marin Porumbescu, Octavian Georgescu, Valentin Berbecaru decît Costache Anton, Cezar Drăgoi sau Darie Magheru? Se menționează în *Avertisment*, de asemenea, faptul că dicționarul s-a oprit și asupra „traducătorilor cu deosebite merite“. Măcar în această calitate putea fi înregistrat Adrian Maniu care, după 23 August 1944, a tradus din Pușkin, Moliere, Ibsen, Lermontov, Li-Tai-Pe și a prelucrat **Cîntecul Nibelungilor**.

Lipsit de perspectivă critică, dicționarul poate, în schimb, deveni util specialiștilor, ca sursă de documentare. În această privință, inexactitățile sînt puține și se datorează, în general, redactării grăbite, dorinței de a ține pasul cu actualitatea prin adaosuri de ultimă oră. Astfel, la Otilia Cazimir, se indică în mod eronat, drept real, numele Alexandra Gavrilescu în loc de Alexandrina Casian, un poet, Negoită Irimie, apare consemnat și ca Irimie Negoită, iar volumele apărute în 1970 sînt integrate artificial, prin performanțe sintactice, în descrierile operelor autorilor respectivi. Totodată unor reviste (**Familia, Ramuri, Tomis**) li se face un comentariu deformant, prin generalizarea trăsăturilor caracteristice primelor numere.

Prin tradiție, oricărui dicționar i se acordă aprioric prerogativele unei mari autorități. Școala, cel puțin, preia cu pietate afirmațiile conținute de o operă aparent oficială și le difuzează în cercuri largi, le transformă într-o mentalitate. În privința aceasta, dicționarul lui M. Popa, care nici nu exprimă o atitudine fundamentată și nici nu rezumă modest opiniile curente, poate deveni o nefericită sursă de confuzii. Efortul tinărului autor trebuie înțeles ca un simplu demers privind necesitatea tot mai acută a unei sistematizări critice în literatura de astăzi și ca un mod de a exemplifica riscurile pe care și le asumă o asemenea întreprindere.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

NICOLAE DRAGOȘ:

coloană de-a lungul

Că autenticul, dramaticul lirism este de gîndit în absența unui complex adînc, a unei continue tensiuni între real și ideal, iată un lucru despre care nu mai sînt lucruri de spus. Dar această tensiune lirică între efemer și absolut, între condiția actuală și cea cosmică a eului își cere o exemplificare în formă și ca atare ceea ce este de apreciat la un poet este tocmai tema, întrebarea sa lirică formulată în expresia ei poetică necesară. Fantologia lirică își caută infinite heterodoxii formale, dar numai una o încorporează și o justifică pe deplin.

Aceasta ar fi, așadar, ideea după care am descifra o carte de frumusețea celei care este **Coloană de-a lungul** de Nicolae Dragoș. Nu vreau să spun anume că piesele sale sînt egale valoric, ci, mai simplu, găsesc

că există în carte suficiente temeiuri lirice care să justifice lectura și certitudinea că ne aflăm în fața unui poet singular. Ambția poetului este de a-și constitui un teritoriu liric propriu, citînd motive lirice știute (cel al corabiei veșnic călătoare și cel al mesterului Manole fiind, cred, definitorii universului și complexului său poetic). Din intenția de a le afla semnificații inedite, poetul își deschide volumul cu un avertisment ce conține, desigur nerezolvată, întreaga încărcătură ideatică a cărții: „Sintem — scrie el — asemenea unei corăbii vii, plutînd pe un ocean cu țărăturile în nesfirșit, năzuindu-l cu tot mai adîncă intensitate cu cit ne vom da seama că nu-l vom atinge niciodată.“ Care este înțelesul acestui simbol nu e greu de aflat, fiindcă (ia-tă!) întreg ciclul dintîi, **Tulpină**

călătoare, nu face decît să reia motivul și să îl răsfrîngă în alte posibile direcții. Obsedat de „nevăzutul vieții ritual“, de acel „semn“ al „nunții universale“, poetul scrie despre o natură grea de simboluri, simbol al perenității, al absolutului împăcat de sine, întru care își află condiția omul. Dar universul acesta nu îi este străin umanului și un tainic gînd de înfrățire cu umanul animă vegetalul și cosmicul cîntat: „Ne strigă fîntinile/ luceferii să citim stele și lună/ printre nourii atît de nestatornici/ trăind viața plantei în tiranică metamorfoză“. În această infinitate cu „un tărîm de capăt nu știu/ despărțitor de veacuri“ omul își închipuie o existență consonantă ordinii universale, cutremurat de neiertătoare întrebări: „soarele-n dreptul inimii mele se-alungă/ ritual fără veac repetînd/ pînă cînd? pînă cînd? pînă cînd?/ dans repetat într-o dungă“. Între aceste două praguri, al existenței noastre efemere și al absolutului universal, poetul des-

cifrează tainicul simbol al creației. Poate nu întîmplător acest ultim ciclu al volumului, **Invîntătorul invins**, (de fapt cel memorabil intru totul) își asumă sieși condiția creației: pentru că o dată zidită Ana între ziduri, o dată logodită cu veșnicia, ne recunoaștem răsfrînt în absolut propriul nostru chip trecător, același și mereu altul, împlinire și tăgadă a neiertătoarei noastre sete de absolut: „Și calcă Ană, lin/ fără să vezi, cum zidurile-ncremenite tac// aleargă lin/ prin pajiștile verzi// hlamidă fie-ți/ tremurul din lac// ...// în noaptea mănăstirii/ rîzi, Ană, pentru mine// nu crede-n sfinți/ în christ nu crede, Ană,/ refuză deznădejdi/ vremelnicul păcat“.

Nu este însă aceasta, oare, soarta însăși a poetului, teama și semeția lui? Descifrîndu-le poetic, făcîndu-le mod de a fi, Nicolae Dragoș a dat măsura adîncă a vocației sale poetice.

ȘERBAN CIONOFF

La rotunjimea geografică a pămîntului românesc, Dobrogea adaugă impresionanta ei formă de vioară. Vatră de doruri, impresurată de apele Dunării și mării. Oamenii săi vin către noi din vechime, cu cergi mițoase pe umeri, ei cei dintii zămisliți din nuntirea singelui get cu cel roman. Chezași la porțile cetăților, în lunga noapte a migrațiilor, stegari în oastea lui Mircea, năieri ai lui Ștefan cel Mare, ei vin către noi aprinzind făclii din gorgan în gorgan. Sub un cer de legende, Sub un cer de furtuni. Sub un cer de nădejdi. Apoi, sub un cer al împlinirii nădejdlor. Sufletele lor vibrează asemenea unor viori. Pe chipurile lor timpul a încrustat însemnele dirzeniei. Aceștia sînt oamenii Dobrogei. Făuiriți parcă din materia Dobrogei. Căliți în vîntul, și focul, și gerul Dobrogei. Sălășluind de-a lungul istoriei pe aceste meleaguri, cu o erinență statornicie. Trebuia să vină un timp în care legendele să se transforme în realități: lina de aur căutată de argonauți să crească aici, cornul abundenței înălțat de zeița Tyche. Fortuna să se reverse aici, Dionysos să încununeze marile recolte de struguri aici. La capătul unor frământări milenare, prezentul socialist avea să aducă pe acest pămînt îngemănat cu Marea minunile unor realizări întrecind inesei legende și visurile cele mai îndrăznețe. Și toate aceste realizări impunătoare să fie faptele de zi cu zi ale oamenilor Dobrogei.

Intr-o dimineață insorită de iulie, nava cu numele cetății de scaun a lui Mircea intra, înconjurată de fîpetele de copii ale pescărușilor, în golful Constanței. Dintr-o călătorie îndelungată și plină de periepți în care atinsese porturi îndepărtate, cum ar fi portul gambian Batharst. Porturi care văzuseră poate prima oară un vas cu tricolorul românesc fluturînd la catarg. Întregul echipaj trăia momente de tensiune emotivă. Pentru că aveau să păsească pe pămîntul patriei iarăși și pentru că aveau să revadă pe cei dragi, dar și dintr-o altă motivație care dobindea în cugetul fiecăruia proporțiile unui eveniment. Era o dimineață frumoasă de iulie, nava arborase marele pavoz, ca la o sărbătoare unică, marinarii îmbrăcaseră costumele cele mai curate, proaspăt călcate, bătrînul lup de mare, comandantul Ștefan Vasiliu și Dumitru Vultur, secretarul organizației de partid, și toți ceilalți numărau clipele care-i despărteau de abordaj. Și iată că nava „Tîrgoviște” acostează lin în fața Gării maritime din Constanța. Pe fețele oamenilor mării se vede limpede bucuria așteptării unui moment de înaltă vibrație: cel mai de seamă bărbat al țării, cel care conduce visele unui neam întreg, tovarășul Nicolae Ceaușescu urcă pe puntea cargoului. Îl aud și acum, după șase luni de la acest eveniment, pe Eroul Muncii Socialiste, Ștefan Vasiliu, raportînd conducătorului partidului și statului nostru despre aptitudinile oamenilor, despre misiunile îndeplinite exemplar pe mările și oceanele lumii la bordul acelei nave de construcție românească. De mai bine de patruzeci de ani, Ștefan Vasiliu cutreieră întinderile Thalasei, iubind marea cum numai marinarii știu să jubescă. Iubindu-și și slujindu-și patria cu abnegație și devotament. În rarele sale „staționări” pe uscat, omul acesta pare să se confunde pe străzile orașului cu oricine, în modestia lui. Dacă-l cunoști, însă, și dacă vorbești cu el, poți afla mai mult decît din orice carte ce înseamnă să fii marinar, să înfrunți vicleniile și duritățile mării și s-o iubești fără tăgadă, să-ți faci datoria, acolo unde patria te cheamă.

Cine nu-l cunoaște în orașu cu nume de oameni ai apelor, în acea uzină a fertilității ogoarelor care este U.S.A.S. Năvodari? Șeful de echipă Gheorghe Stan este un om

MINUNAȚII OAMENI AI DOBROGEI

reportaj de
NICOLAE CONSTANTIN

dintr-o bucată, spun unii. Este un om al locului, un om de ispravă, spun alții. Un om care și-a împletit anii vieții, tinerețea, maturitatea, cu nașterea, tinerețea și maturitatea unei uzine. Locu în care a muncit de la temelii pînă astăzi. El rostește cu simplitate: „Anii mei sînt anii uzinei și anii uzinei sînt anii mei”. Cite meserii a învățat? Cite a fost nevoie. Mai întii, excavatorist, la fundațiile uzinei. Apoi, constructor-zidar, și nu unul oarecare, ci printre cei mai buni, dovedit prin fapte și ales brigadier. Cînd uzina „s-a pus pe roate”, era deja cupitorar. A cerut să urmeze cursurile unei specializări, S-a întors la uzină operator. „Cînd uzina avea cinci ani, mi-a spus, m-am înșurat. La zece ani ai uzinei, mi s-a născut Daniela, primul copil. Doream, ca toți tații, un băiat. La 15 ani ai uzinei l-am avut pe Ionuț”. Aceste simetrii dobîndesc, credem, o semnificație sporită, printr-un detaliu: de la primele șarje, Gheorghe Stan nu a jipsit nici o zi, nu a întîrziat nici un minut din mijlocul fluxului acestei cetăți a chimiei din Dobrogea.

Miile omului din fața noastră — omul de la canton, cum i se spune, după numele sediului C.A.P. instalat într-un fost canton al drumurilor Dobrogei — sînt aspre și mari, palmele lui acoperă spațiul unei coli. Masa din fața lui devine o hartă — și Constantin Grigore, președintele cooperativei agricole Ioan Corvin, vorbește de anul 1944 cînd „de-abia ne-am legat cartușierele la briu și a trebuit s-o luăm la picior în urmărire și zdrobirea armatelor fasciste”. Enumeră cu precizie localitățile prin care a trecut, pînă dincolo de Munții Tatra. Aici pumnii i se desoleștează, dezvăluind lățimea palmelor lui de plugar. „Am fost cel mai tînăr din comitetul de inițiativă care, în primăvara lui 1949, am umblat casă cu casă pentru a ne uni într-o cooperativă”. Și: „În seara în care serbam, laolaltă, cele 44 de familii, înăptuirea cooperativei, în casa lui Vasile Tănase, s-a născut o fetiță, Maria. Am pornit de la o avere comună de vreo 80.000, iar acum sîntem de peste 12 ori milionari, Maria, fiica acelor oameni săraci de atunci, a crescut, a absolvit o facultate și este profesoară într-un sat vecin”. Îi întreb cu ce gînduri privește acum, după atîția ani, faptul că în acest loc a fost înființată una din primele cooperative agricole din Dobrogea. „Sînteți președinte de peste 20 de ani și unul din pionierii transformării socialiste a agriculturii din Dobrogea”, rostim. „Desigur, ne spune, este un prilej de a fi mîndru cînd ești primul într-un domeniu. Noi am dat un exemplu bun și am primit un ajutor mare din partea partidului și țării. Cînd am pornit, cu eazmalele și tîrnăcoapele, să desfundăm dealurile ce înconjură satul, pustietăți atunci, și să le plantăm cu vii și pomi, am fost iarăși primii. De la nici un butuc de vie și nici

măcar un pom, avem astăzi peste 200 hectare de podgorii și livezi”.

Să rămii același, cum ai fost tînăr, iată chela, ne-a răspuns într-una din aceste seri de iarnă Vasile Ispas, directorul Stațiunii pentru mecanizarea agriculturii Adamclisi. Se întorcea de la o consfătuire de lucru cu mecanizatorii secției de la Pietreni. La aproape 50 de ani, omul acesta arată încă tînăr, de o sănătate molipsitoare, cu o dorință de viață și de muncă pe care o împarte tuturor celor din jur. „Nu e nici un secret, ne răspunde, totul e să muncești cu aceeași ardore ca și atunci cînd erai tînăr”. În urmă cu 25 de ani Vasile Ispas era mecanic de locomotivă la Depoul C.F.R. — Palas. Cum a ajuns de la locomotive la tractoare? „Foarte simplu. În linie dreaptă”, răspunde. Și adaugă: „Cînd partidul a pornit ofensiva industrializării socialiste a țării am cerut să plec pe Șantierul național de la Năvodari. Cînd partidul a rostit cuvîntul de imbold: mecanizarea agriculturii, am cerut să fac parte dintre mecanizatori”. Și iată-ne intrînd între imaginile pline de romantism și avînt tinerece ale șantierelor naționale. „Tinerii veneau cu sutele, cu milele, din toate părțile, ne spune. Nu toți rămîneau, erau condiții grele de lucru, dar pînă la urmă învingea tinerețea adevărată, aceea a bățăilor inimii, a entuziasmului constructiv. Mulți dintre acei tineri s-au calificat, au rămas în uzină, sînt de pe acum „veterani” ai uzinei. De la Năvodari am pornit pe un alt șantier național, la Ezer-Fetești. Am construit aici, prin muncă patriotică, un dig de 12 kilometri, în aceeași condiții aspre, cu același entuziasm. Și într-un timp record. Păstrez o sumedenie de însemnări din anii aceia, în mina unui scriitor ar putea deveni un roman. L-aș intitula: bucuriile tinereții, i-aș pune și un motto: „nimic nu e mai frumos ca zorii pe un șantier”.

Sînt mulți oamenii minunați despre care am întîrzia pe file, re-liefînd, fie și în cîteva rînduri, luminoasele lor profiluri. Oamenii ai Dobrogei, din tărîmul cu schele și catarge al Mării pînă în munții bătrîni din nord, în țara cu plauri a Deltei. Drumul de la Tulcea spre Măcin șerpuieste pătrunzînd între dealurile Niculițelului ca într-o oază a liniștii. La dreapta șoselei, cîmpia se așterne pînă departe spre bălțile Dunării, în față se pierd, în nori joși ca un fum, crestele teșite ale Hercinicilor, iar în stînga se desfășoară vestita podgorie, vîlurată pînă sus, în chica păduroasă a dealurilor. Din loc în loc, la poalele dealurilor, se văd secularele hrube ale vechilor păstrători de vinuri. Într-un asemenea cadru, pe drumul străjuit de sălcii roșii, însingurat, topit în peisaj, așteptam să apară un om. A ieșit de după un dimb, ca din pămînt, un Hercule blond, cu o figură tăiată ca în cremene, un bărbat decupat parcă după o metopă de la Adamclisi. Ne-a întîmpinat cu privirile sale albastre, surizînd: inginerul Nicolae Hîrtop. Așa am făcut cunoștință cu un om zdravăn al acelor locuri, Dominîndu-le cu statura, cu spiritul său. Am aflat că s-a născut peste deal, la Cataloi, iar după terminarea facultății de horticultură s-a stabilit aici, împreună cu soția, horticultoare și ea. Scormonitor din fire și preocupat să realizeze o monografie a zonei. „La semnarea păcii de la Adrianopol s-a bătut un singur vin: Aligote-ul de Niculițel”, ne spune, ca un istoric. Dar numai și din acest detaliu întrevvedem cîtă dragoste are acest om pentru locurile de care se leagă ființa sa, viața și munca sa. Împreună cu oamenii locului, soții Hîrtop au dat aici o adevărată bătălie pentru plantarea celor 1200 ha de vii, pentru creșterea calității soiurilor, pentru ridicarea unor moderne instalații de prelucrare și imbuteliere. Roade ale satisfacției, ale împlinirii unor năzuințe profund umane.

GRIGORE SĂLCEANU

acvarium

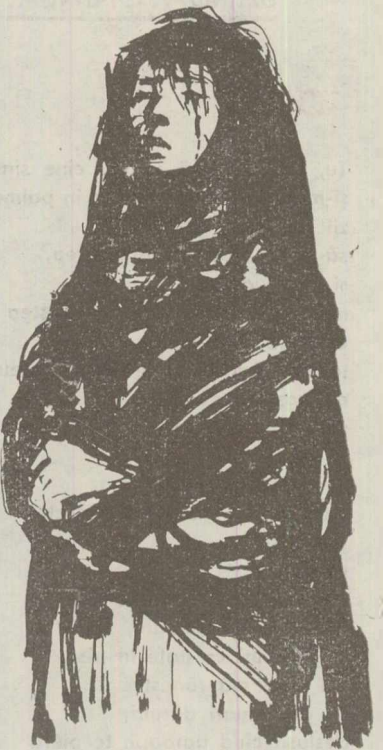
Cînd intri, din lumina de afară, Ca-n noaptea unei peșteri
te-adincești.
Tresar în umbră lacuri din povești;
Minuni de-argint prin unde se strecoară.
Și tainele adîncului ocean
Se-nfățișează ochiului uimit:
Carasius cu trupul diafan
Își leagănă conturul aurit.
Prin tufe de alge, vezi Creveții,
Îngindurați cum stau anahoreții.
Dorada ce-a văzut Mediterana,
Vislînd ca-n vise, își urmează goana.
Din cele patru colțuri ale lumii,
Apar stăpînii mărilor senine,
Pești argintii cu aripi de rubine
Și cozi în evantai ca valul spumii.
Și Betta splendens lunecă alene,
Adusă de pe fîrmuri indiene;
Și Rindunica mării apa taie
Cu roze, fillînde evantaie.
Pe gînduri, iată Stelele de mare,
Pictate în culori scinteițoare!
Te uluiește geniul naturii!
Ca un simbol al răului și-al urii,
Pisica mării lunecă prin apă,
Purtînd în coadă veninoasă țeaapă,
Aducătoare de dureri și moarte.
Pricepi că lumea, și-n adînc,
se-mparte
În răi și buni; că vrajă ne-nteruptă

Nu-i nicăieri; că viața e o luptă.
Cu spatele dințat ca fereștrăul,
Stăpînul Mării Negre se arată:
Cutreierînd de-a lung de veacuri
hăul,
Sfruntînd nemărginirea înspumată,
Armate de moluște-nghite-n el;
Pare-nzeuat în mantă de oțel;
Cit ai clipi, străbate-un kilometru,
Năprasnicul, giganticul Nisetru.
O frunză mare de argint: Lufarul.
Dar, oricit scinteiază de frumos,
E spaima Mării Negre: sfîcios,
Cînd se aprinde-n ceața serii, farul,
Perfizii dinți intrîndu-le în trup;
Fășii, fășii, din inimă le rup...
Lufarul pare-o frunză argintie,
Dar, cit e de vorace, marea știe.
Și tainele adîncului ocean
Creea de-a mileniilor daltă,
Frumosul și uritul laolaltă,
Se desfășoară sumbre, blonde, roze,
Cu trup fluid, opac sau diafan,
Din milenarele metamorfoze.

ARTHUR PORUMBOIU

bucuriile țărîinii

Pămîntului sfînt
al Dobrogei
1
Bucuriile țărîinii — pașii Soarelui Pur
rostogoliri de raze de singe și
culoare
vibrant azur
și țipăt de fecioare;
Lumini rupîndu-se în taină.
Călcînd încet pe raze
florile se-nchid în sine
și privirile-n extaze!
Lumini mai fragede ca un
suris prea furișat în noapte
de-un faun —
sau murmurînd miros de lapte;

Desen de FLORICA CORDESCU

Lumini ce curg; pe urme
doar singele cu svircoliri
ca țipătul prelung în urne
cînd noaptea prinde-n gheare, miri

Bucuriile țărîinii: orb
mire regăsindu-se-ntr-un crin
lumini din care pruncii sorb
și-i singele icaric tînăr vin.

Bucuriile țărîinii: trecere-n lumini
cînd bete vin plutoanele, și-i
marea-n fringeri;
cînd fața mea se-apasă peste raze
și numai sufletul intră-n răsfringeri

goarnele de azur

„Țara de piatră —
Dobrogea”

Tînăr ca zăpada pe muntele Ur.

Cînd intram în vechime
ca-ntr-o albă-adîncime
au bubuit goarnele de-azur

Singele meu era pe-acolo rizînd
și-nțepat spre dimineață de stele;
poate-l vor prinde în somn, iele
și-or să-l ducă, or să-l ducă sub
pămînt
Oare-l voi mai găsi ca acum
fraged în intîmăi alcătuire?
coborînd în calmă-adîncime
il îmbracă sunete de-azur, ca-n
porfire;

Spre somnul Începutului caută
privirile, și-adînc, foarte-adînc
numai ninsorile magice plîng —
oh! el e sămîntă retrasă în sine
goarnele de-azur se-mpleticesc
acum line

scurtă introducere (I)

(Urmare din pag. 5)

pentru cei care pătrund pentru prima oară în aceste spații de basm, Dobrogea se arată ca o altă planetă, necunoscută. Între dealul Polucci și lacul Sarpul, la 700 de metri spre sud-est de satul Aliman, o priveliște fantastică se arată privirii: o aglomerație de calcare barremiene formează un perete abrupt de 50 de metri. Pe aceste calcare străvechi se perpetuează o faună bogată de lamelibranchiate și gasteropode. Nu departe de această rezervație paleontologică se află Florile. Pe drumul de țară care străbate vara un mal ripos și o derea prelungită într-un fel de mlaștină, călătorul intră uluit într-o poiană a florilor, rotundă ca o fințină, împrejmuată de stînci bătrîne, sculptate de timp în variate figuri umane. Nu este doar fantezia aceea care vede în acel briu de pietre enorme, zdrențuite ca după un cataclism, chipuri de oameni sau poame de zeități din vremuri imemorabile. Un pantheon care merită să facă parte din itinerariul oricărui călător prin Dobrogea.

În numărul viitor: Peștera liliecilor.

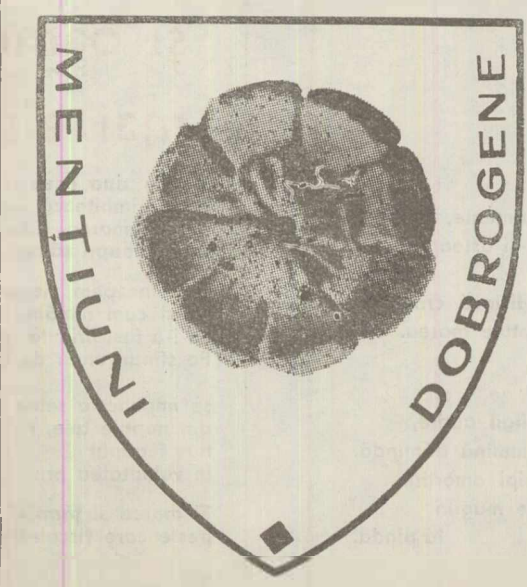
D. VISU

inscripții la statuia lui eminescu (III)

(Urmare din pag. 7)

tiuni importante pentru țara noastră, în ziua de 20 Martie a.c. — îmi permit să vă rog mult să remiteți conferința mea la sfîrșitul lui Aprilie, cînd mă voi întoarce în București, sau chiar mai tîrziu de această dată. Eu unul țin mult să vă stau la dispoziție. Dacă am întîrziat să vă răspund e că pînă eri am avut tot 39° și am fost prea slab ca să pot scrie. Cerându-vă iertare pentru neajunsul ce poate vi-l pricinuesc prin amânarea conferinței, primiți, vă rog, asigurarea sentimentelor mele cele mai distinse.

Ion Pillat

lună nouă la somova

O brătară de argint
îți las — amintire
în salcîmii tineri
de la Somova.

O brătară de argint —
de la mine,
în crengile salcîmilor mei
de la Somova —

Pentru tine, vreodată,

TRAIAN COȘOVEI

cînd vei trece pe aici
la drum de seară.

în urmă

Nu lua în seamă tăcerea,
tristețea-nșelătoare.

Iartă tristețea și tăcerea mea.

Privește-n urmă liliacul tinăr
și pomii tineri înflorind:
un fir de apă vie
am îndreptat spre fiecare —
pe fiecare l-am întors
cu fața spre fereastra ta.

CARMEN TUDORA

pămînt de cîntec

Nicăieri n-am simțit mai aproape
arborii neîntrerupți ai luminii
împovărați de spațiu, de secunde;
ei clatină, în ramuri mai ales,
înaltul chip al zorilor, pe unde
mersul devine aripă subțire
și înfloresc nisipuri

în cercuri mari, domoale,
iar ea, abrupta mare, crește
în muguri albi

Din rădăcini aleargă pină sus
mireasma ierbii, dulce, amețitoare,
eu recunosc în trunchiul spre
floare înclinat

clocotul viu al razei milenare,
orația unui străbun, deodată
făcînd să cînte lemnul, să înceapă
o viață nouă-n fructul lui, de vară.

Astfel răsare cel mai bun urmaș
din seve tari, din zboruri repetate
copac rotund, cu înălțimi de cîntec
în care generații de visuri

înfrunzesc
și pasărea pămîntului o auzim cum
bate.

sălbatec de ciulini,
cu-alai de toamne sterpe pe la
porți

visînd spre larg
fărîna
pescarilor-iloți
și parcă
fără vreme
inconjurat de zare.

Urcușul către tine,
spic adînc,
în vîrf,
cu începuturi de silabe,
tulpina lui, a grăului,
ușoară, este fluier
prin care viața curge
frenetic
și dă roade.

baladă pentru mama

Eu știu prea bine că veșmîntul ei alb
flutură tainic printre fire de iarbă
și de aceea tot căutînd, tot înflorînd,
degetele mele sînt de zăpadă,
semințe ale umbrei cu măduva caldă.

osul cel bătrîn devine tinăr
și respiră lacom golul parfumat
cu fișii de mentă din grădina lunii,
într-un timp al ierbii, viu și-ndepărtat

SANDA GHINEA

om

Tu, care nu mă întrebi cine sînt,
și-mi aduci flori, crescute în palmele
zilelor tale
să-mi spulberi singurătatea,
și cînd dorm,
mă veghezi de departe cu-o stea
care se clatină,
tu, care calci înaintea visului meu,
cu pas de nădejde,
să mă întîmpini în poarta luminii,

OM
care-mi ții sufletul treaz
între o creangă de măr văratec
și-un steag,
voevod
cu mai multe roade ca frunze,
mădular de pădure,
cu drumuri crestate în pisc,
cel care mă rănești
cu prea mari dăruiri,
deslușit cînd aproape te pierd
pe cerul albastru al ochilor tăi,
OM
cufundat în lanul
cîntărilor mele.

ninge peste dobrogea

Ninge peste Dobrogea-n neștire,
aripile pescărușilor să crească
mai albe,
ninge peste griu ca peste un mire,
ninge ca-n florile-dalbe.
Oameni-și fac sate din omături
calde
ninge-a bogății netrecătoare
pe unde spulberau nisipuri seci;
Ninge, peste Dobrogea, cu poame.
Mamele iau brazii din colinde
și-i sîdesc pe-alunecări de vînt,
și de dăruirea lor se prinde
muntele-ntre ape și pămînt.

FILE DE JURNAL. Un „colocviu al artelor” ca modalitate de comunicare între diferitele categorii de creatori își va găsi, desigur, formula perfectă după multe ediții; organizatorii — respectiv revista Tomis în colaborare cu Biblioteca municipală — au oferit deocamdată una din soluțiile posibile de alăturare într-un același spectacol a muzicii, poeziei, teatrului și plasticii. Oricum, reușita primei ediții și, cu atât mai mult, succesul deplin de care s-a bucurat ultima seară tomitană dedicată frumuseții, rezonanța fecundă și prelungită în rîndul unui numeros public ne fac să credem în utilitatea și necesitatea permanentizării acestei manifestări. Temeiurile care ne-au determinat, inițial, la o atare întreprindere — care să depășească proporțiile unei discuții de cenacul și să aibă în același timp profil de dialog și confesie artistică — au fost multiple.

A fost, în primul rînd, dorința noastră de mai directă apropiere de iubitorii de poezie și artă din Constanța, contribuind astfel — între o ediție și alta a festivalului Pontica — la încheierea unui climat spiritual autentic, în orizontul culturii autentice. Invitînd scriitori și artiști cunoscuți din Capitală și din alte centre de cultură ale țării, încercăm, pe de o parte să intrăm într-o relație firească și necesară cu vocile sigure ale literaturii și artei noastre actuale, pe de altă parte, să atragem și mai mult atenția și interesul asupra oamenilor și locurilor Dobrogei, de infinită poezie și grandoare. Dar, fără îndoială, fiecare dintre participanții la Colocviu va putea găsi, în chiar emoția și satisfacția participării la o manifestare de atare ținută și complexitate, multe alte semnificații.

Cea de a doua ediție a Colocviului artelor, din 11 februarie, a fost dedicată muzicii și poeziei. Bucurîndu-se de inspirata și nuanțată prezentare a poetului constănțean Ștefan Careja,

seara tomitană a debutat cu un pasionant dialog despre destinul cărții în contemporaneitate. Prof. univ. Romul Munteanu, directorul editurii Univers, a subliniat în cuvîntul său că, în comunicarea faptului de cultură, cartea rămîne — cu toată „invazia” mass-mediei — principala incititoare a raportului de gîndire interomenesc. Discuțiile ce au urmat au antrenat, timp de o oră și jumătate, un neașteptat de mare număr de participanți, la întrebările cărora au răspuns atît prof. univ. Romul Munteanu cît și poeții Nina Cassian și Romulus Vulpesu.

De altfel, în pagina 13, publicăm punctul de vedere al prof. univ. Romul Munteanu asupra relației cuvînt-imagi, azi. Recitalul de poezie cu care a continuat cea de a doua ediție a Colocviului artelor a înlesnit publicului cunoașterea ultimelor lucrări ale poezilor constănțeni Carmen Tudora și Octavian Georgescu. Un moment Eminescu era aproape ti-

COLOCVIU

resc să facă parte din programul unei serii închinată poeziei. Actorul Romel Stănciugel, de la Teatrul de dramă și comedie din Constanța, ne-a prilejuit astfel, printr-o interpretare sensibilă și personală, reîntîlnirea cu două dintre capodoperele eminesciene: „Scrisoarea a II-a” și „Scrisoarea a III-a”. Prima parte a Colocviilor și-a aflat punctul de vîrf în recitalul Ninei Cassian. Alegînd pentru această ediție a Colocviului artelor un ciclu de poezii marine, Nina Cassian nu a făcut numai un gest de reverență față de constănțeni, de alînt delicat al orgoliului nostru de statornici îndrăgostiți de mare. Pentru că Nina Cassian vede în mare chipul fenomenal, heraclitean al lumii; ochiul sacru al poetului izbutește aici, la întîlnirea cu nesfîrșitul apelor, sărbătorea mare a Privirii.

În partea a doua a serii, timp de o oră și jumătate, Tudor Gheorghe și

Romulus Vulpesu ne-au fermecat cu deosebire printr-un spectacol de muzică și poezie de mare frumusețe, oferit constănțenilor în premieră absolută pe țară. Este, de altfel, după cîte știm, prima dată cînd „menestrelul la curțile dorului” abandonează solitudinea recitalului pentru a experimenta formula spectacolului în doi. Încercarea ar fi putut părea riscantă, dar numai pentru cine nu cunoaște esența poeziei lui Romulus Vulpesu și mai ales acel aer trubaduresc, care umple cu o misterioasă vibrație spațiul poetic. Alături e numai o atitudine ce se decantează cu ușurință în mișcări lente sau voluptuoase de baladă. De aceea a și existat o atît de armonioasă unitate între toate momentele spectacolului. L-am regăsit pe Tudor Gheorghe, la fel de fascinant, de generos; cîntecele sale au o anume culoare dramatică el nu narează pur și simplu, ci aduce acel adînc fior evocator și uman în tot ce face. De aceea, poate, și senzația

AURORA CONȚESCU

tulburător anotimp

Total se modelează din nou, din argilă.
Toate cadranele se-ntorc la vîrsta primară.
Din candori în candori, viața curge febrilă,
domină culborea elementară.

Din profunzimi, pe sonore timpane,
muzica-nvață iniția ei frază.
Stele rănite adorm pe gorgane,
amfore sparte se innobilează.

Nu s-au născut sentimente, idee.
Știm doar că sînt și-și așteaptă
intrarea.
Dintr-un uscat se dislocă crîmpeie,
pe undeva încă bîntuie marea.

Noi mai dormim, efigii aurite,
spori agitați de-o lumină flămîndă.
Suflete mari, cu aripi amorțite,
scapă strigări peste muguri
la pîndă.

ION NEGUREANU

și oamenii mai ales

Sîntem ziua aceasta rotundă
ce-și trimbițează lumina în păsări
și lăcrămarea sinului crud al mării
sub pleoapa țărîmului

cînd începem mersul spre totdeauna
ca și cum nimănui pînă acum
nu i-a fost primită îmbrățișarea nașii
Pe sfîntul umăr de cer

se împlinește setea cuvîntului
din nopțile tale, Poete, —
fiu legănat
în voluptatea privirii de abur a pa-

Și marea și țărîmul
peste care viscolește lumină din bu-

Desen de FLORICA CORDESCU

urcușul

Urcușul către amiaza pămîntului
acesta, îl doream,
împresurat cîndva de vînt, ca de
uitare,
pierdut în somn

L ARTELOR

copleșitoare că , orice ar cînta devine, fără efort, baladă.
...Au fost ore de neuitat, ore de emoționantă întâlnire cu poezia, cu arta de aleasă expresie și ținută.

NINA CASSIAN :

PREȚUL CULTURII ESTE INESTIMABIL. „Marea este pentru mine un acid care îmi gravează în memorie cu o deosebită pregnanță tot ce se întîmplă în preajma ei. O stradă, o casă, o voce — dacă marea adie în jurul lor — se încarcă de culori, și rezonanțe, și semnificații. Marea nu e un decor ci o dimensiune psihică, filozofică, e o stihie căreia îi aparțin și pe care o invoc ca pe un element coordonator al existenței mele. Iar cînd lingă „mișcătoarele mării singurătăți“ pulsează arta, cînd malurile ei se încarcă de statui și poeme, atunci mă predau cu totul măreției ei totale. A statornici Colocvii de artă în orașul mării, Constanța, înseamnă un gest necesar, aproape firesc. Am avut cîntecul și bucuria de a participa la o asemenea întâlnire, de a cunoaște viul interes al publicului pentru complicatele și intensele peisaje ale poeziei, de a asculta — a cînta oară ? — sonorile eminesciene, și de a constata — pentru a cînta oară ? — inepuizabila, percutanta lor forță și actualitate estetică. Și l-am auzit din nou pe miraculosul bard numit Tudor Gheorghe. Și m-am aflat apoi printre adolescenții clasei a XII-a a Liceului nr. 4, într-un ceas al întrebărilor — și, în toate aceste împrejurări, am simțit că prețul culturii e

inestimabil, că foamea de adevăr și frumusețe nu acceptă limite. Mi s-a povestit că înainte cu cîteva zile, aș fi putut găsi o mare înghețată pînă la ăunga zării, cu valuri încremenite în propriul lor relief. Voi regreta întotdeauna această imagine pierdută. Dar, oricum, am văzut o mare de iarnă, verde-alburie, calmată de un aer tandru și, la țărm, slăuirile ovale, netezite de îndelungi și ritmice

rostogoliri. Cum a văzut-o Ovidiu în vechime ? Bunele gazde din Tomisul de azi invită arta în orașul lor, de amintiri și perspective, continuînd și inaugurînd o nobilă tradiție“.

ROMULUS VULPESCU :

„INIȚIATIVA REVISTEI TOMIS de a organiza periodic colocvii de artă mi se pare demnă de a fi salutată fără rezerve. Felul în care s-a desfășurat această din urmă ediție a relevat înainte de toate existența, la Constanța, a unui public generos, care știe să vină cu înțelegere și căldură în întîmpinarea scriitorului. O sală respirînd simultan sub orizontul misterios al emoției și așteptînd febril cuvîntul tău... Ce poate fi mai mulțumitor pentru scriitor decît a găsi exact lungimea de undă, acel punct de ideală incidență cu gustul și exigența publicului ?

M-am bucurat să mă număr printre invitații la această a doua ediție a colocviilor tomitane și să pot oferi conștanțenilor acest spectacol la care țin, în premieră. Tudor Gheorghe este nu numai un extraordinar cunoscător de balade, dar și un statornic iubitor de poezie, un partener minunat pentru un spectacol în doi. Ar fi însă greu să adun aici toate gîndurile și bucuriile pe care acest interludiu conștanțean mi le-a prilejuit“.

CARMEN TUDORA :

„POETUL TÎNAR vede în fiecare nouă întîlnire cu publicul mai mult decît o fericită întîmplare. Pentru el — și mai ales atunci cînd n-a oferit, oricît de sumar, într-un volum, cîteva puncte de referință asupra universului său poetic (magmatic încă) — lectura în fața oamenilor are valoarea unei confruntări. Îi este teamă de tăcerea sălii, o clipă, două, trei, pînă cînd se cufundă

în ea ca într-o dimineată cu soare, și aproape că uită geometria gesturilor, cuprins de bucuria că este ascultat, văzut, atins de priviri, proiectat dintr-odată în imaginea unificatoare a zilei în creștere. Descoperă astfel plăcerea dialogului, a ieșirii în plină lumină ; cuvintele curg în versuri știute, dar parcă altele acum, vocea i se modulează nefiresc, are chiar, la un moment dat, panica despărțirii de voce, ea continuînd, mecanic, să recite în timp ce un al mîilea simț stă la pîndă, treaz, atent la cele mai nedesluite mișcări și reacții ale ascultătorilor. El este singur acolo, pe scenă, și nu are, pentru apropiere, decît pulberea sonoră a cuvintelor. Se va produce oare incursiunea dorită în emoția oamenilor ? Chiar și după ce aplauzele încheie rotund momentul lui de singurătate publică, incertitudinea rămîne. Ca o formă pură a duratei sentimentului de descoperire a sufletului în fața celorlalți“.

OCTAVIAN GEORGESCU :

„TE AFLI CU FAȚA SPRE PUBLIC în orice moment, în momentul desigur unic al creației, al acelei singurătăți sonore, plină de ecourile vîrnelor, anilor, de bătaia aripilor unor senzații și emoții acute, de avalanșa unor imagini care te impresooară ca un cor mut. Un public nevăzut este în jurul tău, pe care-l întuiești dincolo de cuvintele ce le așterni, ca pe un destin al acestor cuvinte. Apoi vine momentul cînd versurile se adună în volum și cartea este pipăită de ochi nenumărați, de mîini necunoscute. Un public este în jurul tău, în fața vitrinelor, în librărie, în întrebările care vin dintr-o parte într-alta, în exclamații, în gesturi, mereu altele, aglomerîndu-se, în biblioteci, pe stradă, un public care te întîmpină și te însoțește, care te cheamă, care îți răspunde. Există însă un moment de o tensiune emotivă specială, în care cel ce creează, cel care citește ori recită se întîlnește nu numai cu acel aer de corespondențe și mutații, de vase comunicante de la o inimă la o multitudine de inimi, ci și cu acei „neîndurați ochi de gheață“ semnalizînd parcă, în acel aer al unei săli de spectacol. Este întîlnirea „pe viu“ cu publicul, cu o sală înfășată, în care profilurile, chiar și cele cunoscute, se multiplică într-un numitor comun, așa cum valurile fac marea. Emoția pe care o trăiește poetul în fața unui asemenea public este similară cu aceea cu care întîmpină marea“.

1. Nina Cassian : „Marea nu e un decor“...
2. Ștefan Careja, de data aceasta în postură de prezentator.
3. Romul Munteanu : „Cred în permanența cărții !“.
4. Tudor Gheorghe, un menestrel la porțile mării.
5. Romulus Vulpesco, sub luminile rampei.
6. Carmen Tudora : „Lectura în fața oamenilor are valoarea unei confruntări.“
7. Romei Stănciugel recitînd din Eminescu.
8. Aspect din sală.
9. Octavian Georgescu : „.... întîlnirea „pe viu“ cu publicul...“

Foto : VIRGINIA CIOROBEA

NICOLAE MOTOC

spațiul poetului

O margine înaltă de Țară s-a ridicat la o identitate fabuloasă — fiorduri repezi de calcar, cu ape sulfuroase, peninsule subțiri și galbene, trecute parcă prin foc, plutind în ceață — în prelungirea ecourilor lirei lui Orpheus, acel thrac sublim pe care încă imnurile homerice îl numeau Primul Poet.

Prin puterea sunetului, am vrut să spun, cel mai vechi dintre poeți — abia sosit din Colhida, unde însoțise cu lira izbînda lui Iason — a fost și cel care i-a desprins pămîntului cel mai vechi, al Dobrogei, dintr-o zare somnolentă, a începutului, contururile de legendă.

S-a consfințit astfel, prin capriciul unui poet (vestea a făcut fără grabă drumul dus și întors între doi pereți albaștri : cel de sticlă al Mării și cel de piatră al Hercinicilor) un țărm unde legea și hazardul porneau să-și sărbătorească unitatea, unde visul, fapta și durata începeau să se împletească în fericita și implacabila horă a libertății și constrîngerii geologice.

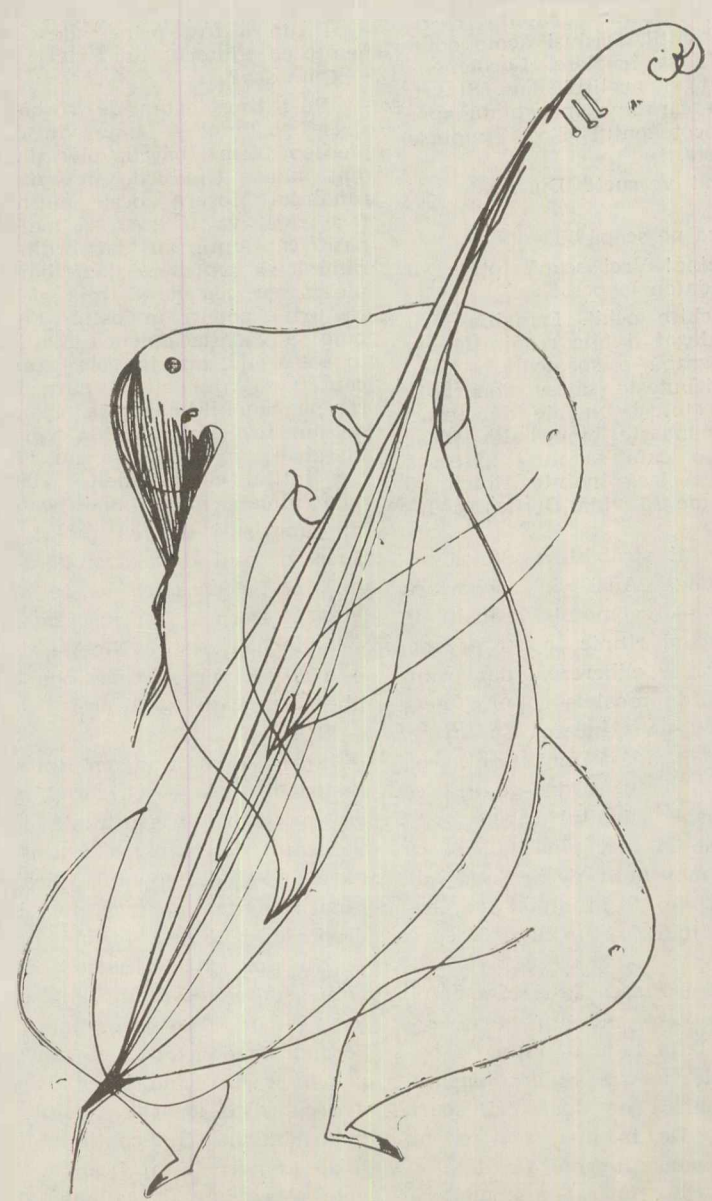
O umbră din povestea acestui țărm cu un profil voluntar și fantastic, pe „pînza vremii“, nu a început prin a se reverbera din și pentru ciopîrtirea fratelui Medeei, de la care locul și-a căpatat numele, cît prin și pentru plecarea aparentă a poetului, firească și inevitabilă, precum aceea a oricărui zeu după ce și-a săvîrșit Lucrarea.

Aparentă, întrucît cristalele roșii de nisip, pietrele albe, mișunînd de cicatrice de scoici au păstrat undeva în structura lor intimă tiparele acelor sunete în care poetul a ținut să ne lase închis spiritul său la plecare. O tensiune latentă, un instinct al primenirii și al bucuriei profetesc pe urmele lui valurile în orizontul statornic și totuși atît de nestatornic, al Mării.

Un elan virtual, o ciudată dispoziție de „a alerga pentru a alerga“ — iată, pe urmele lui, vraja de neînțeles a întîlnirii sau a reîntîlnirii țărmului cu Marea. Și, cauză sau consecință, „nu putem alerga decît după ceea ce începe din nou“. Și cine știe mai bine ca poetul să înceapă din nou ? Adică să retrăiască beția începutului ? Poate numai Marea, cu „reluarea identică a undelor“ ei care „înspiră sufletului ostenit să prevadă neînvinsul lor ritm, noțiunea abstractă a Eternei întoarceri“.

Precum în neodihna și neteama de risipă a valurilor s-a întîmplat eterna întoarcere a poetului : golfurile getice, melancolic străjuite de sulii, au urmărit — privire puternică și fascinantă, dincolo „de spuma necunoscută a timpului feciorelnic“ — deasupra Mării, ca într-un spectacol mut, mereu reluat, în care se îndepărta pentru a se apropia, pînza uriașă din piei de taur a corăbiei Argos.

Întoarcerea lui se petrecea totodată și într-un plan mai ascuns, mai puțin previzibil, de vreme ce valurile străluceau de sunete — vin sfînt și galben, solar — de vreme ce poezii sosiți după el în Dobrogea au izbutit să-i restituie sau să-i adauge o nouă dimensiune lirică. Ei, care ne-au uimit cu „Marea talazurilor încremenite sub ger“ sau ne-au vrăjit cu „mișcătoarea mînilor singurătate“, au fost fericiti că au ajuns să respire într-un Spațiu incredibil de pur, ridicat aici la o margine înaltă de Țară, sub cerul mirat, desprins parcă din ochiul albastru al lui Orpheus...

Desen de FLORICA CORDESCU

și cupa de lut inecată în vinul
cu miros de piine și sare,

Și soarele care umblă desculț printre
oameni
și Oamenii, mai ales Ei, tot noi sintem.

și cimpia și pruncii zidind răsăritul
m-așteaptă...
O, cum vin din ecoul semințelor
limpezi
eu — pelerin în inima patriei...

cu frunțile odihnindu-se-n orizonturi
pe aici nu se trece, străinule,
decît ziua — să vezi
cum își trimit copacii fructele-n
soare

VALERIU VELIMAN

intrarea în cetate

între mine și pămînt
este umbra cerului de primăvară
între mine și mine este vuietul ploii
deschideți, am spus
deschideți porțile să intru
cîntînd
pacea boabelor de griu,
m-așteaptă marea —

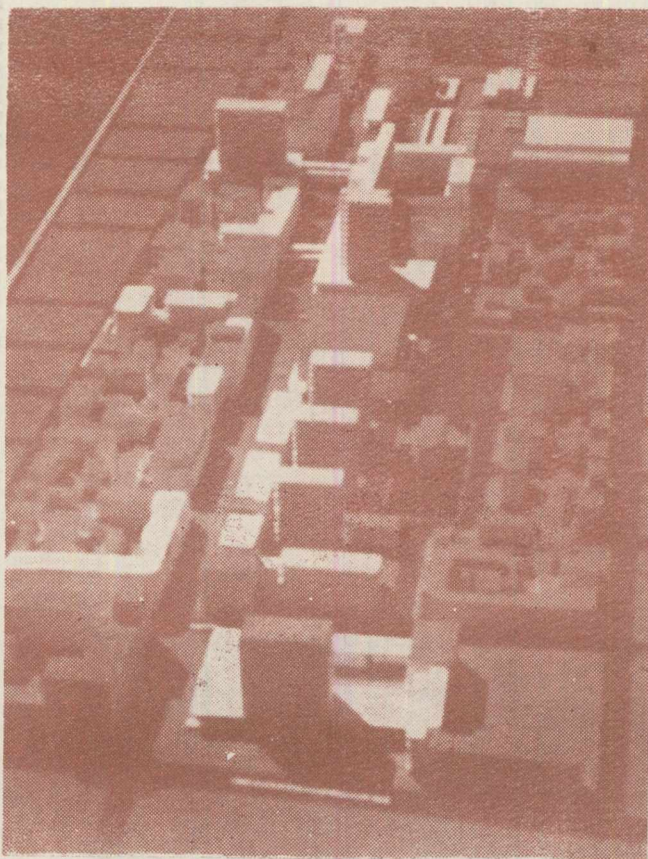
pe aici

Pe aici nu se trece
decît sărutînd mormintul
domnului Ștefan și sabia
domnului Mihai și teiul
poetului Eminescu
decît sărutînd griul
— icoana verde a mătăniilor
noastre de primăvară
pe aici nu se trece
decît privindu-ne copii

patria

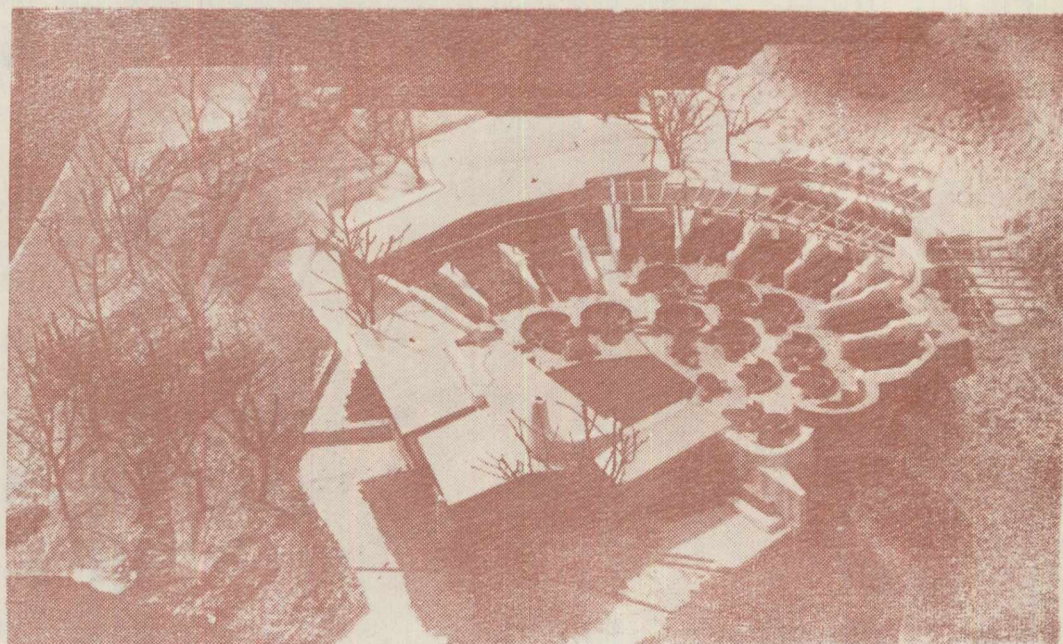
Pasăre să fie patria
și gîndurile noastre aripi
livadă să fie și sufletele noastre
— limpezimea unor mari întinderi
păzite de soare
ochi de pasăre
ce niciodată nu moare...
Cimpie să fie patria
și gîndurile noastre griu
și iubirile noastre apă de riu...
Inimă să fie patria
și gîndurile noastre singele ei
și pasăre, cimpie, inimă
împreună să fie patria.

PERLE ALE LITORALULUI ROMANESC

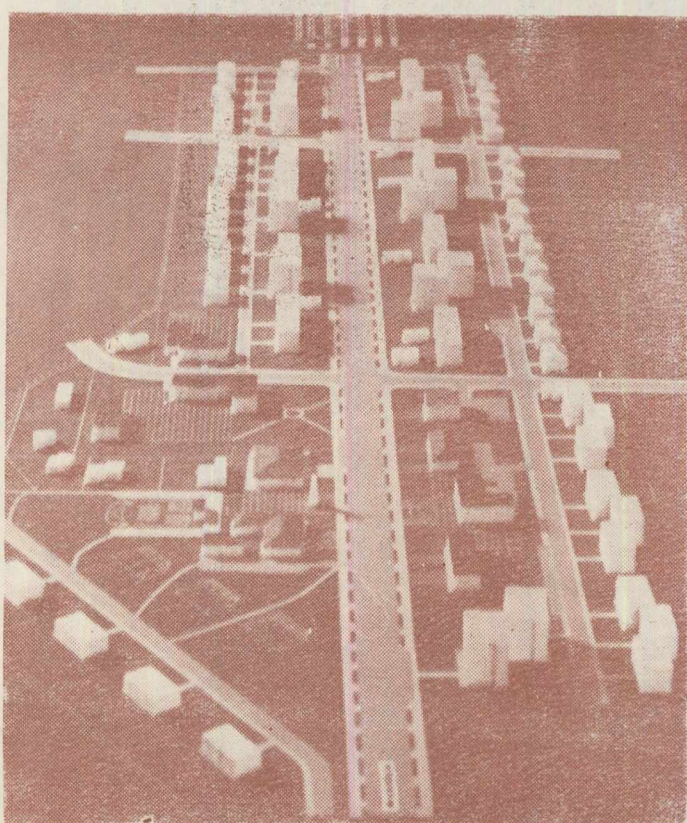

1

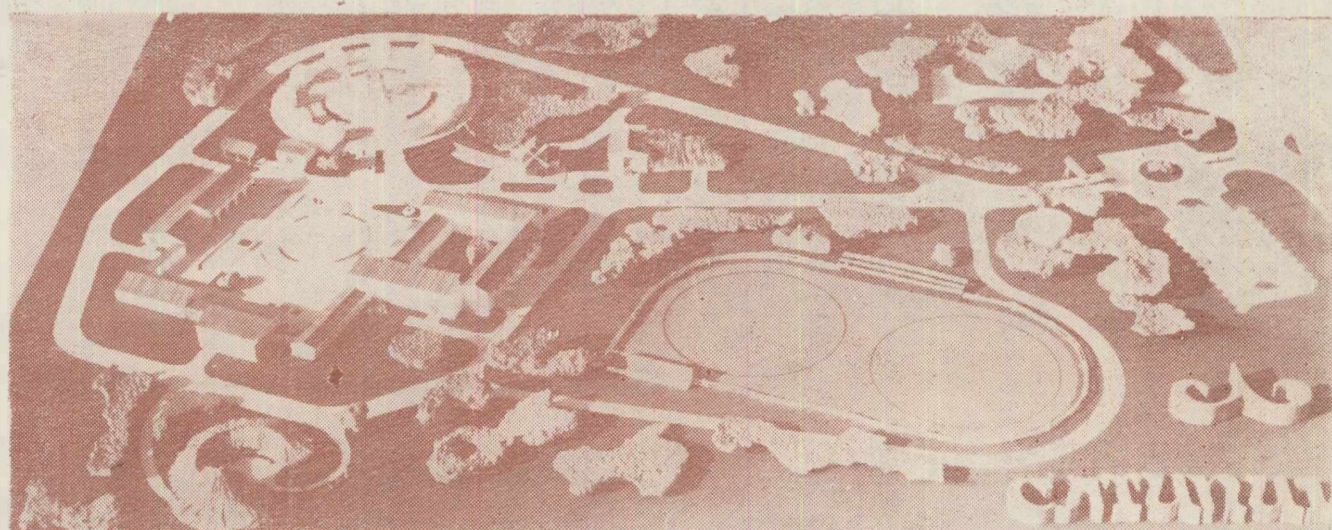
1. Blocuri de locuințe pe str. Ștefan cel Mare, în Constanța.
2. Macheta centrului civic „23 August”.
3. Piscină acoperită în Mamaia.
4. Restaurantul „La fântina dintre plopi” — Mangalia.
5. Restaurantul „Cătu-nul” — Mangalia.
6. Hotel sanatorial în Mangalia.

4

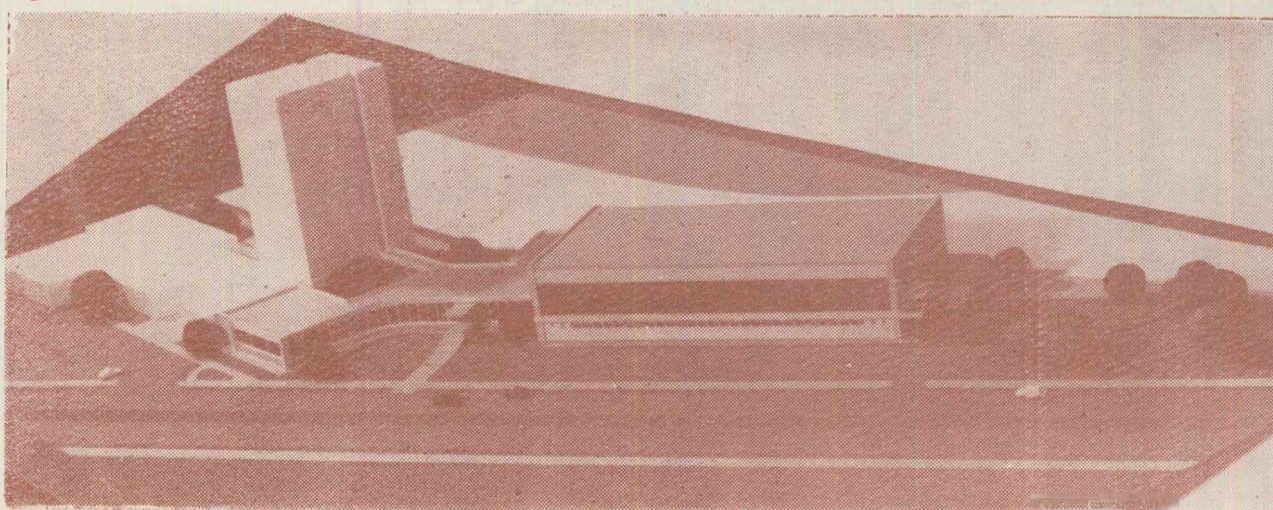
2

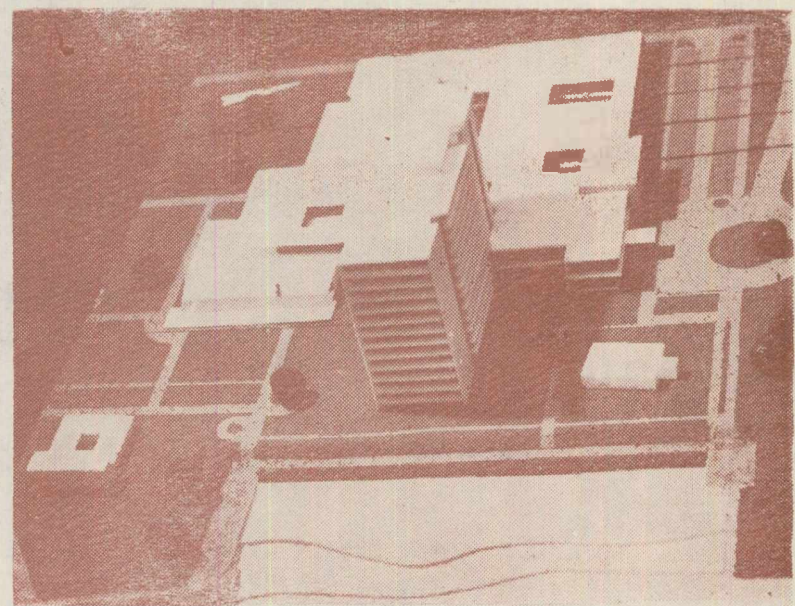
5

Proiectant :
INSTITUTUL JUDEȚEAN DE
PROIECTARE CONSTANȚA

6

3

FABRICA DE CELULOZĂ ȘI HÎRTIE PALAS - CONSTANȚA produce și livrează

● HÎRTIE ȘI CARTOANE METALIZATE, argintii și colorate, negrofate și grofate, cu impermeabilități la vapori de apă, grăsimi, aer, arome ;

● HÎRTIE ȘI CARTOANE CERATE, impermeabile la vapori de apă, grăsimi, termosudabile ;

● HÎRTII ACOPERITE CU EMULSII DE POLIMERI, termosudabile cu proprietăți de barieră la mirosuri, esențe, vapori de apă, grăsimi ;

● HÎRTII ACOPERITE CU POLIETILENĂ, de asemenea, termosudabile, cu impermeabilitate foarte bună la apă, vapori de apă, gaze ;

● HÎRTII ORNAMENTALE, tipărite cu modele presate în relief, eventual acoperite cu polietilenă ;

SORTIMENTELE OFERITE SE LIVREAZĂ ÎN 4—6 CULORI, NETIPĂRITE, ÎN BOBINE CU DIMENSIUNI 50—1.000 m SAU ÎN FORMATE PLANE.

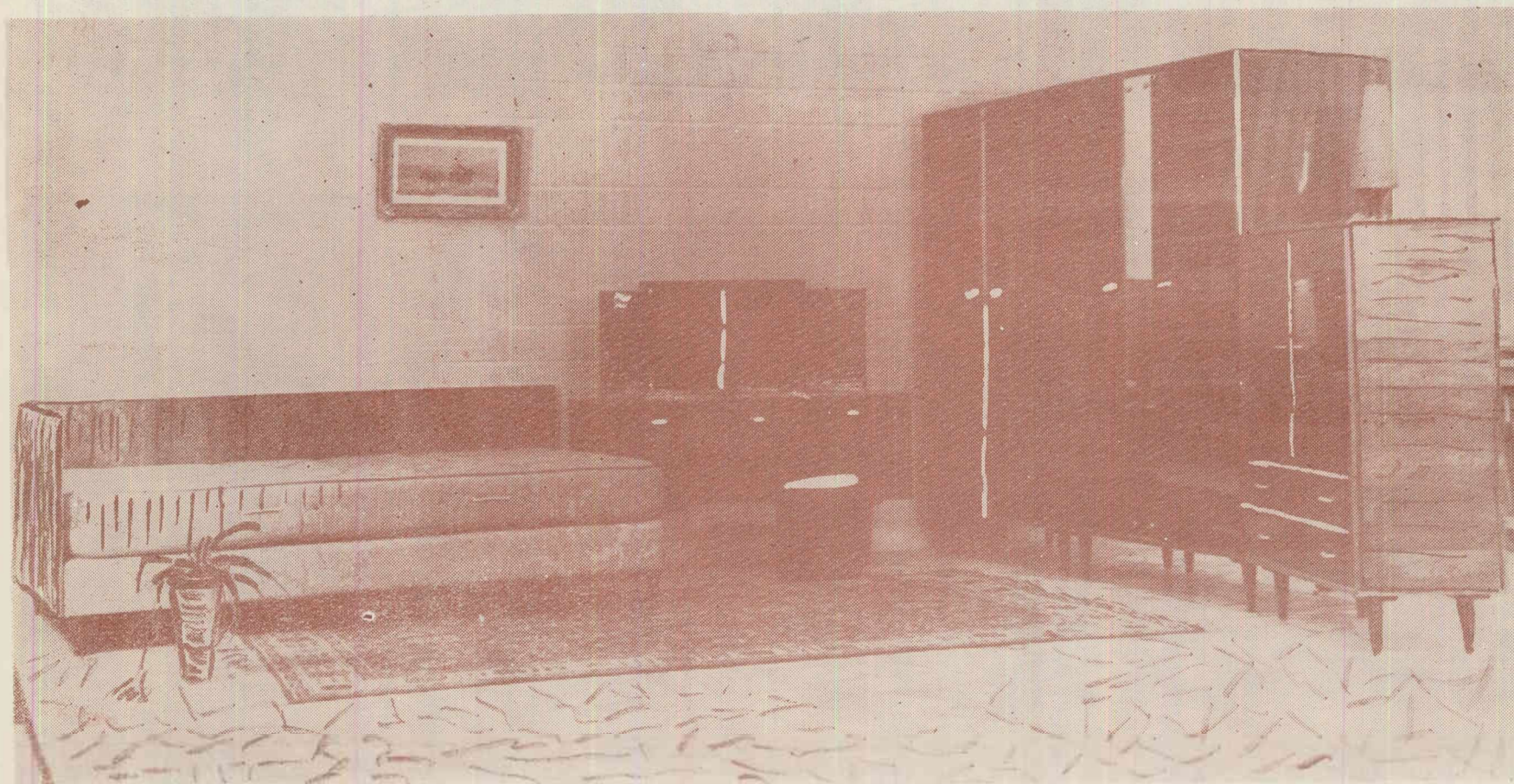
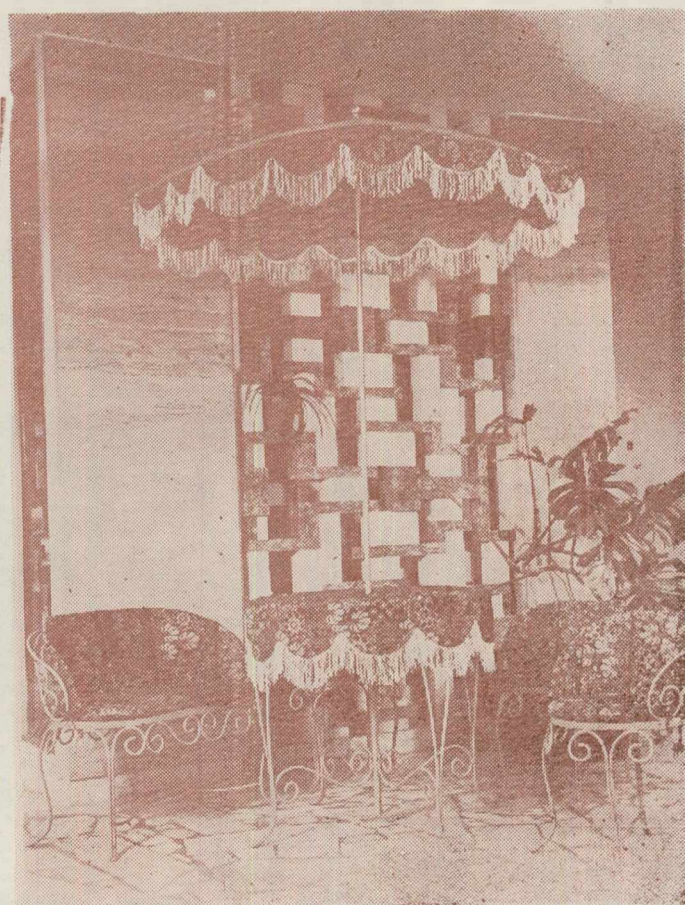
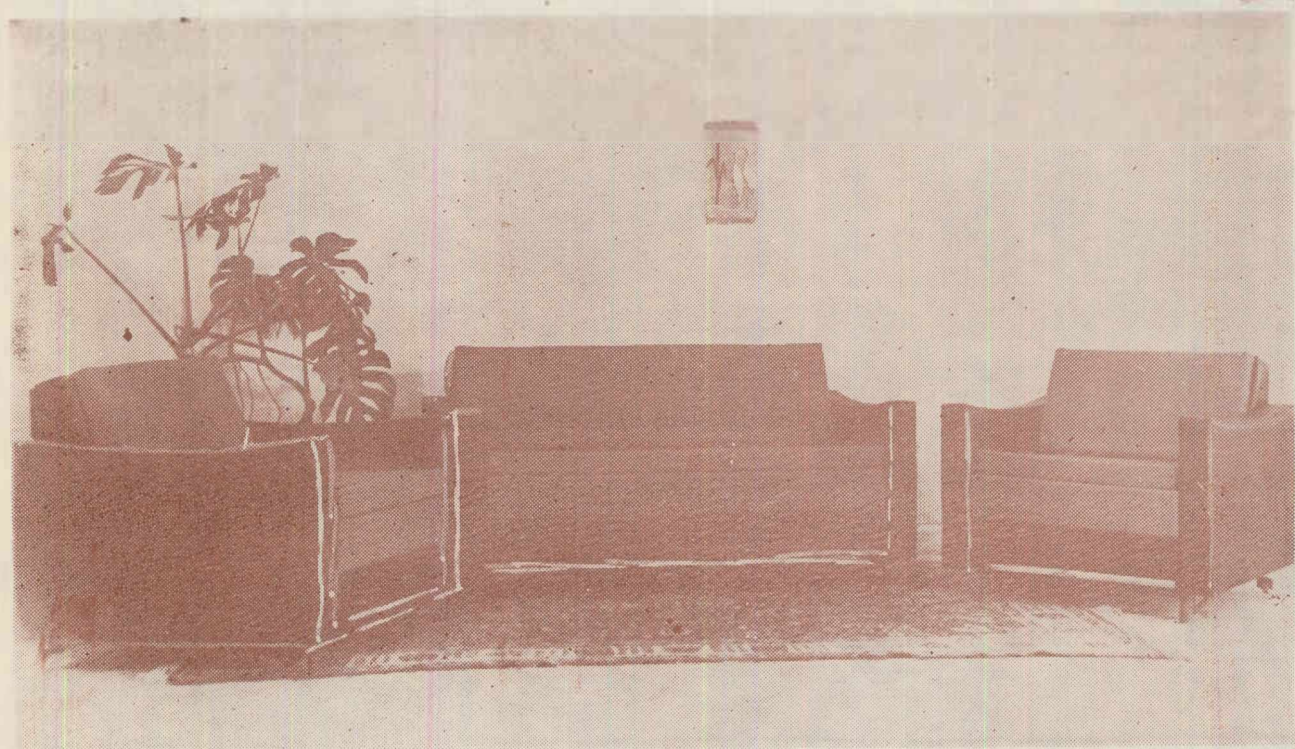
C. E. I. L. CONSTANȚA

pune în vânzare prin unitățile comerciale specializate

GARNITURĂ HOL «TOMIS»

GARNITURĂ TERASĂ «MONA»

DORMITOR «PELICAN» cu divan de colț

**INTREPRINDEREA
APĂ
CANAL
CONSTANȚA**

EXECUTĂ :

- lucrări de branșamente apă și racordări canal în orașul Constanța, pe litoral, la Medgidia, Cernavodă și Hirșova, cu materialul întreprinderii sau al clienților, cu plata în numerar sau în rate.
- Verificarea instalațiilor de apă în vederea înlăturării eventualei risipe, pentru asigurarea unui consum normal.

Cererile pot fi adresate, prin secțiile respective, către I.A.C. CONSTANȚA.

**O RECLAMĂ
EFICIENTĂ
PRIN REVISTA
TOMIS**

nota zero la purtare

Virgil Stoenescu nu este un stilist ; el pare preocupat mai cu seamă de dinamica acțiunii, de dimensionarea cit mai vibrantă a momentului, punctindu-și piesa cu mici oaze lirice.

Regizorul Gheorghe Jora a mers drept la țintă, nesubestimind coloratura lirică, accentele confesive ori tonurile grave, acuzatoare, dar topindu-le pe toate, cu extremă abilitate, în matca unei comedii plăcute. Ni se propune acceptarea unei duble convenții prin formula de teatru în teatru. Și poate că jocul ar fi trenat dacă rememorarea acelui timp revolut al adolescenței ar fi excelat doar prin nostalgie și lirism. Maturi, elevii de altădată re-fac intîmplările trecute lucid, căutînd în ele acel început de cristalizare a conștiinței lor politice și civice. Tocmai acest sens a intenționat Gh. Jora să-l pună în lumină, ilustrîndu-l prin crescendo-ul afişelor din fundal. E locul aici să apreciem inventivitatea scenografei Elena Forțu care, întîind gîndul regizorului, a creat o inspirată alternare de planuri, servind totodată perfect și ideea de joc prin aparența de uzură dată obiectelor, cromatica lor țipătoare multiplicînd atmosfera de inedit.

Jocul actorilor : neomogen. Era și firesc din moment ce alături de actori de multă vreme aflați în teatrul constănțean, au fost distribuții cițiva debutanți. Dar, dacă în alte cazuri neomogenitatea ar fi dăunat, afectînd armonia spectacolului, iată că „Nota zero la purtare“ a căpătat

la teatrul „lucia sturdza bulandra“

o profesiune de credință

Premiera teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“ cu „O scrisoare pierdută“ nu credem că poate fi discutată nici în primul, nici în ultimul rînd, doar în sensul de performanță (coincidența premierei cu data exactă a sărbătoririi a 120 de ani de la nașterea lui Caragiale, creațiile actoricești, apoi, unele cu totul remarcabile și care, în pararel cu cele realizate de actorii Naționalului bucureștean, într-un spectacol cizelat în timp pînă la minuție, au reușit, să impună și să se impună). Înainte de orice, spunem noi, această nouă montare a „Scrisorii pierdute“ reprezintă, poate, profesiunea de credință a unuia dintre cei mai buni regizori ai noștri. Liviu Ciulei, acest mare animator al vieții noastre teatrale, sub a cărui influență tot mai covârșitoare începe a sta scena românească, azi. Este un spectacol care ne permite, mai mult decît oricare altul realizat de Ciulei, o înțelegere mai adîncă a gîndirii sale teatrale, o dimensionare (poate nu întrîu totul exactă) a ideilor și concepției sale despre teatru (neunite încă într-un strict cod teoretic). Liviu Ciulei nu merge, se pare, pe urmele unui Gordon Craig de pildă — care, eliminînd pe autor, pictor, scenograf, muzician și chiar pe actor, decreta ca supremă doar acțiunea regizorului —, ci tînde spre o viziune integralistă a teatrului, fără a neglija însă regia ca artă conștientă de semnificația ei și cu orgoliul, în același timp, al actorului, responsabil de fiecare nouă confruntare cu publicul. Ciulei pare a fi plecat în montarea „Scrisorii pierdute“ de la ideea platoniciană cum că orice operă de artă este unitară, bună și adevărată, cuprinzînd totodată în muzica sa inefabilă înțelesuri infinite, care nu se pot epuiza niciodată, oricît s-ar exercita asupra-le actul re-interpretativ. De astfel, în interviurile acordate cu generozitate înaintea premierei, el însuși a făcut precizarea cum că vede, în această comedie, opera caragialescă cea mai completă, mai desăvîrșită, modelul riv-

prin această infuzie de prospețime a jocului tinerilor absolvenți, aflați la primele lor roluri mai importante, îmbinată cu rafinamentu și tehnica celor mai în vîrstă, o savoare deosebită. Mircea Crețu, unul din absolvenții de care vorbeam, ne-a atras în mod aparte atenția prin siguranța cu care a evoluat, claritatea jocului și degajarea în scenă. Poate prea romantic uneori, dar niciodată crispat, acest tînr ne dă speranța unei evoluții rapide și a unor viitoare afirmări de fermă valoare artistică. Încă o dată Petre Lupu își etalează registrul comic de bună calitate, ușurința de a construi din date sumare un rol complex. Și un alt tînr absolutent, Andy Ștefănescu, ne face să privim cu încredere evoluția sa viitoare pe scena constănțeană. Aurora Simionică a dat și de această dată dovada unor bune calități interpretative, într-un rol care, dacă nu a fost prea generos în nuanțe, i-a oferit cel puțin posibilitatea punerii în valoare a sensibilității și știutei sale seriozității artistice. Interesant — Longin Mărtou, inegal — Iancu Lucian, fără stridențe, chiar plin de căldură în unele scene — Romeo Stănciugel. Chiar dacă a șarjaț din cînd în cînd inutil, Emil Birlădeanu a plăcut prin accaparticulară disponibilitate de a colora original un personaj ca Vucea, a cărui pondere în economia piesei este esențială.

ELLA FLORESCU

nit de opera perfectă. Să înțelegem oare că Ciulei este un spirit clasic prin excelență care se simte în largul său mai ales la punctul de incidență cu opera de sigură rezonanță clasică ? Ciulei este un clasic, da, dar el înțelege noțiunea, se pare, ca o stare a echilibrului suprem, inalterabil, a totalei armonii între diferitele compartimente ale spectacolului, și, ca atare, nu se mulțumește să le cunoască doar intuitiv, ci printr-o practică de durată ca regizor, actor, și scenograf deopotrivă. Preferința sa merge, cînd este vorba de repertoriu, spre textul incitator de dezbateri și nuanțare, situat sub un clar orizont social. El urmărește ceea ce Camil Petrescu numea eticizarea practicii artistice, în sensul transformării practicii scenice într-una morală, morala atitudinii, care purifică totul, cu condiția devoțiunii față de valoarea autentică. În această ordine, activitatea regizorului este una de coordonare, dar în același timp și de creație, de personalizare, în virtutea unor temeiuri funcționale, care dictează fuziunea textului cu spontaneitatea actorului. Nu-i mai puțin adevărat că, exagerată, această rigoare poate duce la virtuozitate sterilă (și acest risc există într-ucitva). Modalitatea de abordare integrală a teatrului este înțeleasă de Ciulei nu în sensul poncificării gestului, sau în acela al identificării textului cu spectacolul. Recunoscînd exogenia teatrului, el caută totodată să distrugă canoanele corenței, introducînd creator ideea (și însușindu-și-o) de distanțare brechtiană. Distanțîndu-se, și operînd prin antiteză, Ciulei întregeste rolul prin accente parodice, critice și chiar retorice, pledînd astfel pentru un teatru al schimbărilor dialectice interioare, un teatru viu și dinamic. Căutînd vitalitatea unei piese în situațiile sale fundamentale, Ciulei caută acea energie militantă a piesei, optînd astfel pentru o cit mai precisă intenționalitate.

C. KEHIAIAN

Orice text scris rezultă, după cum se știe, dintr-o dispunere lineară de semne. Selectarea semnelor dintr-un anumit repertoriu fix permite o anumită suită a așezării lor. incit statistica dinamicii acestora, realizată pe cale vizuală, să ne poată ajuta să luăm act de cuvinte purtătoare de sensuri care, situate într-un context, permit transmiterea unui anumit mesaj.

Fluxul de semne care duce la identificarea cuvîntului sau a propoziției are, după cum observă Max Bense, o structură liniară, **unidimensională**. Esteticianul german ne atrage de asemenea atenția asupra faptului că un text scris poate fi considerat ca atare numai cînd respectă principiul **rîndurilor**, deci al linearității. Distribuite pe această cale, semnele se polarizează după un cod specific al limbii, fiind capabile să comunice informații de natură foarte diferită, stratul lor fonic asociat cu cel semantic putînd să realizeze o informație specifică, ce este de ordin estetic. Se știe doar că dîn momentul în care scriitura a devenit o cale fundamentală de comunicare a unor mesaje, verbale cu mai multe sensuri, literatura ca limbaj vizualizat a revoluționat societatea prin influența imensă pe care o are asupra conștiinței unui mare public de cititori. În felul acesta, literatura care putea fi doar ascultată în epocile îndepărtate, s-a conservat prin manuscrise și cărți, care sînt de fapt niște obiecte cu o conștiință în stare latentă, capabile să fie insufletește numai cînd o altă conștiință se apleacă asupra lor.

Cartea structurată în rînduri decupate în cuvinte a devenit astfel un mijloc fundamental de comunicare, indiferent de faptul dacă informațiile pe care le transmite sînt de ordin științific, istoric sau estetic. Dar raportat la alte coduri de limbaj și semne, textul scris cu o anumită intenționalitate estetică pare să fi avut întotdeauna anumite minusuri ce au trebuit să fie suplinite prin alte semnale și semne de comunicare. Dacă discursul literar din proză sau poezie nu a trebuit să fie multă vreme susținut prin alte mijloace decît **textul scris**, enunțul dialogului din teatru ca și arta oratorică au impus necesitatea de a recurge și la alte forme de limbaj pentru ca infor-

CUVINT ȘI IMAGINE

mațiile multiple pe care le transmit să poată căpăta plenitudinea dorită. Teatru a fost cea dintîi artă care, ca text scris, reprezintă doar o parte semnificativă a spectacolului, dar ca spectacol impune interferențe cu alte arte care țin de domeniul **limbajului nonverbal**. Pe această cale, cuvîntul începe să devină insuficient pentru transmiterea integrală a mesajului operei, fapt care impune alianța cu imaginea, transmisă prin limbajul gestual, mimică, sunet, culoare.

Evoluția **artelor nonverbale** a scos pe parcursul timpului în relief o anumită concurență a cuvîntului rostit sau scris, realizată prin **imagini** și **sunet**. Civilizația cărții pare să fie însă în ultima vreme amenințată, după opinia unor cercetători, de civilizația **imaginii** și a **sunetului**. Unii din apologetii acestora din urmă încearcă să propage chiar neîncrederea în **cuvînt**, ceea ce ni se pare a fi o imensă eroare. Apariția fotografiei, revoluția pe care o produce filmul în artă, seducția radioului și a televiziunii, semnificația pe care o capătă așiful și reclama vizuală nonverbală în epoca modernă, reducerea valorii elementelor de referință în anumite enunțuri verbale, destinate să voaleze realitatea nu să o facă mai transparentă, i-au determinat pe unii filozofi și sociologi ai culturii ca și pe unii gramatologi să accepte ideea de **criză a limbajului** și, prin urmare, de scădere a ponderii influenței textului scris asupra oamenilor.

Valoarea textului scris, și deci a culturii vizualizate pe această cale, a avut o semnificație imensă în antichitate. Intr-o lucrare de futurologie, cum este **Guerre et Paix dans le village planétaire** (1970), Marshall McLuhan și Quentin Fiore demonstrează că o anumită prăpastie care s-a produs între cultura greacă și cea romană a rezultat

ROMUL MUNTEANU

din utilizarea masivă a papirusului de către romani, ceea ce a însemnat un moment important de intensificare a culturii vizuale înainte de Gutenberg. Semnificația „**imaginii gravate**“, demonstrează aceiași autori, nu diminuează importanța „**imaginii acustice**“. Societățile tribale reprezintă prin excelență o lume în care imaginea vizuală și acustică joacă un rol fundamental în determinarea unor comportamente și transmiterea de informații. Frantz Fanon precizează, de pildă, că în anul 1956, cînd Algeria a cumpărat un post central de emisiune radio, difuzarea ideilor revoluționare în rîndurile populației a căpătat cu totul altă audiență decît mai înainte.

Concurența aceasta permanentă a cuvîntului scris de imaginea acustică sau de alte imagini vizuale nu a rămas fără consecințe asupra fenomenului literar. Dacă influența filmului în roman s-a soldat printr-o altă structurare a enunțurilor narative, prin obținerea unui similtaneism care nu poate evita de fapt informația succesivă, în teatru, după cum se știe, au fost integrate placate, benzi de magnetofon, proiecții de film, destinate să vizualizeze și să completeze textul rostit prin informații estetice sau parastetice de natură diversă.

Poezia reprezintă de asemenea un domeniu semnificativ, afectat și el, într-o manieră sau alta, de seducția imaginii vizuale plastice sau acustice. Apollinaire, în **Calligramele** sale, a recurs la o altă dispunere grafică a versului linear tradițional, care poate fi citit, prin distribuția sa inedită de cuvinte, în mai multe feluri. Futuriștii și suprarrealiștii, obsedați și ei de concurența civilizației imaginii dinamice, transformă unele procedee grafice inedite în adevărate clișee de limbaj, textul devenind un adevărat montaj de cuvinte, destinat să transmită informații estetice, și pe alte căi decît cele oferite de rîndurile obișnuite ale versului. Poetica **spațialismului**, la care au aderat unii dintre exponenții **poeziei concrete** din epoca noastră, pleacă și ea de la premise de acest gen. Programele literare elaborate de Pierre Garnier și Max Bense sînt de natură să scoată în relief imaginea limbajului ca obiect, compus din cuvinte, silabe, litere, culori, desene etc. Textul linear este în cele mai multe cazuri anulat, imaginile ducînd la un **suprertext** care poate fi un cerc, un patrat, o stea, o dispunere grafică triunghiulară sau verticală, incit și lectura nu mai poate urma cursul tradițional al suitei lineare de cuvinte. Dar, după cum se știe, experiențele spațialiştilor care vor să renunțe la caracterul **unidimensional** al textului, ca și acelea ale autorilor de **poezie concretă**, ce reduc importanța limbajului verbal, transformînd enunțul poetic într-un colaj, au eșuat devenind doar niște stranii experimente paraliterare, cunoscute și în vechile civilizații tribale. Pierre Francastel, în cartea **Figura și locul**, preciza următoarele : „**Capcana cuvintelor pe care buzele noastre le rostesc unul după altul constă în aceea că ne silește să imaginăm prin opoziție unitatea și simultaneitatea gîndirii ; capcana imaginilor care ni se înfățișează fixe în decursul timpurilor constă în aceea că ne solicită să ne rememorăm percepții, cunoștințe și utopii care nu se acordă decît parțial între ele. Iată de ce mecanismele limbii și cele ale figurării sînt ireductibile între ele**“.

ROMUL MUNTEANU

(Continuare în pag. 14)

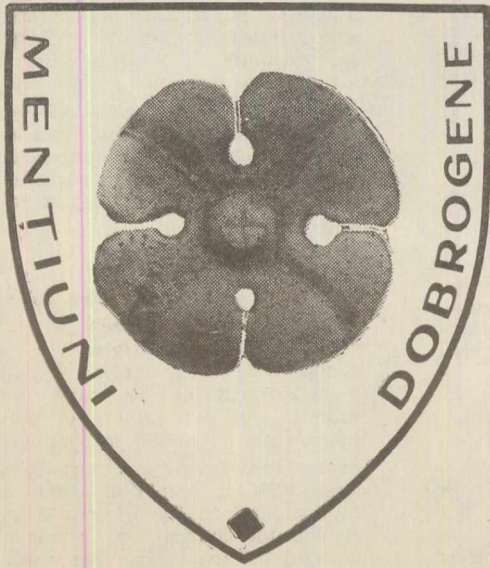
Desen de FLORICA CORDESCU

FLORICA CORDESCU

locul terenului construit, cînd are ideea să recupereze efectul frust pentru stilul civilizat. Mărturisesc. întotdeauna am fost mai atentă, în desenul Florică Cordescu, la această partitură secundă, în care se dezvoltă tema misterului personalității. Dincolo de imagine, dar supusă ei, se desfășoară o arie largă de reverberații.

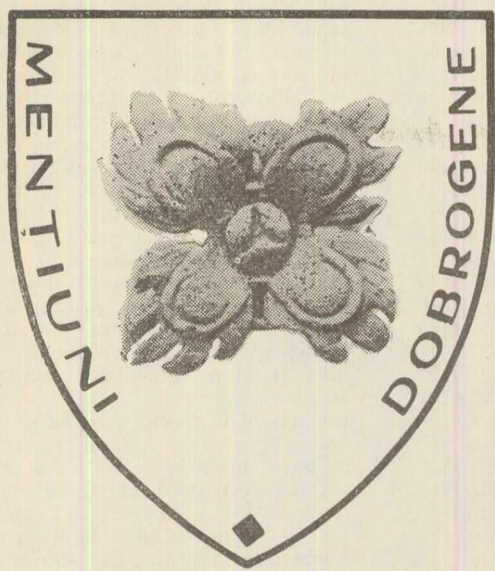
Această artă poetică a văzului are drept model cultural stampa japoneză, lecția ei de simplitate și sugestie. Florica Cordescu substituie legislatura zen a difuziei cosmice, printr-un comandament rațional al participării lirice la destinul lumii. Opera lăsată de ea mărturisește exercițiul puterii de sugestie, exercițiul sinestezic în alb-negru, exercițiul retoricii persuasive prin care să proiecteze și să crească adevărul ei în conștiința spectatorului. Sub încrucișarea de apeluri care mobilizează sensibilitatea, se naște un climat al comuniunii. Rosturile estetice, morale, civice se exaltă reciproc, într-o unitate postulată voluntar și care pare certitudinea consubstanțială a firii ei — de artist pe care generozitatea îl ferește de criză, ca un talisman. Desenul ei difuzează înțelesul acestei condiții umane.

ANCA ARGHIR

(Urmare din pag. 3)

astfel kalokagatic se manifestă nu numai în discursul declarativ al iconogramei, ci în tot sistemul imaginii. În configurația ei de aspect caligrafic, forma înglobează, adesea prin conflict, unități micro-structurale cu încărcătură de violență, de duritate, de asprime. Alcătuirea figurativă e activată psihic de acești agenți ai autoproiecției care instituie un discurs critic interior al imaginii. Dacă, în stratul formelor, recunoaștem iconografia curentă a socialului reflectat, în stratul scriiturii detectăm tipul expresionist al comunicării. Exploziile liniei sînt însă articulate în ansamblul formal, factorul aleatoriu e fructificat lucid : artista noastră ar fi putut spune, ca Hartung, că nu agreează cuvîntul „capriciu“. Între funcția simbolică a formei și dicteul energetic al liniaturii, ea creează o continuitate logică, o interferență structurală, o metodică solidaritate întru mesaj. Momentele de gestualitate pură (dar uneori gestualitatea își improvizează o identitate iconică, vrea să însemne cearcăn sub priviri tragice, plete de plantă sau de femeie, siluetă stenografiată pe golul alb al unui orizont) sînt rebeliuni ale semnului, pe care disciplina formei le acceptă așa cum arhitectura crucei arboreale crescute în mij-

DE CE AM ALES TOPALU?

Am fost întrebat deseori de ce am donat cele 228 de lucrări de pictură, sculptură și grafică — adunate de-a lungul a patruzeci de ani de febrilă activitate de colecționar — tocmai Consiliului popular al comunei Topalu. De ce am ales tocmai Topalu pentru împlinirea visului meu de a deschide și permanentiza un muzeu sătesc de artă în Dobrogea? De ce, dată fiind izolarea Topalului, lateralitatea sa față de căile cele mai la îndemână? Am întârziat până acum cu răspunsul nu pentru că așa fi avut nevoie de cine știe ce argumente greu de confecționat, ci pentru că, pur și simplu, mi-a lipsit răgazul necesar așternerii acestor gânduri pe hirtie. Am ales Topalu nu numai din rațiuni... sentimentale — deși s-ar putea ca gestul meu să fie etichetat și astfel — ci pentru că el reprezintă obârșia neamului meu. Stră-străbunii mei s-au născut la Topalu, ei fiind continuatori ai locuitorilor stabiliți aici în cine știe ce veac îndepărtat, veniți din sudul Moldovei. În orice caz satul a fost, de când se știe, românesc. Părinții mei, Dinu și Seasta Vintilă, s-au numărat printre animatorii culturali ai comunei, de numele lor fiind legată construirea primei școli primare din sat, înființarea bibliotecii, a căminului cultural, a primei cooperative sătești etc. Prin sezătorile și serile de teatru pe care le organizau, ei au reușit să deschidă și să întrețină gustul pentru frumos al topălenilor. Donind colecția mea Topalului am dorit să continui și să întregesc opera lor de ridicare a comunei,

să contribuie și eu la consolidarea unei tradiții culturale aici, pe acest meleag dobrogean, altădată însemnat de analfabetism și mizerie. Topalu este de altfel, astăzi, o comună fruntașă în care marile prefaceri revoluționare ale acestor ani de putere populară și-au spus din plin cuvântul. Muzeul de artă (cu sediul în casa părinților mei, al căror nume îl și poartă muzeul), a polarizat interesul unui foarte mare număr de turiști români și străini, dornici să-și bucure ochii și sufletul cu frumusețile picturii unor mari artiști români. Din 1930, când am început să colecționez, opțiunea mea s-a îndreptat spre acele lucrări în care era oglindit peisajul dobrogean, marea cu nesfârșitul ei mister, de la Șirato, Ștefan Dimitrescu, Tonitza, Ștefan Popescu, Sabin Popp până la Ghiță, Bunescu, Ciucurencu și la mai tinerii Ion Bîfan, Virgil Almășanu, C. Crăciun, C. Piliuță ș.a. Spațiul expoziției s-a lărgit cu încă o sală de mari proporții și se va extinde, în perspectiva îmbogățirii cu lucrări de artă contemporană. Muzeul are 13 pinze semnate de Pallady, 15 de Petrașcu, 19 de N. Dărăscu, 10 de C. Ressu, adunate de mine în timp...

În iarna anilor 1970 și 1971 o mare parte din patrimoniul artistic al muzeului s-a constituit în expoziția „Selecțiuni din colecția muzeului Dinu și Seasta Vintilă” și a figurat pe simeza Ateneului, la București, apoi în muzeele din Brăila, Galați și Bacău, intrînd astfel în circuitul național al valorilor...

Dr. GHEORGHE VINTILA

LUMINA DOBROGEI

Perioada de după descoperirea „Dobrogei sărace” de către Iser, Tonitza, Ștefan Dimitrescu, Steriadi și Camil Ressu, dublați de mai tinerii Take Papatriandafil, Constantinescu Ali-Baba și atîția alții, ca N. Dărăscu de pildă, jluțește în istoria artei dintre cele două războaie la o schimbare de sensuri valorificatoare. În arta românească, dacă peisajul dobrogean mai întîi a intrat doar în subsidiar — ca fundal al omului, al grupurilor umane care, ele și nu privelește, erau investite cu prețul de protagoniști ai picturii —, el a triumfat totuși pînă în cele din urmă, impunîndu-se ca o realitate de sine stătătoare, autonomă. O anumită dulceață a peisajului dobrogean s-a strecurat în „Mangaliile” lui Tonitza, Ștefan Dimitrescu și Francisc Șirato, ca și în multe din viziunile peisagistice ale lui Dărăscu, Mütznier, Rodica Maniu, R. Iosif, Mihaela Eleutheriade, inspirate de solul și cerul dobrogean; țărîmul și apa reflectîndu-l sau opunîndu-i-se, își dispută unui cer egal de intens, albastrul și argintul, ce perpetuează un regn al fluidelor luminoase chiar și în sec-toarele în care, justificat figurativ, apare numai solidul : țărîna, stîncă ori nisipul.

La asta mă gîndeam nu de mult, captivat de strania lumină ce împregnează formele văzutele tuturor și nevăzutele, într-un tablou de curînd expus la Salonul de pictură și sculptură al municipiului București, la Dalles, în decembrie-ianuarie. E vorba de un tablou cu subiect sud-dobrogean, opera pictorului Paul Mirakovici. Artistul trăiește izolat în reclusiunea atelierului său-locuință, după o viață fructuos închinată peregrinărilor artistice, nemaifiîndu-i îngăduite ieșirile în peisaj. Totuși, pictează peisaje. E impresionant cît de total s-au putut

identifica unui pictori cu anume privelește. Cazul simbozei dintre Aix și Cézanne — spre sfîrșitul vieții captat de Estagues — nu este nerepetabil. La Picasso toate peisajele seamănă cu satele Cataluniei sale dragi, cu Horta de Ebro, cea descoperită în 1909, care i-a dat meșterului cheia unui tip de peisaj, tot numai cristale, solide și luminescente în același timp. Pentru unii artiști români dintre cele două războaie, lumina lumii se rezumă la lumina Dobrogei. Un Lucian Grigorescu, născut pe solul acestei provincii, n-a umblat s-o caute prin lume peste tot, la Cassis în Franța ca și la Dubrovnik, în Iugoslavia, pe coasta mediteraneană ori adriatică, dobrogeanul recomparîndu-și psiho-fiziologia de-acasă și regăsîndu-se în universul său fratern ? Dar mai impresionante sînt cazurile de adopțiune. Pe Paul Mirakovici, Dobrogea l-a adoptat sufletește, și el se simte și astăzi, oricît n-o mai poate îmbrățișa cu ochii, fiul ei. Ah, alba profilare pe cer a dealurilor de cretă, scadente contrastant de niște escarpări ale pantelor, ca niște ulcere de umbră în lucirea argilelor silicioase și cu mică, ce-ți iau ochii ! Și smălțarea spațiului acestuia uscat și salin, cu verdele unor frunzișuri arse de vară, cu roșul de foc al salvarilor, rifurilor și feregălelor de sub turbane și fesuri... și pasul măgărușilor, domol, pe drumul prăfos, plin de pietre... Am înțeles, mișcat, că septuagenarul imobilizat între patru pereți își cîntă sieși, de unul singur, la anii vîrstei amintirilor, o melodie care a devenit cîntecul sufletului său: aria luminii dobrogene ce l-a jăgănat la tinerețea lui, păstrată îndelung, ca o comoară, de care numai nefiînța l-ar putea despărți... Și ciți, ca el !

ION FRUNZETTI

O nouă montare a „antigonei“

Teatrul Mic impune prin recenta premieră a „Antigonei” cîteva creații remarcabile și certitudinea unor solide sedimentări de comuniune (și comunicare) colectivă. Se pot găsi, fără îndoială, destule fisuri acestui spectacol ; ar fi de rea credință însă numai inventarierea (critică !) a carențelor și aruncarea, în coada unei cronici, „spre consolare”, a unor aprecieri echivoce. Spectacolul acesta are înainte de toate meritul de a nu fi doar o pioasă re-lectură a textului sofoclian, ci o fină și delicată punere în lumină a permanențelor sale, a poeziei sale infinite.

S-a spus că lipsește fiorul tragic ; în parte e adevărat, dar se poate contesta oare că această atît de telurică suferință a Antigonei — (în interpretarea Leopoldinei Bălănuță) — omenescul ei cald și tulburător sînt străine spiritului piesei ? Ceea ce lipsește, cu adevărat, este grandoearea și sentimentul cosmic. Văd însă în această mișcare interioară de desacralizare, în această absență a patosului exterior tragic o subtilă înțelegere de către echipă și de către regizorul Ion Cojar în primul rînd a lungimii de undă pe care vibrează sensibilitatea contemporană la tragedia antică. Spectatorul de azi nu se mai poate emoționa doar la anecdotică piesei ; pînă la un punct înfruntarea Moirei îi poate apărea chiar de o dulce

naivitate, — dar cînd Antigona va suferi omeneste și va lupta împotriva profanării celui mai elementar spirit de dreptate, el, spectatorul, va ieși din pasivitate și va recepta poezia nu ca esență pură ci ca expresie a totalei sublimări umane. În această anticipare a viitorului, în această activă chemare la acțiune, ce se emană din sacrificiul Antigonei, el își va recunoaște aspirațiile, se va recunoaște. Așa cum a evoluat, corul capătă semnificații noi, — ce existau în stare de latență în materia piesei — el nu mai este doar un personaj-colectiv care comentează evenimentul ci — și contrastul alb-negru ne ajută să descoperim mai ușor acest înțeles — însăși conștiința eroului în continuă frămîntare, care nu dă pur și simplu o replică, ci poartă un dialog continuu cu eroul, participă la acțiune și, uneori, dictează chiar cursul acțiunii prin stimulare justifiară.

Leopoldina Bălănuță a fost o Antigona monumentală în fragilitatea-i feminină, fulger alb, ca un strigăt prea multă vreme oprit. N-a avut în acest sens sprijinul de calitate al Monicăi Ghiuță, care a creat o Iseamnă puțin cam frivolă. Două alte compoziții sînt demne de remarcat : Ionescu-Gion și Constantin Cedrescu. Un Creon dramatic și un Tirezias vizionar, orb ca destinul, au fost coloanele necesare desfășurării tragice, susținînd, prin profunzimea pătrunderii sensurilor piesei, prin amplexarea angajării poetice, recitalul Leopoldinei Bălănuță.

S. P.

De curînd, o descoperire întîmplătoare din zona Mangaliei a scos la iveală un splendid vas de bronz, produs al artei toreutice grecești. Numit „hydrie” de vechii locuitori ai Atticei, acest vas voluminos, prevăzut cu trei minere, încă din epoca homerică, era folosit de femei, care îl purtau în echilibru pe cap, pentru a aduce apă de la fîntînă. Îl întîlnim în unele din cele mai frumoase mituri, legende și produse artistice ale antichității. Cînd zeița Atena dorea să-l întîlnească pe Odysseus în postura unei tinere fete, își alegea ca pretext mersul la fîntînă cu un astfel de vas. La început, aceste vase pentru transportul și păstrarea apei erau lucrate de meșterii olari care, de cele mai multe ori, le decorau cu scene mitologice sau cu crîmpeie din viața de toate zilele. Curînd, hydria s-a impus ca un recipient foarte util, materialele din care era confecționată au devenit tot mai diverse și mai nobile, vasul căpătînd și alte întrebunătăiri. Cele mai frumoase exemplare au început să fie întrebunătate pentru păstrarea rămășițelor pămîntesti ale unor mari comandanți de oști și personalități de seamă ale lumii antice, care-și găseau astfel, și după moarte, cînstirea. Legenda spune că, în hydria de piatră aflată în templul lui Apollo din Cumae, ar fi ascunsă cenușa Sybillei. La fel a fost cînstit și Demostene, iar în Imperiul roman, ca urne funerare pentru vițeii comandanți de oști erau folosite hydriile din alabastru, marmură și bronz aurit. Pentru ca fiecare să-și poată lua rămas bun de la eroul îndrăgit, hydriile erau purtate solemn de la un oraș la altul și numai după aceea erau închise în construcții funerare special amenajate.

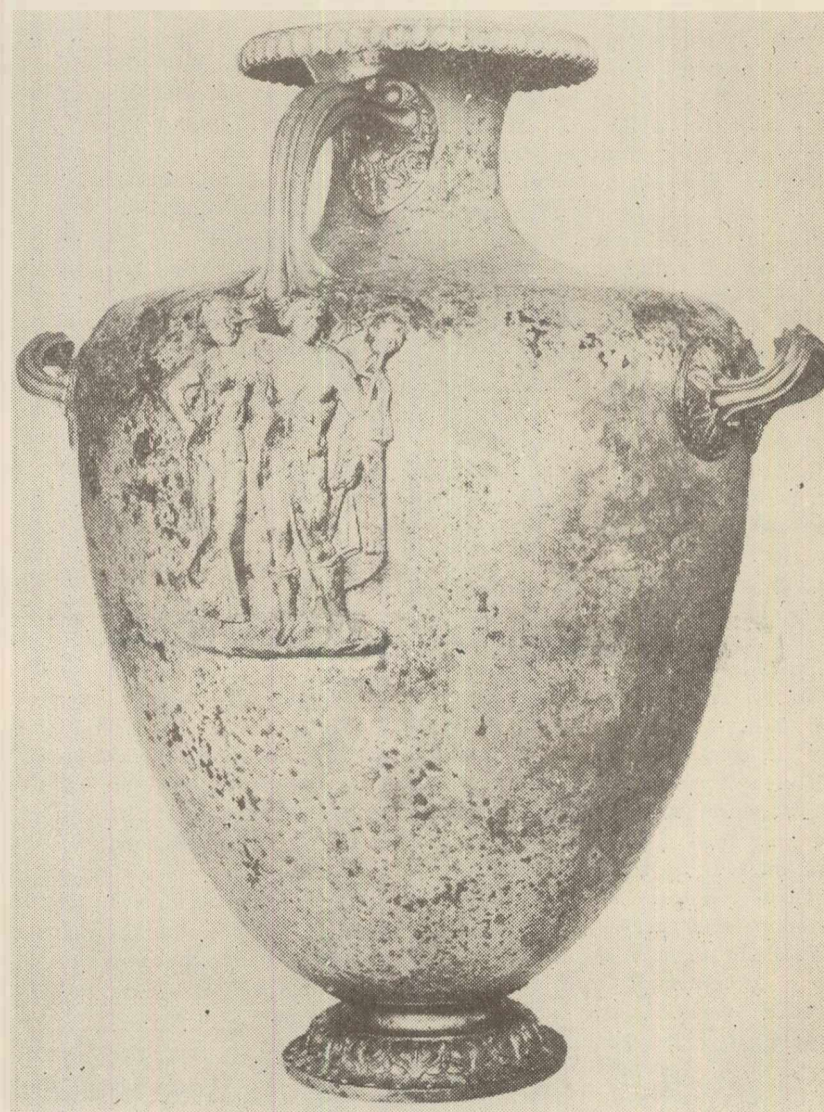
O astfel de construcție funerară a fost descoperită și la Mangalia, cu ocazia unor lucrări de nivelare a terenului, la bariera spre Albești. Anunțați de locuitorul Ungureanu Ion, cercetătorii Muzeului de arheologie din Constanța au efectuat un sondaj de salvare în zona descoperirii. A fost dezvelită cu acest prilej o construcție funerară de o factură cu totul deosebită, formată dintr-un bloc paralelipipedic de calcar, abia fasonat la exterior, cu lungimea muchiilor de 0,55 — 0,60 m și înălțimea de 0,42 m. În acest bloc fusese îngrijit scobit o adîncitură de formă ovoidală, în care intra perfect corpul vasului de bronz. De marginile blocului era prins cu crampoane de fier un capac tot de calcar, în așa fel încît frumoasa urnă de bronz se afla sigilată în interior.

În urma afectării mormintului de către bulldozer, vasul fusese deranjat din cutia de piatră. De aceea, în pămîntul din imediata sa vecinătate, s-au găsit împrăștiate fragmentele unei diademe funerare, de a cărei ramă de plumb erau inițial prînse, cu sîrmuțe de bronz, mai multe medalioane și perle. Medalioanele de ceramică cu diametrul de abia 2 cm au imprimat pe una din fețe chipul Meduzei, acoperit cu foiță de aur. Aceste mici discuri erau încadrate de buchete de perle aurite, rotunde și alungite. Coroana funerară, împrăștiată în urma oxidării sîrmuțelor de bronz, fusese așezată, conform tradiției, în jurul umerilor vasului de bronz, fiind destinată ca podoabă celui defunct. Un mic vas de lut ars, cu corpul de formă ovoidală și gîtul înalt, numit „unguentariu”, întreaga inventarului caracteristic, destinația sa de urnă funerară. Kalpida, lucrată cu o deosebită măiestrie artistică, este bine proporționată, avînd o înălțime de

0,52 m și un diametru de 0,345

O DESCOPERIRE ARHEOLOGICĂ :

hydria sau kalpida de la mangalia

● Un produs al artei toreutice grecești

m. Liniei elegante a profilului i se adaugă bogata ornamentație a vasului. Buza este decorată cu un șir de perle și un șirag de ove terminale, în care au fost încastate mici plăcuțe de argint. Picioarul vasului prezintă un motiv vegetal format din două rînduri de flori stilizate, despărțite de un șir de frunze de lotus. Pistilul acestor flori este înlocuit cu plăcuțe de argint alungite. Cele două minere orizontale sînt lucrate cu caneluri terminate în lobi și fixate fiecare pe două atase plate, sub formă de discuri, împodobite cu frunze și flori de lotus. Minerul vertical, de dimensiuni mai mari, este decorat cu același fel de caneluri, terminate la cele două capete cu un frumos ornament de floare și frunze de acant stilizate.

Sub acest miner apare lucrată în relief o scenă cu personajele mitologice Dionysos — Ariadna. Relieful, realizat cu acuratețe și cu mult simț artistic, redă personajele într-o înunță degajată și grațioasă. Zeul, în partea stîngă a grupului, este îmbrăcat cu nebrida — mantia îi este aruncată pe umeri și înfășurată pe mina stîngă iar în picioare poartă cizmulițe. Are capul ușor inclinat spre umărul stîng și privește spre tyrsul înalt, împodobit cu panglici. Cu mina dreaptă cuprinde umerii Ariadnei, care privește în aceeași direcție, cu mina stîngă pe sold. Poartă un hymation lesbic care-i acoperă picioarele desculțe iar pe deasupra un chiton strîns în talie cu o cîngătoare. Întregul relief fusese aurit.

Execuția tehnică a acestor vase de bronz cerea o mare măiestrie din partea meșterilor artei toreutice. Nu numai minerele, picioarul și scenele figurate solicitau talentul meșterului, ci și executarea corpului hydriei care era lucrat din una sau mai multe table de bronz. Doar o mină exercată și o lungă experiență puteau modela un corp bombat, de o subțirime egală, în așa fel încît să rămînă suficient material pentru modelarea gîtului îngust și a gurii vasului. Cu execuția unei astfel de opere toreutice se putea mîndri chiar un artist de rangul meșterului spartan Tellestas, creatorul unei statuii a lui Zeus, înaltă de 18 picioare, a cărei semnătură apare pe corpul unei astfel de hydrii.

Prin studiu minuțios s-a ajuns la concluzia că hydria sau kalpida — singura de acest fel descoperită pe litoralul dobrogean — a fost produsă de un atelier attic sau corintian în a doua jumătate a secolului IV î.e.n. — începutul secolului III î.e.n.

O problemă interesantă este și aceea a drumului parcurs de această operă toreutică din lumea greacă pînă aici. Deoarece în aria vechilor colonii grecești de pe litoralul Mării Negre se cunoșc, începînd cu secolul V î.e.n., cîteva kalpide de acest gen, presupunem că ele își datorează prezența unui curent comercial care lega marile ateliere toreutice din Grecia cu cele mai îndepărtate colonii din nord.

ELENA ZAVATIN-COMAN

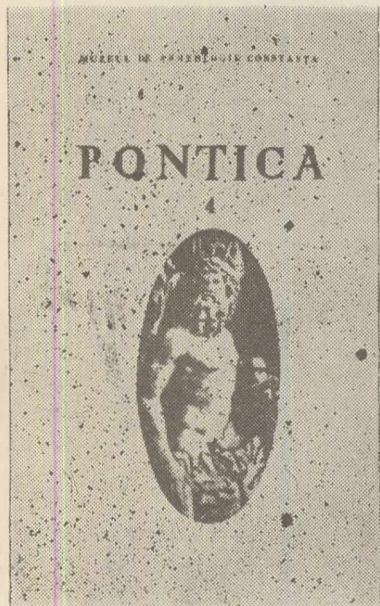
PEUCE

Apariția unor cărți de factură monografică, tinzând a sintetiza roadele unor cercetări de anvergură, întreprinse cu migală și pe o aprecieabilă întindere de vreme, este primită întotdeauna cu interes, utilitatea acestui gen de lucrări nemaiavind nevoie să fie dovedită, mai cu seamă într-o epocă cum este a noastră, caracterizată în planul culturii printr-o adevărată avalanșă informațională, fenomen paralel cu un tot mai vădit efort de sinteză. În contextul culturii dobrogene, cu implicații adinci, interesind desigur fenomenul spiritual românesc în ansamblul său, editarea culegerilor ocazionale „Peuce” sub egida Muzeului „Delta Dunării” din Tulcea, constituie un eveniment de o însemnătate particulară. Cele două tomuri, de apreciable dimensiuni (volumul I — „Studii și comunicări de științe naturii” și volumul II — „Studii și comunicări de istorie”), reușesc aproape optzeci de articole privind cu precădere problematica Dobrogei de nord — zonă al cărei nucleu este Tulcea, precum și delta, cu numeroase referințe la partea de sud a provinciei noastre. Publicul larg are astfel la îndemână o oglindă fidelă a preocupărilor și rezultatelor activității științifice depuse de către specialiștii în problemele zonei amintite — și, judecând după seriozitatea, minuția, amploarea acestor studii, această activitate se vădește a fi susținută în spiritul unei marcate probității. „Peuce” se străduiește să realizeze o prezentare cât mai largă a zonei dobrogene de nord, însumând atît articole datorate unui puternic nucleu de cercetători tulceni cît și unor oameni ce aparțin altor centre dar care sînt legați, uneori printr-o preocupare de decenii, de aria multiplelor investigații științifice privind județul Tulcea. Nu vom intra, desigur, în cele ce urmează, în analiza unuia sau altuia dintre articolele din volume — în virtutea numărului și diversității acestora. Asupra acestei diversități însă vom stărui, pentru motivul că tocmai ea este indiciul tendinței de cuprindere cît mai largă, mai temeinică a posibilelor direcții de studiu oferite de materia istorică și geografică a spațiului în chestiune. Așadar, în volumul I unele studii de geologie și geografie fizică se ocupă de: „Delta Dunării —

geneză și evoluție” (prof. Petre Coteț), „Caracteristici morfogenetice și hidrologice ale lacurilor din Delta Dunării” (dr. Petre Cristescu), „Particularități ale regimului precipitațiilor atmosferice din Delta Dunării” (lector Elena Dumitrescu) etc.; cercetările de biologie și medicină veterinară sînt ilustrate prin articole ca: „Studiul fitoplanctonului dunărean” (Lucian Gavrilă și Cecilia Gavrilă), „Considerațiuni ecologice și zoogeografice asupra faunei de ortoptere din Delta Dunării” (B. Kis), „Modificarea biocenozelor acvatice ca urmare a populației cu pești fitofagi în amenajările piscicole din Delta Dunării” (Rodica Teodorescu Leonte), „Observații epizootologice și de laborator asupra intoxicației cu Xanthium italicum...” (dr. G. Tudor, biolog E. Anton și medic veterinar M. Lupa). În volumul II, articolele se referă atît la istoria veche a pămînturilor Dunării de jos (C. Preda și G. Simion: „Tezaurul de monede romane imperiale descoperit la Isaccea și atacul gotic din vremea lui Gallienus”; Petre Diaconu: „Despre localizarea Onglos-ului”; dr. doc. C. C. Giurescu: „Localizarea Vicinei și importanța acestui port pentru spațiul carpato-dunărean”; dr. doc. Ion Barnea: „Dobrogea în secolele VII—X”, etc.) cît și la perioada contemporană (lect. univ. I. Ardeleanu: „Din activitatea organizației regionale P.C.R. Dobrogea — 1934—1944”; dr. Gh. I. Ioniță: „Acțiuni patriotice desfășurate în Delta Dunării în anii 1941—1944 împotriva dictaturii militare-fasciste și a războiului hitlerist” etc.). Am amintit cîteva titluri, pentru a atrage atenția, pe de o parte, asupra multitudinii direcțiilor de investigație, iar pe de altă parte — asupra efortului, urmat de bune rezultate, de a-i strînge laolaltă pe toți specialiștii de prestigiu interesați în problemele Dobrogei de nord, indiferent de apartenența acestora la cutare sau cutare centru științific. Editarea culegerilor ocazionale „Peuce”, dedicate cercetărilor de științe ale naturii și de istorie în spațiul județului Tulcea, este, prin toate considerentele expuse, cărora li se adaugă și desăvîrșita calitate a imprimării, un memorabil act de cultură.

AL. MIHALCEA

pontica

Volumul tot mai mare al articolelor și studiilor, notelor și referatelor, legate direct de realitățile arheologice dobrogene, au impus, încă de mai mulți ani, necesitatea unei tribune de căutări sistematice și de valorificări științifice elevate. În climatul de înțelegere și stimulare

a rolului pe care îl are în viața cetădină a Constanței, încă din anul 1968, Muzeul de arheologie a inițiat apariția primei culegeri ocazionale „Pontica — studii și materiale de istorie, arheologie și muzeografie”. În cuvîntul de salut, semnat de acad. C. Daicoviciu, se spune: „Pe lângă folosul imens adus celor care vor utiliza cu profit această publicație de informație istorico-arheologică, editarea unei cărți de specialitate constituie o mărturie netăgăduită a caracterului pe care-l dobîndește Muzeul de arheologie Constanța, că o instituție eminentă științifică, dispunînd de forțe bine pregătite și capabile, colectiv compus din forțe tinere, cu cele mai frumoase perspective, echipă organizată și condusă de un priceput și verificat cercetător, de cercetător arheolog și muzeolog, care e directorul și sufletul muzeului, amicul și tovarășul V. Canarache”. Sumarul volumului înmănușea, cu rare excepții, articole și note elaborate de cercetători constănțeni: M. Irimia, „Un depozit de bronzuri la Con-

stanța”; V. Canarache, „Sistemul ponderal și tipologia drahmelor istriene de argint”; C. Iconomu, „Cercetări arheologice la Mangalia și Neptun”; Th. Sauciu-Săveanu și A. Rădulescu, „Inscripția lui Herennios Apolinaros din Callatis”; C. Scorpan, „Contribuții arheologice la problemele etnice ale Dobrogei antice”; M. Boca, „Dobrogea veche în stampe și gravuri” etc. Aceste spicuiuri de titluri sînt edificatoare pentru înțelegerea modului cum s-a realizat integrarea organică a eforturilor de căutare, în principalele compartimente ale istoriei acestui ținut dintre Dunărea de jos și Marea Neagră.

Au urmat apoi alte culegeri ocazionale, cu deosebire că, din 1970, li s-a atribuit, corect, numele latinesc **Pontica**. Am considerat necesară această schimbare, deoarece este mai conformă cu preocupările științifice care incumbă arheologilor, cei mai mulți dintre aceștia activînd în domeniul istoriei clasice greco-romane. Propunerea, făcută la sesiunea științifică anuală din 1970, a fost acceptată unanim de toți participanții — reflex al unei inițiative cu temeuri autentice istorice și filologice. Subliniem că sfera de cuprindere a culegerilor s-a lărgit considerabil. Un însemnat număr de arheologi, în special din București, ale căror investigații converg de mai mulți ani în jurul vechilor monumente dobrogene, au publicat și publică cu regularitate studii binevenite pe cîmpul bibliografic de specialitate. Meritorie ni se pare inițiativa luată de colectivul de redacție, potrivit căreia un compartiment al volumului, intitulat **Ovidiana**, este rezervat în exclusivitate articolelor referitoare la viața și opera lui Ovidiu. Inițiativa a devenit o realitate care nu numai că s-a permanentizat, dar cîștigă atît în dimensiuni cît și în conținut. Remarcăm cum animatorul și susținătorul pasionat, vechiul și înflăcăratul cercetător și admirator al nefericitului exilat, prof. Nicolae Lascu, a antrenat istorici și literari, mai în vîrstă sau mai tineri, cu merituose articole de sinteză și analiză, menite să creeze o atmosferă prielnică de manifestare a interesului pentru Ovidiu și de contemplare a unuia dintre cei mai mari poeți ai antichității, considerat deopotrivă de noi poet universal și național, primul cîntăreț al mealegurilor dobrogene.

Pontica se înscrie astfel în circuitul numeroaselor apariții editoriale din ultimii ani, ca o lucrare de pur specific arheologic, care dă posibilitatea nesperată — în alte condiții — să se reunească, pe un număr de pagini aprecieabil, tot ce este mai folositor și mai valoros sub raportul explicării trecutului îndepărtat al Dobrogei, începînd de la comuna primitivă și pînă în zorii feudalismului timpuriu. Ea se adresează deopotrivă specialiștilor și amatorilor din țară și din străinătate, și răspunde perfect schimburilor de publicații cu instituții străine de pe toate meridianele continentului. Rezumatele în limba franceză și în limba germană o fac tot mai căutată, tot mai utilă. Ca instrument de lucru, **Pontica** vine în întîmpinarea tuturor acelor care, în dorința de a contribui la elucidarea istoriei noastre vechi sau de a găsi formulele corespunzătoare progresului necesar în muzeografia contemporană, vor să aibă posibilitatea dezbaterilor și controverșelor științifice oneste, să studieze cu seriozitate, perseverență și obiectivitate uriașul bagaj istoric-arheologic al Daciei pontice.

ADRIAN RĂDULESCU

Caracterul complex al muncii culturale-artistice se datorește dezvoltării fără precedent a bazei tehnice materiale, profundelor transformări economice, sociale și politice din viața orașelor și satelor. În acest ritm, în pas cu noile exigențe cresc și cerințele de cunoaștere ale maselor, se diversifică gusturile și preferințele lor spirituale. Atmosfera politică din țara noastră este în prezent caracterizată de un suflu proaspăt, înnoitor, de o puternică efervescență și emulație generate de activitatea și programul stabilit de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971. În acest sens, analiza exigentă a activității culturale de masă desfășurată la toate nivelele a dus la reflecții, aprecieri critice și luarea unor măsuri corespunzătoare, menite să asigure lichidarea carențelor cu privire la valorificarea tradițiilor și moștenirii culturale. Este cunoscut că folclorul românesc mereu actual și etern uman, constituie un tezaur prețios, care face parte din însăși ființa națională, și este o datorie patriotică de a-l păstra cu cea mai mare grijă și de a-l valorifica mai departe în făurirea noii culturi. Pentru cultura socialistă folclorul reprezintă sursa cea mai indicată de inspirație, menită să-i asigure trînicia, originalitatea, identificarea ei profundă cu aspirațiile poporului român. În județul Constanța, între Dunăre și mare — unde înfîțează o bogată zonă folclorică — a existat o preocupare competentă pentru culegerea și edificarea celor mai prețioase piese folclorice. Cu acest prilej a fost adus în actualitate un însemnat material „inedit” ce face obiectul observației, studiului și valorificării prin căile și mijloacele de care dispunem. Județul Constanța, Dobrogea în ansamblul său, pe lângă bogatele vestigii arheologice, păstrează străvechi tradiții populare, producții folclorice de natură spirituală și materială. De altfel, invocarea trecutului implică o inevitabilă și revelatoare raportare la actualitate. Orice retrospectivă are efect de bumerang, declanșînd o revenire la

MIȘCAREA CULTURALĂ

formațiile artistice și valorificarea tradițiilor folclorice

timpul prezent, marcată de redimensionări spectaculoase, de reconsiderări binevenite, de reevaluări necesare, de multiple împliniri. Sinteză a vieții spirituale, el nu este, în fond, altceva decît o punte către mine, un mesaj pentru mai departe.

Pe pămîntul Dobrogei s-a produs o adevărată sinteză etnică românească; aici s-au amestecat românii autohtoni — așa-ziișii daci — cu cei veniți de pe malul stîng al Dunării, din Muntenia, Moldova și cu păstorii transilvăneni. Acest ținut și-a păstrat populația română compactă, întrucît în momentele istorice nefavorabile, Dunărea, locurile împădurite ca și Delta au constituit locuri de refugiu, adăpost pentru populația autohtonă, care a dăinuit cu îndrîjire, supraviețuind, înfruntînd puhoaiile migratoare de aproape un mileniu, stăpînirea otomană de cinci secole, păstrîndu-și limba, obiceiurile și datinile străbune. La o cercetare și interpretare comparativă se confirmă legăturile, contactele, ocupațiile, datinile românilor din Dobrogea cu ale locuitorilor din restul țării noastre. Dobrogea se prezintă ca o zonă folclorică deschisă interferențelor și influențelor, impuse de intermigrări ale românilor, fiind astfel alimentată în continuu cu elemente etnice românești.

În acest context, folclorul străvechi populații dintre Dunăre și mare, care deși se aliniază perfect la cultura populară unitară a neamului românesc, prezintă totuși particularități proprii cu privire la tematică, stil și colorit local, procedee și maniere de interpretare proprii, unele instrumente muzicale caracteristice, ceea ce conferă zonei specificitatea. Printr-o cercetare monografică, de profunzime, satul dobroghean oferă, datorită păstrării, prin selecție, a valorilor folclorice tradiționale, balada, colindul, poezia haiducească, cîntecul liric, dansul etc. — amprenta caracterelor specifice. O observație atentă la zi cu privire la baladă scoate la iveală deosebiri față de motivele culese în 1880 de T. Burada și publicate în „O

călătorie în Dobrogea”, ceea ce confirmă că folclorul, ca o categorie istorică cu funcție socială, suferă un proces dialectic de transformare. Monografia localității Oltina, „Sub zăre de soare” — realizată în 1970, este meritorie, scoțînd la iveală un folclor avînd la bază un strat străvechi local interferat și influențat reciproc de nuanțe folclorice din alte zone românești. Colindele, costumul popular, construcția caselor amintesc de un specific folcloric prin transplant. S-au păstrat pînă astăzi și unele elemente orientale în arta populară, în vocabular, vădînd astfel o influență a ocupației străine.

Cu privire la țesături, covoare, măcaturi, prosoape, fețe de pernă și de masă, broderii, femeile din Oltina, Băneasa, Seimeni, Topalu, Tirgușor, M. Kogălniceanu au perpetuat din generație în generație acest important meșteșug. Măiestria artistică, gustul exigent estetic se caracterizează prin motive populare bine geometrizate. De o deosebită valoare folclorică națională este Albumul „**Portul popular românesc**” de Alexandrina Enăchescu-Cantemir, care ilustrează în peste 800 planșe veșminte din ținuturile țării, inclusiv **portul vechi din Dobrogea**. Acest volum a fost expus în 1939 la Expoziția universală de la New-York. De remarcant că în localitatea Ioan Corvin s-a găsit o mostră autentică de costum femeiesc: identică cu ceea ce prezintă albumul citat.

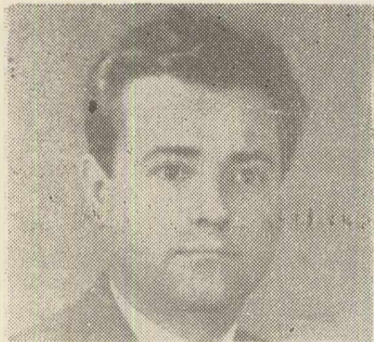
În acest context, al tradițiilor folclorice, s-a păstrat și s-a afirmat mișcarea artistică de amatori care cuprinde formații corale, de teatru, de dansuri, orchestre de muzică populară ș.a. La Siliștea, Tortoman, Rasova, Fălia, Ștefan cel Mare întîlnim dansuri specifice, unicate, care-și așteaptă valorificarea așa cum „Fedeleșul” de la Dunărea, Topalu, Seimeni, Rasova trebuie să fie redat publicului pentru ca masele să beneficieze de acest tezaur care le aparține.

Nu sînt lipsite de interes nici alte manifestări folclorice prezente prin cimpoiarii de la Cogealac, fluierașii de la Negurenii și Siminoc, precum

și formațiile de dansuri, Călușarii, Suita de Banat, Sirba oltenească încetățenite prin transplant, care au prins la Șipote, Vișoara, Medgidia, Viroaga, Gîrlăciu, Corbu ș.a. Cu prilejul unor întreceri artistice au ieșit în evidență noi formații, noi forme de interpretare, s-a acumulat o bogată și variată experiență. Pe tulpina unei culturi populare care a aparținut strămoșilor, au apărut mlădițele folclorului nou. În actuala viață culturală a satelor, folclorul tradițional trece printr-un intens proces de transformare, remodelare continuă, păstrîndu-și însă nealterată esența. Trebuie arătat că a existat eroarea de a fi tolerat sub presiunea indirectă, corecturii, scenarii etc. lipsite de chemare și autenticitate care, de fapt, au fost respinse de forța de păstrare a tradiției. Anul 1973, declarat pe plan internațional an al folclorului, trebuie să antreneze instituțiile specializate pentru a reda tiparului și maselor populare inestimabilul tezaur folcloric dintre Dunăre și mare. Este necesar să se treacă la cercetarea și întocmirea de monografii locale, spre a salva folclorul tradițional care în unele locuri a dispărut sau se păstrează și este adus în scenă ca o datorie pioasă ori ca obligație de serviciu.

Chiar dacă în linii mari repertoriul e satisfăcător, elaborarea lui fără o documentație indeajuns de solidă duce la anumite lacune cu privire la autenticitate. De aceea este necesar să se acorde o grijă permanentă pentru dezvoltarea și valorificarea cororilor artei noastre populare, a tradițiilor folclorice, a talentelor și aptitudinilor artistice, ceea ce presupune o investigație rațională, științifică precum și stimularea creației populare noi. Concursurile, dialogurile, festivalurile, manifestările culturale-artistice dedicate unor evenimente naționale să imprime caracter permanent menținerii și afirmării autentice a folclorului românesc, căci cultura se face în alianță cu trecutul și cu viitorul.

NICOLAE ȚĂRANU

prof. univ.
dr. ION LUNGU

fantasticul real

În Dobrogea te împresoară ipostazele cele mai diverse, din toate unghiurile. Un pământ frământat de virstele materiei și ale istoriei. Cu cei mai vechi, mai bătrâni și mai sălbatici dintre munți, dar și cu cele mai noi straturi de humă, în care înfloresc iriși printre sălciile despletite ale deltei. Cu lacurile cele mai proaspete și mai dulci, hrânite mereu de izvoare din adincuri, lacuri care unduiesc în spume ca laptele. De unde și numele de legendă al Siutghiolului. Dar și cu cele mai sărate lacuri, de un albastru dur, mai întunecat decât ochiul oceanului, ori de un verde coclit, ca al aramei, cu iarba crescând roșie, din sărurile radioactive. Cu cimpuri văzute din înalt ca niște spinări lucii de bizoni în goană. Cu cocoase de calcar, încrămite sentinele ale vechimii. Din care emanau, în imaginația populară, flăcările unor presupuse comori. Pământ al legendelor, al serbărilor bachice, al celor mai vechi cetăți. Vetre străbune în ale căror ziduri au săpat vicisitudinile istoriei. Și care au înflorit mereu, de-a lungul vremii, mărturie ale statorniciei fără tăgadă, ale bărbăției și dirzeniei. Pământ al unor civilizații suprapuse, care vine către noi nu numai prin vestigii, dar și prin spirit. Cu albe coloane antice și statui ale tinereții, ale acestui timp incandescent.

O definiție a Dobrogei este cu atât mai dificilă cu cât aici se întâlnesc fabulosul cu cel mai viu și mai concret real, fantasticul însuși devine palpabil sub stelele mari ale Dobrogei, realul însuși devine fantastic în aerul de prospețime și vigoare al Dobrogei. Metamorfozele acestui pământ mi se par însă cea mai elocventă, mai plastică definiție a sa. Prezentul a apoteozat întreaga existență a Dobrogei. Transformările impresionante înfăptuite aici de oameni, sub faldurile cutezanței comuniste.

„Țară a vechimii” îi spunea Mihail Sadoveanu. Țară a tinereții, îi spunem noi, astăzi. Țară de foc, îi spunea Geo Bogza, aflat în izbeliștea vînturilor și în bătaia orbitoare a soarelui pe crusta ei de calcar. Țară de foc și de secetă, îi spuneau reporterii, cu tristețe și iubire. Țară a holdelor, țară a fertilității, îi spu-

PROPUNERI PENTRU O DEFINIȚIE A DOBROGEI

Spațiu de o geografie insolită, țărîm al legendelor, al istoriei milenare, al unor realități fantastice, al unui prezent de mari efervescențe, Dobrogea a fost și este pasiunea artiștilor și savanților, obiect al cercetării din toate unghiurile, subiect polivalent și futil, scăpat de fiecare dată rigorilor unor definiții. Ecourile înscrise în această pagină tind să expliciteze câteva din fațetele acestui ținut dintre Dunăre și mare. Participă : prof. dr. Ion Lungu, rectorul Institutului pedagogic din Constanța, conf. dr. Atena Herbst Rădoi, de la Universitatea din București, și prof. dr. docent Nicolae Lascu de la Universitatea din Cluj.

ALEXANDRU MIHALCEA

nem noi, astăzi. Acolo unde pământul crăpat și încins nutrea ierburi sălbatice pentru turmele de oi și vîntul îngina fluierile de jale, canalele sistemului de irigație Carasu aduc binefăcătoarea apă pentru recoltele verii. O uzină dintre cele mai mari de acest fel făurește, la Năvodari, îngrășămintele chimice pentru a spori vigoarea pămîntului. Sintem martorii unei noi realități, în care frumoșii cai ai Dobrogei au fost înlocuiți de hergheliile cailor-pu-tere. S-a realizat astfel ecuația agriculturii socialiste, indicată de partid: mecanizare, chimizare, irigare. Ceea ce a dus la o sporire substanțială a rodniceii muncii și a pămîntului.

Dacă astăzi, în Dobrogea, avem cooperative agricole multimilionare, unități industriale de mare capacitate, edificii impunătoare, acestea sînt tot atîtea ipostaze ale înfloririi ei. Sînt multe fabricile care făuresc unelte și mașini, ciment și materiale de construcție, hirtie și stofe, conserve și pîine. Mari șantiere materializează liniile directe ale actualului cincinal, din țărîm mării pînă la Dunăre.

La îndemnul și sub conducerea partidului, oamenii acestui pământ străvechi au înfăptuit adevărate minuni. Dintr-un ținut al sărăciei și molimilor, Dobrogea a devenit un ținut al demnității, al vigoarei, al bucuriei de a trăi. Dintr-un spațiu al pustiei, al smircurilor, al coclaurilor, Dobrogea a devenit o zonă a civilizației, a turismului, a urbanismului evoluat, cu care se mîndrește întreaga țară.

Prezentul tumultuos al Dobrogei înseamnă în primul rînd oamenii săi, cei care au făurit cooperativele agricole, stațiunile de mașini și tractoare, unitățile industriale, edificiile și zidurile socialismului, cei care făuresc zi de zi, cu ardoare, chipul de azi și de mine al aspirațiilor noastre. Acești oameni sînt muncitori și țărani, sînt intelectuali care au crescut făurind Dobrogea socialistă. Au dobîndit înțelepciunea experienței, și-au călît energiile la flacăra unui ideal constructiv de o amploare inegalabilă, au învățat să facă din aspirații fapte și din fapte imperative către viitor. Cei care făuresc belșugul recoltelor, care culeg în năvoade roadele apelor, cei care străbat mările și oceanele lumii cu flamura patriei la prova, cei care plămădesc cimentul, care făuresc lumina, care înalță siluete de oțel și beton, toți acești oameni minunați întregesc spațiul de miracole al Dobrogei.

ATENA HERBST RĂDOI

evoluție ascen- dentă

Complexitatea morfologică a Dobrogei exclude, după opinia mea, puțința emiterii unei definiții lapidare, în corsetul căreia să intre toate formele de relief întâlnite în spațiul dintre Dunăre și mare ; nu poți spune, pur și simplu, „Dobrogea este...”, pentru simplu motiv că în această arie teritorială se întîlnesc mai multe tipuri de peisaj. Iată, de pildă, în **Enciclopedia României** din 1938 se spune, referitor la județul Constanța : „...ocupă regiunea cea mai joasă a podișului dobrogean. Din linia văii Carasu (cu muchea malurilor sub 100 m), suprafața acestuia se ridică și către nord și către sud, depășind, spre marginea ținutului, 200 m. Între obrișile văilor care dau, unele în Dunăre (cele mai adînci și mai lungi), altele, în mare, podișul se păstrează neted ca o cîmpie”. Este, așadar, vorba de un podiș, ca formă de relief predominantă, nelipsind însă nici văile, nici cîmpiile. Reputatul savant Vintilă Mihăilescu afirmă la rîndul său : „Inconjurată din toate părțile de arii coborîte tectonic (în vest, Depresiunea Bărăganului ; în nord, Depresiunea predobrogeană ; în est, Depresiunea Mării Negre ; în sud, culoarul depresionar Lom-Provadia), platforma dobrogeană îndeplinește condiția primă pentru a fi numită podiș. Netezimea policică sau structurală a largilor sale interfluvii este un argument în același sens. Totuși, preferăm termenul de platformă, din cauza complexității sale structurale și morfologice de detaliu” (aut. cit., **Geografia fizică a României**, Editura Științifică, Buc. 1969). Iată, deci, o subtilă disociere a termenilor.

Într-adevăr, la prima vedere, și mai cu seamă ținînd cont de raportul de înălțime față de zonele înconjurătoare, Dobrogea poate fi, fără îndoială, considerată podiș ; se și spune, de altfel, curent, „podîșul dobrogean”. Detaliile, însă, probează existența văilor, a litoralului, ca să nu mai vorbim de faptul că structura nordului, masiv vechi, caledonian și hercinian, se deosebește de sud, format din marne și calcare. Să nu oitem nici faptul că în Dobrogea stau față în față cele mai vechi pămînturi ale României — rămășițele Hercinicilor de odinioară, munții Măcinului, cu cele mai noi pămînturi, încă în proces de formare, din superba Deltă a Dunării.

Cît privește populația Dobrogei, aceasta cunoaște de aproape un secol o evoluție mereu ascendentă din toate punctele de vedere. În ultimul secol, numărul locuitorilor a crescut de peste 7 ori (de la 106.743 locuitori în anul 1880, la 763.342 locuitori în 1970).

Astăzi Dobrogea reprezintă un teritoriu cu o populație omogenă (populație de naționalitate română în proporție de 87,6% pentru cele două județe dobrogene și respectiv 93% pentru municipiul Constanța la nivelul recensămîntului din 1966).

prof. dr. docent
NICOLAE LASCU

un titlu de noblețe

Felicit redacția revistei **Tomis** pentru binevenita inițiativă de a pune în lumină variatele aspecte caracteristice ale acestui colț de țară, cu un trecut multimilenar

atit de frământat, incercînd, cu concursul exponenților diferite-lor domenii de activitate, să-i stabilească trăsăturile definitorii de ansamblu.

Consecvent cu preocupările mele de cîteva decenii, eu voi evidenția un aspect particular, avînd însă contingențe nu numai cu trecutul nostru ci și cu istoria culturii universale: Dobrogea ca loc de exil al marelui poet latin Ovidiu. Cele două culegeri de elegii epistolare ale poetului — **Tristele** și **Ponticele** —, scrise la Tomis, au îndeplinit o dublă misiune în această privință.

În primul rînd, poetul a descris pămîntul și locuitorii în mijlocul cărora a fost condamnat să mănince piinea amară a exilului. Este adevărat că el a zugrăvit mediul înconjurător de cele mai multe ori în culori nefavorabile și cu evidente exagerări ; este suficient să ne gîndim, de exemplu, la elegia indeobște cunoscută sub numele de „Iarna în țara geților”. Dar nu trebuie să uităm că poetul avea nenumărate motive pentru a vedea totul cu ochi împăienjeniți de lacrimi.

În al doilea rînd, versurile poetului au făcut ca acest loc de exil să rămînă celebru chiar și într-o vreme cînd, din cauza vicisitudinilor istorice, Tomis a rămas doar un simplu nume, în jurul căruia s-au format numeroase tradiții și legende.

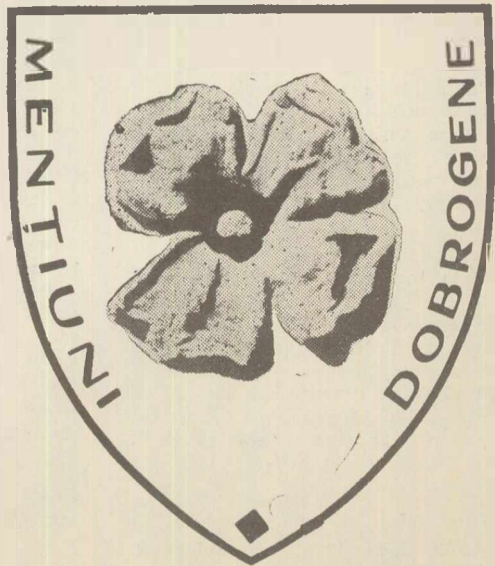
De-abia după eliberarea Dobrogei de sub jugul otoman, cînd vechiul Tomis a fost identificat cu Constanța de azi, Ovidiu a înlăturat din jurul său vălul legendar și a intrat definitiv în realitatea vieții românești. Mai mult încă : prin eternizarea amintirii poetului în monumentul de la Constanța, în anul 1887, figura lui a-pare ca un simbol al permanenței noastre pe aceste meleaguri. Pe de altă parte, semnificația monumentului pentru Constanța modernă a fost elocvent subliniată de Remus Opreanu, președintele comitetului de inițiativă, care a spus la inaugurarea lui : „Prin exilul marelui poet, Tomis era celebră ; prin statuia lui, Constanța își leagă în mod indisolubil existența actuală de cea veche... E splendidul titlu de nobleță al acestui oraș”.

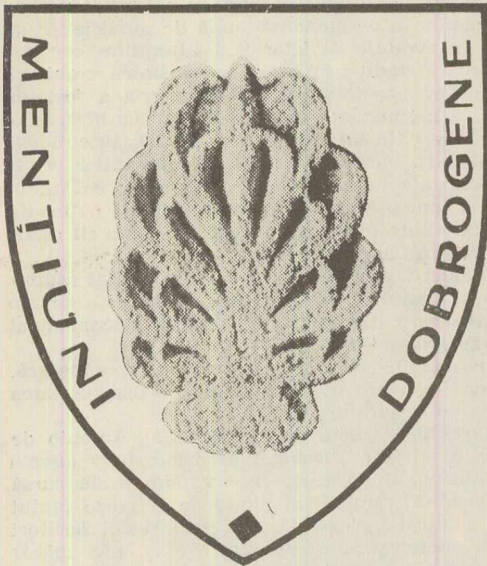
În cele opt decenii și jumătate care s-au scurs de atunci, urmașii vechilor tomitani au păstrat cu sfințenie acest titlu de noblețe, perpetuînd amintirea poetului prin diferite inițiative și manifestări, iar mai recent prin crearea unui „Centru de Studii Ovidiene”. În felul acesta, ei se dovedesc conștienți de privilegiul unic pe care-l au în istoria culturii europene, acela de a adăposti între zidurile cetății lor rămășițele pămîntului ale unuia din cei mai mari poeți ai tuturor timpurilor.

O SCRISOARE

O scrisoare datată în prima zi a acestui an, trimisă dintr-o comună de lîngă Arad „ca o dovadă a lirismului legăturii mele cu municipiul și județul Constanța”, de medicul Marin Georgescu, ne prilejuește o plăcută surpriză. Aflat la vîrsta de argint a înțelepciunii, păstrînd vii amintirile anilor în care a muncit în circumscripția Cobadin, medicul Marin Georgescu adresează „tovarășului președinte al Consiliului popular al municipiului Constanța” o scrisoare vibrantă și caldă ca o inimă. Cuvinte înflorite de poem pentru evoluția impresionantă a orașului, a întregului județ, de care se simte legat sufletește. Urări de prosperitate, de continuu progres. Ca un gest sportit, el adaugă scrisorii sale cîteva catrene inspirate de noile realități ale Dobrogei.

„Comoară țării mele”, spune el, „Dobroge scumpă, țară de poezie, pământ cîntînd o amplă simfonie”, în versuri însuflețite de o iubire adevărată.

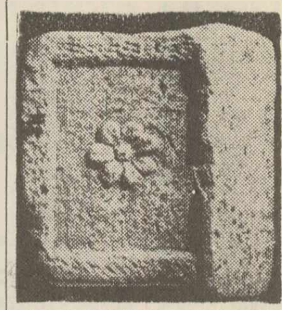

POEM DESPRE BABADAG

Am intrat în Babadag într-o toamnă tirzie, prin pădurea de aramă, ce acoperea crestele bătrine ale unor munți prefăcuți în dealuri de vrăjitoarea vreme...
La poalele munților gîrboși se întinde cel mai fascinant lac al Dobrogei, lacul cu malul pierdut în negură. (Aici așteptam să răsară luna ca să mă scald în tăcere și tot aici urmăream cum soarele somnoros se ridica la suprafață din adîncuri). Un lac stăpînit de o liniște străveche, întreruptă numai de căderea picăturilor de pe vislă. Un lac al vinutului care la rîndul lui vinează. De cite ori, cu buzele crăpate de arșiță, coboram treptele cișmelei de la geamie, să-mi răcoresc fața în apa dătătoare de viață, de atîtea ori așteptam să vină spinul din poveste și să mă-ntrebe : „Din ce lume ai coborît pe-aceste meleaguri și cu ce gînduri?”

Ca locuitor al Babadagului (în locul tirgului de odinioară, oriental și melancolic — un oraș modern), aveam întotdeauna senzația că trăiesc și într-o lume de legendă, care se înalță către lumina unei realități impunătoare, sporind aura tuturor legendelor. Aici la Babadag, marele voievod Mihai Viteazul a învins hoardele tătarilor și turcești. Tot aici, într-un sat din apropiere, marele patriot revoluționar de la 1848 Ion-Ionescu de la Brad a descoperit acea Proclamație de la Islaz, constatînd astfel că și românii din Dobrogea sînt alături de frații lor de dincolo de Dunăre în lupta pentru realizarea idealurilor revoluției de la 1848...
Mă întorc întotdeauna la Babadag emoționat de dubla lui existență : cea seculară, care este a munților, a pădurilor, a lacului, și cea a celorlate urme de gînd și de fapte românești, nu mai puțin seculare, care se împletesc cu semnele mai noi ale trepidantei lui existențe contemporane...

ALEXANDRU PRUNDEA

poșta redacției

TUDOR VOINEA. Se observă un oarecare progres în stăpînirea mijloacelor (**Despărțire, Epitaf**), dar vechile îndemnuri rămîn valabile în continuare.

CANDIANO PRICEPUTU. Texte criptice, cifrate după un cod mult prea personal. De altfel, mă tem că nici descifrarea n-ar oferi mari surprize.

CONSTANTIN BRÎNDUȘOIU. A-veți dreptate : orice aș face, nu vă pot împiedica să vă afirmați, așa că adresați-vă altor reviste care ar fi dispuse să vă publice versuri ca acestea : „Sîntem neam de cîntători cu viețile în mari sărbători și sîntem așa de legendari ca strigătele primilor milenari” — sau :

„Statuia (...) purta coroana lumii. Un simbol din pămînt ridicat ca o vervă”. (!!)

EMIL DOLEA. Mulțumesc pentru urări. Din poeziile trimise rețin atenția **Alter ego** și **Zăpezile triste**, mai lizibile și scutite de grave stridențe. Cred că veți putea da lucruri mai convingătoare.

CONSTANTIN ATOMII. Mai reușită e **Ubicuitate**, dar ideea nu e nouă : „...Aș vrea să fiu deodată cu tine împreună Iar dintr-o depărtare să mi te chem cu dor.”

O strofă din **Dor** : „Mi-i sete de-un pustiu enorm S-alerg călare pe-o uitare. Un veac să fug, fără s-adorm Și tot să nu ajung în zare”. În sfîrșit, mica glumă intitulată **Populară** :

„Am și eu păcate Multe mi se pare O, dar dintre toate Unu-i foarte mare. Printre ani și glume L-am ținut ascuns ; Am iubit pe lume Însă nu... de-ajuns”. Exercițiu onest, aplicat, însă epigonic, puțînd da bune rezultate în genurile minore: epigrama, romanța, versificarea de ocazie, cupletul satiric, textul de cîntec etc. etc.

ION NEGRU. Surpriza pe care o întrevedeam rămîne încă o chestiune de viitor. Scrisoarea dv. denotă mai multă inteligență artistică și finețe decît poeziile, cele mai multe soresciene, dar departe de relief și forța modelului. Ideea care le animă („zbor pe pămînt”) e demnă însă de toată atenția și se poate dovedi fertilă cîndva.

ION V. STRĂTESCU. Nimic de la dv. în ultima vreme. Dintr-un ciclu mai vechi, reproduc cîteva versuri remarcabile prin concentrare și forță de sugestie :

„Sînt trupul osiei subțiri Ce lunecă fudulă spre pierzanie...” „...Ce pîndă asimetrică despică ploaia cu baionetele ei, Vei spune că albastrul e un suris înșelător de după aceea” „Și că n-ajung la el cu strigătele alămurilor...”

„...Cînd seara pe sub pleoape ridică o pădure Și-un anotimp de frunze ce-l paște liniștit un frig...” Iar dintr-un plic primit ulterior — dar și acela destul de vechi — aleg acest **Anotimp speriat** : „Dar voi ieși ca glonțul pe podiumul de cenușiu

pămînt primăvăratice să tip și să spun despre neluata în seamă iarnă ce fuge cu fișii din inima mea și din arborii înnebuniți de propria lor surpare și despre visele ce fug ținînd de mină noaptea ce ne-a mutat cu pas de orb plecarea în anotimpul speriat de-un semn de muguri în solzii pietrelor...”

MIHAI PAULIC. Nu știu ce soartă vor avea cele două volume de poezii ; cred însă că v-ați grăbit. Păreți a fi pe un drum bun („Chipul bucuriei”, „Din amnarul încercării”, „Păsări sihastru...” sînt aproape publicabile), dar poezia în versurile dv. este încă încețoșată și firavă. Sper că veți putea face un efort de clarificare, pentru a depăși stadiul actual, cînd mijloacele sînt sărace iar exercițiul poetic e redus la exprimarea unei vagi disponibilități euforice.

IOANICHIE OLTEANU

CENACLU

În ultima ședință de cenaclu a citit Ion Dragomir, tînr poet și amator de farse literare, care ne-a prezentat de data aceasta texte autentice. Într-o întîlnire anterioară cu cenaclul, Ion Dragomir a adus poezii și fragmente de proză ce relevau o structură înclinată spre valorificarea tradiției rurale și a unei informații adecvate de jurnal, ce configurau laolaltă o micro-epopee a satului Albac.

Acum el vine cu o producție poetică al cărei ton radical schimbat îl arată îndreptat spre un modernism ostentativ. Activitatea poetică a lui Ion Dragomir ar aminti o sinusoidală în care momentele de inspirație rurală și foarte tradiționale alternează cu altele moderne, mai puțin proprii decît s-ar crede și de aceea stridente în cea mai mare parte.

Poeta Carmen Tudora remarcă lipsa de lectură, limba lui modern pe care autorul pare că nu-l poate stăpîni în toate subtilitățile lui semantice. Schimbarea bruscă de manieră, pe care o compară în acest caz cu trecerea pe care ar săvîrși-o un pictor cu vocația figurativului la pop-art, o face să descopere o nehotărîre a stilului ce nu-l onorează pe poetul cu o experiență (în timp) întinsă și cu o vechime de cenacluri considerabilă.

Poetul Nicolae Motoc declară că Ion Dragomir are talent, deși prea puține din manuscrisele prezentate redacției pot vorbi, după o oarecare selecție, de acest lucru. I se reproșează poetului lipsa spiritului critic, sorierea neglijentă și neegală, faptul că nu insistă pe text. Vербul lui, nerafinat, suferă de lipsa de suplețe a aceluia ce nu a trecut prin vreo pasiune literară. I se recomandă dar, cu toate riscurile, să se „aprindă” pentru Blaga, Barbu sau Arghezi.

În continuarea discuțiilor, care s-au dus cam pe aceleași traiectorii, au mai luat cuvîntul Gabriel Georgescu, Mihai Păcuraru, Ali Amet Gemal.

SORIN ROȘCA

am să mă

întorc

Am să mă întorc ca un anotimp ori poate ca o sperioasă colibri deasupra nopților tale cu luceferii de fin pîlpîitor proaspăt așternut în fîntînă.

Am să-ți cobor pe genele înrouate un vis frumos de marinar cu o corabie plecată în taină din portul cel mai din adînc pe care-l știu înălțat pentru tine.

amintiri

despre mine

Sînt astăzi gol de fluvii precum un munte vechi ce și-a gonit în păsări năvalnicele-i fire la ceasul orb de taină, cînd cerbi îi rotunjesc prin Suduri neștiute, coroană grea de mire.

Mi-era odată pieptul brăzdat în lung de albii și nesfîrșite turme aici veneau să pască lumina incolțită prin lunci pulsînd sub gene unde-aștepta sfioasă o mamă să mă nască.

Și m-am aprins. În rodii, fecioarele de ceară se dăruiau supuse la marigini de cuvînt unde stau gata șoimii să-nalțe peste lume neînțeleasa-mi taină șoptită simplu : SINT.

IOANA MĂRGĂRIT

pe-aceste

cîmpuri

Pe-aceste cîmpuri din care n-am rămas decît noi, din care nu vor rămîne decît alții și alții, mereu alții și mereu noi, pe-aceste cîmpuri mustind de rădăcini m pătruns să ținem de cald semințelor.

Sfîrșitul lunii ianuarie a fost marcat de Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia care s-a ținut la Praga, unde s-au examinat problemele actuale ale păcii, securității și colaborării în Europa și ale pregătirii conferinței general-europene. Cu acest prilej statele socialiste, în încheierea consfătuirii, au semnat și dat publicității Declarația privind pacea, securitatea și colaborarea în Europa. Preocupată în profunzime de evoluția relațiilor pe continentul nostru, România a făcut din normalizarea și îmbunătățirea raporturilor intereuropene unul din obiectivele principale ale politicii sale externe, constituindu-se ca un exemplu în continua fortificare a climatului politic de pe continent. Putem spune că în prezent problema securității și păcii în Europa a devenit o preocupare de primă importanță în toate țările continentului și un obiectiv apreciat de opinia publică din întreaga lume. Colaborarea pașnică, securitatea și pacea în Europa sînt larg și deplin afirmate de statele socialiste și, după cum se apreciază în Declarația de la Praga, contribuția statelor socialiste „are o influență favorabilă asupra situației din Europa”. Declarația subliniază principiile fundamentale ale securității europene și relațiilor dintre statele continentului, constituindu-se ca un document de o valoare practică pregnantă ce se referă cu rigoare și fundamentare științifică, și în egală măsură, la toate statele din Europa.

În Hotărîrea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Consiliului de Miniștri ale

țările frățеști, consemnăm vizitele în țara noastră a delegațiilor din Ungaria, R.P.D. Coreeană, Polonia și Cuba. În același timp, delegații ale parțului nostru au avut contacte și informări reciproce cu partide comuniste și muncitorești din Italia, Suedia, Elveția ș.a. Ziua internațională a solidarității cu popoarele arabe (25 ian. a.c.) a constituit pentru lumea progresistă un prilej de a-și afirma cu o nouă tărie solidaritatea cu lupta popoarelor arabe pentru consolidarea independenței naționale, pentru progres economic și social, pentru pace. Solidaritatea poporului român față de popoarele arabe a fost afirmată și de data aceasta, cronică relațiilor româno-arabe îmbogățindu-se permanent, în interesul păcii și colaborării internaționale.

Consiliul de Securitate, organism suprem al O.N.U., s-a ținut timp de o săptămînă la Addis Abeba pentru sesiunea africană. Cu acest prilej au fost abordate probleme cu privire la decolonizarea Africii, sprijinul ce trebuie acordat mișcării de eliberare în această zonă a lumii. Ceea ce este important de relevat este faptul că reprezentanți din nouă mișcări de eliberare din Africa au luat cuvîntul în cadrul lucrărilor reuniunii.

Situația încordată din Indochina reține atenția opiniei publice mondiale. Recentele declarații ale președintelui S.U.A., Richard Nixon, cu privire la aplicarea politicii de „vietnamizare”, politică prin care S.U.A. perseverează în chip nefast în războiul său intervenționist, nu au adus încă nici o soluție în această gravă problemă. Se știe, sin-

CADRAN POLITIC

R.S.R., adoptată la 1 februarie a.c. se subliniază că „una din sarcinile de bază ale politicii externe a Partidului Comunist Român și a Republicii Socialiste România este de a acționa în modul cel mai consecvent pentru instaurarea în viața continentului nostru a unor noi relații, bazate pe respectul independenței și suveranității naționale, care să excludă folosirea forței sau amenințarea cu forța și să ofere tuturor statelor garanția deplină că vor fi ferite de orice act de agresiune, că se vor putea dezvolta în mod liber, potrivit propriei voințe și vor putea colabora neîngrădit într-un climat de înțelegere și deplină egalitate”.

Chemarea pe care România o adresează celorlalte state, tuturor forțelor care se frămîntă pentru securitate și colaborare pe continentul nostru, de a-și uni eforturile în vederea transformării Europei într-o zonă a păcii și cooperării pașnice, creatoare, între țări suverane și egale în drepturi — va găsi, fără îndoială, un larg ecou pe arena politică internațională, înscriindu-se ca o nouă și definitorie contribuție la cauza păcii în Europa și în lume. În cursul acestei luni, pe agenda politică a țării s-au înscris în continuare numeroase contacte între Partidul Comunist Român și partidele comuniste și muncitorești din lumea întreagă. Astfel, ca o manifestare a politicii României socialiste de dezvoltare a relațiilor cu

gura rezolvare practică și realistă în privința realizării unei păci durabile în Indochina este retragerea necondiționată a tuturor trupelor S.U.A. și ale aliaților lor, respectarea dreptului sacru al popoarelor din această parte a lumii de a-și rezolva singure treburile, fără nici un amestec din afară. Exprîmînd sprijinul deplin pentru cauza dreaptă a popoarelor din Indochina, participanții la Consfătuirea de la Praga și-au reafirmat hotărîrea de a acorda și în viitor întregul sprijin necesar. Poporul român cere cu fermitate încetarea intervenției americane în Indochina, retragerea neîntîrziată, totală și necondiționată a tuturor trupelor și soluționarea conflictului pe cale pașnică.

Observatorii politici din întreaga lume privesc cu interes vizita președintelui S.U.A. în Republica Populară Chineză.

Luna februarie se înscrie în istoria patriei noastre cu importante evenimente interne. Consemnăm în acest sens prima Conferință pe țară a cadrelor de conducere din întreprinderi și centrale industriale și de construcții care a debătut liniile directoare de dezvoltare industrială a țării. Un eveniment de seamă în viața întregii țări l-a constituit și Congresul Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole, denumit, ca o metaforă, „Congresul țărănimii cooperatiste”.

NICOLAE ȚĂRANU

M.R.

un francez prin dobrogea anilor 1884-1887

În 1887, apărea la Angers (Franța), *Excursions en Dobroudja*, un volum de 36 de pagini, semnat A. I. Montandon. Autorul, pare-se administratorul domeniului regal Broșteni, după cum rezultă din lucrarea *Souvenirs de Moldavie. Le domaine royal de Broșteni* (Angers, 1884), se dovedește a fi un pasionat cercetător al faunei entomologice a României despre care a scris cel puțin unsprezece lucrări — toate în limba franceză. Interesul său pentru provincia dintre Dunăre și Marea Neagră era determinat pe de o parte de dorința de a-și îmbogăți cu noi achiziții colecția sa de insecte, pe de altă parte, de nevoia de a-și reface „sănătatea... zdruncinată de fărâșele prea lungi și de umezeala permanentă a Carpaților”. Însemnările despre Dobrogea sînt rodul a cel puțin două „excursii” al căror înținerar se pare că a fost în mare parte identic: Măcin, Mănăstirea Cocosul, Tulcea (cu o incursiune pînă la Sulina în prima călătorie); Babadag, Constanța, Mangalia, Cernavodă. Pentru noi, lucrarea, pe lângă interes științific — pentru biologi — prezintă o valoare documentară prin informațiile despre Dobrogea anilor 1884-1887. Deși ca funcționar al monarhiei a-utorul ne previne că „eu n-am venit aici cu intenția să critic”, ochiul versat al naturalistului înregistrează numeroase aspecte pe care le consemnează cu plasticitate, depășind deseori forma cu care inventariază insectele descoperite prin aceste locuri. Una din primele constatări care justifică, poate, însemnările sale este că „lumea savantă nu cunoaște deloc această regiune decât prin antichitățile — statuete și inscripții romane — cu care s-au încărcat corăbiile occidentale pe vremea stăpînirii turcești, pentru a îmbogăți cu ele muzeele marilor capitale”. Drumul de la Babadag la Constanța îl face să se gîndească din nou la bogățiile arheologice ale Dobrogei: „Arheologii ar fi poate mai favorizați decât naturaliștii în tot acest ținut. Tot lungul traseului de la Babadag la Constanța va fi fiind desigur o mină inepuizabilă pentru toți cei care ar voi să-și dea osteneala să restabilească istoria frământărilor de pe acest pămînt, odinioară bogat și foarte populat, azi, aproape ignorat. Cîmpia este presărată de movile de pămînt care ar putea, desigur, ascunde vechi tumuli, iar orașele (sînt presărate) de ruine unde abundă fragmente de piatră și de marmură, acoperite cu inscripții grecești și latinești, cu basorelieuri etc. La Constanța mai ales, profanii, în miinile cărora au căzut, au încastrat aceste mărturii ale unei civilizații de mult decăzută, în pereții clădirilor, într-un talmeș-balmeș care denotă — cred — „respectul” lor pentru aceste antichități, în același timp în care se manifestă neglijența unei administrații a cărei datorie ar fi de fapt să le protejeze sau să le adune într-un loc sigur unde savanții le-ar fi putut consulta și studia în voie... Românii vor face ceva?”.

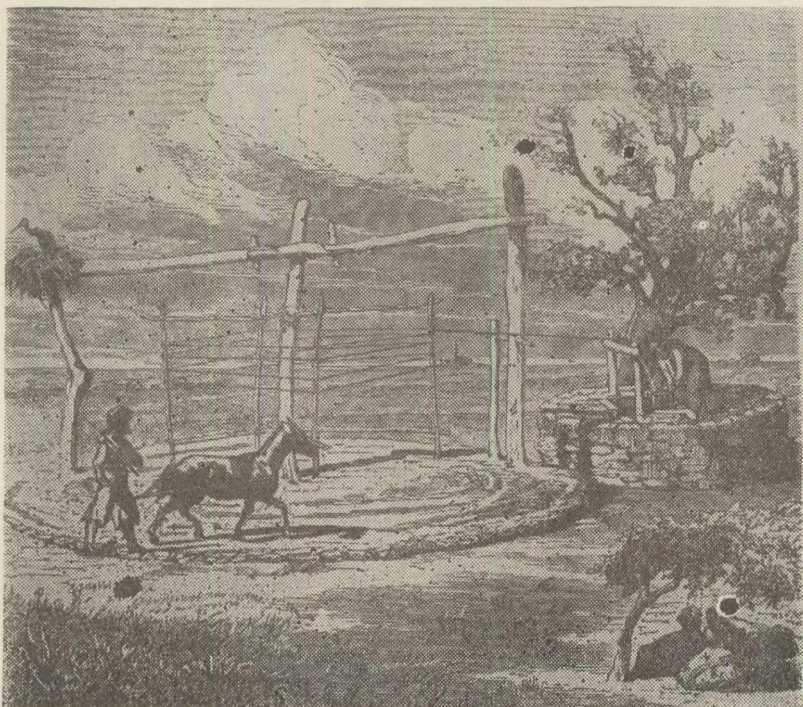
Într-o notă la subsol, Montandon semnalează studiile lui Tocilescu care „vin să umple această lacună”. Dacă asemenea gînduri pot trezi cititorilor dobrogeni de azi sentimente de regret pentru neglijența și risipa de odinioară, încercăm parca un sentiment de vie satisfacție pentru ceea ce s-a făcut în anii socialismului, ca să se scoată din țărîna și să se pună la adăpost și lumină, comorile ar-

ESCALE CONTEMPLATIVE

heologice ale acestui pămînt cu trecut aîit de zbuciumat. Contrar vizitatorilor care călătoreau cu trenul, pe ruta Cernavodă — Constanța, și care „se plîng de monotonia peisajului și se întorc din Dobrogea convinși că în tot ținutul nu există nici un arbore și că fără mare care este marea atracție a călătoriei, vechia colonie romană care a servit ca țară a exilului lui Ovidiu nu merită osteneala unui deranj”, autorul constată cu satisfacție că acest teritoriu atrage prin varietatea peisajului, prin bogăția vegetației și prin comorile faunistice pe care le oferă cu dărnicie ochilor celor avizați. Montandon, care străbate Dobrogea în căruță, cu numeroase popasuri prin orașe și sate, la mănăstiri, observînd viața oamenilor, discutînd cu ei, reține și aspectele sumbre ale unei vieți de trudă și mizerie. Iată, reproducă, mărturia unui țărăn apăsător de împozite și de secetă: „...Ori că anul e bun, ori că-i rău, noi trebuie să plătim impozitele și, dacă pămînturile noastre nu dau decît exact ceea ce ne e necesar, noi trebuie imediat să vindem recolta pentru a plăti, fericiti încă dacă ne mai rămîn destule provizii pentru a trece zilele grele care și astea cresc în fiecare an; crede-mă domnule, toate merg pe dos; anul trecut am semănat un cîmp cu porumb și n-am cules decît o mină de paie și de ovăz sălbatic”. „În fața unor asemenea raționamente — adaugă amărît autorul — cea mai mare bunăvoință din lume nu poate decît să se risipească”. O calamitate a acestor locuri sînt ținări și, prin ei, frigurile palustre care „în mai multe colțuri ale ținutului... domnesc în stare endemică... Mi-am putut face o idee suficientă de chinurile pe care trebuie să le înduri... din partea ținărilor... în desigurile de sălcii de pe malurile Dunării, în apropierea Măcinului, Isacpei, Tulcei, unde zadarnic am înfruntat puzderia de ținări al căror biziit lugubru te urmărește fără încetare”. Asemenea chinuri îndurase Montandon și în Delta Dunării, „raiul unei ținări naturale unde în plină zi ești literalmente acoperit de diptere de diferite mărimi care îți fac șederea insuportabilă”. Aici, într-un asemenea cadru — observă călătorul — își duc viața mizerabilă pescarii, ale căror sate se găsesc pe malurile joase ale Dunării, „în mijlocul unor insule mlaștinoase, unde locuitorii scobesc mici canale pe care le seacă în diferite perioade pentru a prinde peștii veniți să se refugieze sau să-și depună icrele”. Descrierea unui sălaș pescăresc este de-a dreptul deprimantă: „Acești nenorociți dorm tot anul pe o simplă rogojină întinsă pe pămîntul umered, în colibe joase și murdare, unde stăpînul își imparte căminul cu o familie înghesită împreună cu diferite animale domestice”. Multimea popindailor, pe care vizitatorul îi întîlnește la fiecare pas, i se pare, pentru Dobrogea, „o adevărată pacoste”. În continuare, consemnează cu seriozitate incercarea unui prefect de a stîrpi aceste distrugătoare rozătoare, încercare care, prin naivitatea ei, nu poate stîrni azi decît zimbete: „Un prefect inteligent încercase chiar să-i combată, obligînd fiecare țărăn să-i aducă douăzeci de cozi de asemenea animale. El le-a indicat ca mijloc de a-i prinde, să verse apă în găurile lor pînă ce teama de inec îi obligă să scoată

nasul afară, unde trebuiau achițați cu o lovitură de bită. Măsura era bună, mai ales în comunele unde apa se află în apropiere, ceea ce nu este cazul peste tot; dar ea n-a fost aplicată pe plan general, așa încît nu s-a constatat micșorarea inamicului de care doreau să scape”. Lanurile bogate pe care le-a întîlnit — desigur pe tarlalele marilor moșieri — îl duc la gîndul că pămîntul e roditor, „și-mi place să cred că dacă poponeții nu mînîncă sîmînta, truditarii nu vor stropi totdeauna inutil pămîntul cu sudoarea lor, afară de cazul cînd, totuși, lăcustele, alt flagel cunoscut în Dobrogea, nu și-ar lua partea lor”. Vizita la mănăstirea Cocosul îl determină să observe contrastul dintre frumusețea și bogăția naturii și ignoranța călugărilor: „Aici, ca pretutindeni, aceeași ignoranță, același amestec de practici pioase și de credințe naive sau superstițioase, demne de o eră de mult trecută. Ți se sfîșie inima cînd faci asemenea constatări în mijlocul unei naturi bogate și impunătoare a cărei vibranta notă vitală îmi antrenează reflecțiile în cu totul altă parte”. Însemnările lui Montandon conțin informații și despre unele din orașele vizitate. Astfel, se menționează că „Orașelul Constanța a devenit stațiunea la modă pentru numeroși oameni pe care băile de mare îi atrag aici în timpul verii. Au fost construite aici frumoase edificii, nu mai lipsesc decît arborii, dar aceasta-i chestiune de timp, căci au fost plantați. Marea este frumoasă și n-are nimic din negreala pe care ar părea s-o indice numele său... plajele formate dintr-un nisip cu scoici foarte fine, sînt de o moliciune plăcută pentru picioarele celor care se scaldă; falezele care le domină se acopăr puțin cîte puțin cu grădini și cu vie. Cițiva ani încă și această stațiune nu va fi cu nimic mai jos față de rivalele ei din occident”. Iar mai încolo: „Constanța are un defect capital pentru pungile modeste: viața este aici de o sumpete ridicolă”. De aceea, călătorul pleacă „spre orașelul Mangalia”. În drum este uimit de mulțimea de „păsări acvatice: pescăruși, rațe, gîște, lebede, pelicani, picioroange, care mișună pe lacurile cu apă sălcie ce se întîlnesc de-a lungul coastei. Toată această gîntă înaripată se zbenzue în circuri numeroase, dese, pe malurile apei, abia deranjîndu-se la apropierea cuiva”. Mangalia i se prezenta vizitatorului cu portul „împotmolt de nisip”, cercetat „doar de două-trei barcazuri grecești” care „încă mai vin să viziteze în fiecare lună aceste locuri unde aduc, din părțile Asiei Mici, jernn de foc care lipsește complet pe aici”. Autorul descoperă și aici bogatele urme ale strălucitoarei, odinioară, civilizații greco-romane. Plaja i se pare mai frumoasă ca la Constanța, „hotelurile, fără lux inutil, oferă curățenie și tot ce e necesar” la un preț rezonabil. Singurul inconvenient a fost apa „ușor sărată” cu care s-a acomodat „foarte bine în scurt timp”. Însemnările lui Montandon ne rețin prin sinceritatea lor. Cititorului de azi i se oferă astfel un termen de comparație cu Dobrogea de azi și posibilitatea de a prelua așa cum se cuvine tot ce s-a făcut aici în acești ultimi 25 de ani prin priceperea și munca atîtor mii de brațe și de minți conduse cu înțelepciune de partid.

ION BĂDICĂ

Așa cum prezentul socialist trebuie să constituie un izvor de inspirație pentru creatorii noștri de bunuri spirituale — trecutul neamului nostru își cere drepturile spre a rămîne o permanentă sursă de mîndrie și un exemplu viu de fermitate în evoluția sa istorică. Literatura română este purtătoarea unei valoroase tradiții în acest sens. Pentru cronicari și pentru generația scriitorilor pașoptiști, de pildă, istoria a fost un nesecat izvor de inspirație, o permanentă modalitate de manifestare a patriotismului. Trăim într-adevăr, în miezul unui ev aprins, în cotidian în actualitate, însă nu mai puțin actual și util contemporanilor ar fi însuși filul acestor incursiuni ale tuturor artelor în istorie: conștiința continuității etnice ar deveni mai pregnantă, ideea demnității naționale și-ar înfișa mai temeinic rădăcinile în trecut, am ști mai bine cît datorăm străbunilor și cît așteptăm urmașii de la noi. Cu acest sentiment al răspunderii și al revelației ne-am aplecat asupra apologului lui La Fontaine, Țărănul de la Dunăre, care nu este doar o operă polemică și moralizatoare ci reprezintă un autentic document al vredniciei spirituale a strămoșilor noștri. Am considerat că repunerea ei în circulație, în versiune românească, ar fi o replică destul de convingătoare în discuția despre oportunitatea și valoarea creației artistice de inspirație istorică. Marele fabulist francez a preluat tema de la spaniolul Antonio de Guevara (1470-1544), care în al său „Orologiu al principilor” afirmă că ar fi găsit-o în Marc-Aureliu. Chiar dacă această din urmă sursă bibliografică nu a fost dovedită, rămîne un motiv de mîndrie faptul că „țărănul de la Dunăre” a intrat în legendă prin pana a doi scriitori universali, care nu au fost contemporani nici între ei și nici măcar nu aveau vreun motiv special — patriotic, de a alege această temă dintre altele o mie...

le paysan du danube

Pe oameni să nu-i judeci după înfățișare. Chiar dacă nu e nouă, povățu-i înțeleaptă. V-am demonstrat-o cu a șoarecelui faptă, iar acum vă voi spune o altă întîmplare: De data asta, însă — mi serviri drept model Bunul Esop, Socrate și un țărăn de fel De lingă Dunăre, pe care, cum toată lumea știe, Marc-Aureliu însuși cu rivnă ni-l descrie. Primii doi îi cunoaștem; cel de-al treilea — iată Personajul, pe scurt, cum arată: Avea fața umbrită de o barbă stufoasă Și ființa-i pîroasă Era cam din topor; parcă urs ar fi fost; Sub sprîncenele dese își găsea adăpost O privire piezișă; avea nasul turcit Și veșmintul din piele de capră croit, Cu centură din iarbă de mare. Acest om, prin urmare, Era solul acelor meleaguri pe care Ale Dunării ape spre mare coboară. Căci în vremea aceea greu găseai vreo țară Nespusă prealacomei Rome. Așadar acest om semănînd cu un urs, În cuvînte molcome, La Senat a rostit următorul discurs: „Romani, mai înainte de a vorbi cu voi Călăuzească-mi Zeii vorbirea cu teme! Și fie ca vreodată să nu-mi iau înapoi Cuvintele rostite! Cer ajutor la Zei! Căci mintea omenească-i nedreaptă și haină. Cînd nu le cerem sprijin, le încălcăm voința. Dovadă: noi — cei care, fără a avea vreo vină, Sub lăcomia Romei ne-am vlăguit ființa. E drept că vinovată de ceea ce ne doare Nu-i vitejia Romei, ci-a noastră resemnare. Voi, însă, să vă temeți, romani, de ziua-n care Durerea și-ndurarea se vor muta aici, De clipa-n care cerul, drept cruntă răzbunare, Va pune-n mina noastră necruțătorul bici. Noi vom fi mari; voi — mici Și sclavi. Căci de ce oare Să fim noi sclavii voștri? Iar bunul vostru nume Decît al altor neamuri prin ce este mai strașnic? Și cu ce drept vă credeți stăpîni pe-ncreaga lume? De ce-ați venit cu vrajba în trailul nostru pașnic? Noi cultivăm în pace acel pămînt bogat, Eram plugari destoinici, meșteșugari de soi, Iar de la voi ce-am învățat? Curajul și priceperea-s din noi; De-am fi avut și marea lăcomie, Și partea de cruzime ce vă împune vrerea, Noi am fi fost aceia ce-am fi avut puterea Dar am fi folosit-o fără sălbăticie. Ai voștri pretori, însă ne asupresc cumplit Și-atîta barbarie-i de neînchipuit. E o insultă-a lor purtare Chiar pentru propriile-altare; Căci Zeii voștri, luați aminte, Ne urmăresc din ceruri. Și templele lor sfinte Văd cum le pingărește disprețul ce se-adună, Și văd că altor neamuri nu dați o pildă bună. Nimic nu le ajunge trimișilor romani: Pămînt, recolte, bani, Nu-i satură nimic. Întoarceți-i la Roma! De-acum Am robit pentru ei de ajuns. Am fugit din cetăți și în munți ne-am ascuns, Iar femeile noastre în cîmp le-am lăsat, Laolaltă cu urșii trăim căci nu vrem Să aducem pe lume copii sub blestem, Populînd pentru voi un ținut împilat. Iar acele care deja s-au născut Le dorim mai degrabă o moarte sub scut: Iată, pretorii voștri ne împing în păcat! Rechemăți-i pe toți înapoi! Tot văzîndu-i cum stau să decadă, În curînd deveni-vom și noi Niște păsări de pradă. De altfel, Roma-i plină de hoți la drumul mare. Unde te-ntorci, corupția pe toate e stăpînă; Cu cel ce nu plătește chiar legea e hapsînă Și dacă ceri dreptate într-una te amină. Am terminat! Desigur, stîrni-vă supărare Cuvîntul meu cîstivit. De credeți c-am greșit, Puneți să mă omoare.”

Spunînd acestea, omul a-mbrățișat pămîntul. Și, uluiți, romanii au admirat curajul Acestui sol ce-n tilcuri și-a-nveșmîntat cuvîntul Spre a-și rosti mesajul. Am să vă spun, acum, ce s-a mai întîmplat: În loc să se răzbuie ei l-au înobilat, Alți pretori au ales și-au dat porunci Discursul său în lespezi să fie încrustat Drept pildă să rămînă urmașilor din for. Și zice-se că Roma n-a mai văzut de-atunci Mai strașnic orator...

În românește de Eugen VASILIU

Colegiul de redacție:

NICOLAE MOȚOC (redactor-șef adj.), ION BĂDICĂ, ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRĂSCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă lunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța. B-dul Republicii nr. 28 Constanța, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112